సం॥ చందా రు. 4. విడిసంచిక అ. 6.

"యత్రనార్యస్తు పూజ్యంతే నందంతే తత్ర దేవతాః।
యత్రైతాస్తు నపూజ్యంతే సర్వాస్తత్రాఫలాః క్రియాః॥

సంపుటము 2. నవంబరు నెల 1929. సంచిక 9.

విషయసూచిక.

Printed and Published by Dr. K. N. Kesari at Lodhra Press, Egmore, Madras.

శ్రీ. శ్రీ. మాగంటి అన్నపూర్ణా దేవి

గృహలక్ష్మి.

అన్నపూర్ణాదేవి

"పుణ్యంబుమడిమోచు పొలంతుల కెల్ల నీపుణ్యంబోడి యాదలభూషణంబు
పతియాజ్ఞ దలనిడి బరియింతగడవని లలనల కీయింతి తిలకలక్ష్మి
తోడి పూసి కట్టి బంధువులకనిడియున్న పడతుల కీపుణ్యభామ యొజ్జ
దేశహితార్థంబు దేహంబు నర్పించు సుదతుల కీచాన మొదలిపేరు

తాల్మిగని యొప్పుకందువ తగవు నెలవు
ధర్మములయిక్క మొగమోటతానకంబు
సుగుణముల తావు వినయంబుచోటనంగ
నన్నపూర్ణమ్మ నెల్లరు నెన్న నెగడె."

విద్యాప్రియత్వము, అపూర్వత్యాగము, అసదృశకార్యశౌర్యము జూపి కులము, దేశము మహోత్తరముగ వెలయింపగలదను ఆశను రేపినది. కాని ఇంతలో ఆశావిఘాతము కల్గినది. అరవిచ్చిన విరికి వాడుదల సంభవించినది. వృంతచ్యుతమై ఆసుగంధకుసుమము పంచభూతములలో లీనమైనది. అది క్షణకాలమేయగుగాక—హృద్యముగ వీచి సమసిపోయిన ఆసౌరభమును జనులు విపులప్రయత్నమొనర్చియు విస్మరింపజాలరు.

అన్నపూర్ణాదేవి విద్యాప్రియ. ఆకలియు నీర్వట్టు గణింపక, అంగములు కనలినను పాటింపక ఆసాయమును ఆసీనప్రచలాయితమనునదియే ఎఱుంగక ఏకతానమైన బుద్ధితో

ఏకాగ్రమైన దీక్షతో కలకత్తాయందలి శ్రీహేమచంద్రసర్కారువారి బ్రాహ్మబాలికా పాఠశాలలో అయిదవఫారమువఱకు విద్యనేర్చిన ఆమె విద్యాప్రియత్వము ఆంధ్రస్త్రీలెల్ల రును ఒజ్జబంతిగ గ్రహింపదగినది.

అన్నపూర్ణాదేవి మహాత్యాగిని. అసహాయోద్యమము చెలరేగియున్నదినములలో 1921–వ సంవత్సరమునందు బెజవాడలో గూడిన మహిళాసభలో సర్వాభరణములను ప్రధానాంగుళీయకము సహితము తీసి స్వరాజ్యనిధి కర్పించిన ఆమె త్యాగమునకు రూపొందిన త్యాగమూర్తియగు మహాత్ముడుకూడ నౌరా! యనిపలికినాడు. అన్న పూర్ణాదేవి తన పట్టుపుట్టములను, మఱి విప్పని తన విదేశపుబట్టలును తన యందు పడవే యగా ఆనాడు అగ్నిహోత్రుడు మీదెత్తిన తనజ్వాలాపతాకముల రెపరెపలతో ఆమె త్యాగమును ఆకాశవీథులయందు చాటినాడు.

అన్నపూర్ణాదేవి గొప్పకార్యకర్త్రి. సహాయనిరాకరణోద్యమము ప్రారంభమగు నరికి ఆమె ఎండకన్నెఱుగని ఎలనాగ; నిరంతర పుస్తకపఠనముతో కాలముబుచ్చు చున్న విద్యార్థిని. అట్టి ఆమె దేశమాత పిలుపువినినతోడనే కార్యరంగమునకు దిగి కాలి నడకను ఇంటింటికి, వీథివీథికి, ఊరూరికి తిరిగి ఉద్యమప్రచారము చేసినది; మూపులు కాయలుకాయగా, చరణసరోజములు జేగురుముద్ద లట్లు కందగా ఖద్దరుమూటలను మోయుచు దాని త్వరవిక్రయమునకు తపస్సుధారపోసినది. కావుననే సత్యోక్తిశీలుడగు మహాత్ముడామెనుగూర్చి 'భారతపురంధ్రులలో నాకుఁగల పుత్రికారత్నములలో నత్యు త్తమురాలు' అని ముక్తకంఠముతో పల్కినాడు.

అన్నపూర్ణాదేవి గ్రంథకర్త్రి. ఆధునికాంధ్రరమణులలో వైదుష్యమున ఆమెకు మించినవారు అనేకులుండవచ్చును. కాని తాముసంపాదించిన వైదుష్యము లోకములోని వారికి పంచియిచ్చు పరార్థప్రవణమైన బుద్ధిగల విద్యావతులు మాత్రము మిక్కిలి స్వల్ప ముగానున్నారు. పరార్థప్రవణమైన బుద్ధిగల అట్టి వారిలో అన్నపూర్ణాదేవి ఎన్నతగినది. తనకు పదునేడేండ్లప్రాయమున ప్రవేశపరీక్ష ప్యాసుచేసిన కొత్తలో ఆమె 'సీతా రామము' అనుగ్రంథమును వ్రాసి లోకమునకు సమర్పించినది. ఆగ్రంథము మహనీయ

లగు స్వర్గీయ కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుపంతులుగారి మన్ననలనందినది. పాఠశాలలలో ఉన్నతతరగతులకు పఠనీయముగ పెట్టబడినది.

అన్నపూర్ణాదేవి జాతీయాభిమానపూరితహృదయ. దేవిభర్త బాపినీడుగారు వ్యవసాయవిద్యాభ్యాసమునకు అమెరికాకు పోవ సమకట్టెను. విద్య నేర్చికొనుటకు విదేశములకు పోయినను మన దేశీయత విడనాడరాదని ఆ ఉచితజ్ఞ్యరాలు పిన్నతనముననే గ్రహించెను. అగుటనే ఆమె అమెరికాకు పోవుచున్న పతి పాదపద్మములకు నమస్కరించి "నన్నుమరచినను మాతృదేశమును మరువవద్దు" అని ఆదేశపూర్వకముగు వరము కోరెను. అది ఎంత పవిత్రభావముతో కోరబడెనో అంత పవిత్రభావముతో నొసంగబడెను; అంత పవిత్రభావముతో నిర్వహింపబడెను. అన్నపూర్ణాదేవివంటి స్త్రీలు భారతదేశమునం దింకను అపుడపుడు పొడసూపుచున్నారు కావుననే మన జాతీయత ఇంతమాత్రమైనను నిలచియున్నది.

అన్నపూర్ణాదేవి ఇరువదినాలుగు సంవత్సరములు మాత్రమే జీవించినది. ఆ కొలది కాలమును ఆమె దేశముకొఱకే జీవించినది. యశోవాల్లభ్య మందినది.

> " పౌరుషజ్ఞానకీర్తుల బరగనేని
> బాని జన్మ మదొక్కటెపూసైనజాలు."

ప్రణయతపస్సు

పిస్మరాజు రాజగోపాలముగారు బి. ఏ. (సారస్వత సమాజము)

౧

చెలువు గులాబికాంతులెగ ♦ జిమ్ము కపోలము కేలనూది; లో
పల నుదయించి పైకుబుకు ♦ భావమరీచి మొగాన దేల; సొం
పులు దులకించు సత్ప్రణయ ♦ ముద్రితముల్ భవదీయవీక్షణం
బులు నభ్రవాలగా మధుర ♦ ముగ్ధతపంబొనరించుచుంటివే?

౨

జీవురుముద్దలై నునుపు ♦ చేతులు, మూపులు గాయకాయ నీ
తీవకుమారిక చెలిమి ♦ తీపిని చల్లని నీకువోసి గ్రీ
ష్మావధి దాట జేసితివి ♦ చక్కగ దా జివురించి నేకు పు
ష్పావృతమయ్యె నీతలపు ♦ పండుట లెప్పటికో తపస్వినీ!

౩

చిత్తములోని ప్రేమరస ♦ శీకరముల్పయి జిల్కరించి, శే
కెత్తిన భావపుష్పముల ♦ నేర్చి, హృదీప్సిత మాలగూర్చి, ఆ
యుత్తమునైతి వీవు హృద ♦ యాధిపు కంఠ మలంకరింప, దా
నిత్తరికైన రాడు హృద ♦ యేశ్వరుడో ప్రణయైకజీవనీ!

౪

ప్రేమరసార్ద్రము లుక్కుసుమ ♦ పేశలము ల్ప్రణయప్రపూర్ణము
ల్కాముకకాముకీ హృదయ ♦ కాంక్షితముల్గన నైపజాలరో
భామిని! వారలీకరణి ♦ ప్రాప్తమునొ వలవంత నంత హిం
దూమహిళాసతీత్వమెద ♦ నూల్కొన నోర్వము ప్రేమయోగినీ!

౫

చారువసంతవాసరని ♦ శారదమణీయవిమోహచంద్రికా
పూరములోన నీడికొని ♦ పోయి మనోహరు పాదపద్మముల్
చేరుకొనంగ నో ప్రణయ ♦ సేవకురాల! ప్రయత్నశీలవై
తీరని యీ వియోగనిశి ♦ తెప్పున దేలుచు మున్గెదో యిటుల్

౬

భారతసుందరీహృదయ ♦ భావమహోన్నతి క్రుంగకుండ, నీ
వారసి తొంటి సాధ్వుల మ ♦ హామహిమంబు, సతీత్వభావస
ద్గౌరవ ముల్లసిల్లపరి ♦ తాపనిరాస తపస్వినీ మహో
దారచరిత్రవై వ్రతము ♦ దాల్చితి నాథుడు రాకపోవునే?

బాల్యవివాహములు

శ్రీమతి మద్దాలి సీతారామమ్మగారు

నేటికి వివాహవయోనిర్ణయపుబిల్లు శాసనమైనది. నాడు శ్రీరాజారామమోహనరాయలవారి కాలమున ప్రభుత్వశాసనముచే సహగమనములు రూపుమాసినట్లు నేడు ఈశాసనముచే బాల్యవివాహములు గూడ అంతరింపనున్నవి. పారంపర్యమగు నాచారము అక్రమముగాని సక్రమముగాని హిందూజాతికి త్యజింపరానిదిగానున్నది. అనర్థదాయకములగు నాచారములు బలవత్తరములై ప్రచారముననున్నచో నయ్యవి ప్రభుత్వశాసనములచేగాని నశింపవు. బాల్యవివాహమువంటి మూఢాచారము నణంచుటకు గూడ ప్రభుత్వశాసనమే శరణ్యమగుటజూడ నది జాతిదౌర్బల్యమని చెప్పక చెప్పుచున్నది. బాల్యవివాహములచే గలుగు వైధవ్యాదికష్టనిష్ఠురములు స్త్రీలపాలివై యున్నవి. అందుచే నట్టి విషయమున యుక్తాయుక్తనిర్ణయము విశేషముగ స్త్రీలపై నాధారపడియున్నది. బహుస్వల్పసంఖ్యాకులు మాత్రమే యిట్టి వివాహములను సమర్థించిరి. తక్కిన భారతవర్షమంతయును ముక్తకంఠముగ బాల్యవివాహముల నిషేధించెను. సంస్కారప్రియులకు దేశము, కాలము, పాత్రము, స్వబుద్ధి ఇవి ధర్మనిర్ణయమునకు ప్రమాణములు. ఆచారప్రియుల కట్లుగాదు. వారికిగల సన్నాహమంతయు నొక్కశాస్త్రమే. ఆ శాస్త్రమైనను వారిపక్షమున నిర్వికల్పముగ సాక్ష్యముచెప్పదు. ఒక్కొక్కప్పుడు వారి ప్రాణములపైకి దెచ్చుటయు దటస్థించును. ఇందుచే బూర్వాచారపరాయణులకు స్థిమితమగు మార్గము వేఱేమియులేదు. శాస్త్రముల గుట్టు బయటపడిన ఈకలికాల

మందు వానిని విశ్వసించువారును లేరు. ఏవిధముగ జూచినను బాల్యవివాహములను రద్దుపఱచు ప్రభుత్వశాసనము పుట్టుట యవసరము.

నిజముగా వైవాహికధర్మమును గుర్తెఱుంగని బాలికలకు వివాహ మొనర్చుటలో నర్థమేమున్నది? జీవితాంతమువఱకును పైబడు కష్టసుఖములకు బద్ధులనుచేసి యవశ్యము వాని ననుభవింపజేయునదిగదా వివాహము. అట్టి దానివిషయమున వధూవరుల కించుకేనియు నధికారము లేకుండజేసి సర్వస్వాతంత్ర్యము తామే యవలంబించి వివాహము లొనర్చుట తలిదండ్రులకు మాత్రము భావ్యమా? బిడ్డలకు తలిదండ్రులను మించిన శ్రేయోభిలాషులుండరనుటనిక్కమే. అయినను దమ బిడ్డలకు బాల్యముననే వివాహతంత్రములు జరిపి యొకవేళ ననర్థములు తటస్థించెనేని వానికన్నిటికి దామే బాధ్యులయి యుండుట యుక్తముగాదనియు వధూవరులకు గూడ కొంత స్వాతంత్ర్యము గలిగెడు యుక్తవయస్సు వచ్చువఱకు నిలుచుట సమంజసమనియు అట్లుగాక బిడ్డల జీవితసర్వస్వము తమ కృత్యములపై నాధారపడజేయుట సాహసమనియు నావిన్నపము. వివాహ మొక ముచ్చట కొఱకును, వేడుకకును జరుపబడునట్టిదిగా నుండక యది యైహికాముష్మిక సుఖప్రదమనియు మానవులకు నాగరికతాపరిణామఫలమనియు సభ్యసంస్కారమనియు జరుపబడవలయును. ఇట్టియభిప్రాయములు బాల్యవివాహములొనర్చునట్టి వారుగాని యొనరింపబడునట్టి వారుగాని పాటిసేయరని యావివాహములే సాక్ష్యము నిచ్చుచున్నవి. ఇంతకును బాల్యవివాహములు విస్తారముగా భాగ్యవంతుల పాలబడుచున్నవి. వారు తమ కూతులకు దగినసంబంధములు రావనియు, ముద్దుముచ్చటలు చూచు నవకాశము తాము గోల్పోవుదు మేమోననియు భయపడి చిన్నతనమందే తమ పిల్లలకు బొమ్మలకువలె పెండ్లిండ్లుగావించి వధూవరుల ముచ్చటగాక తమ ముచ్చటనే తీర్చుకొనుచున్నారు. స్త్రీల బలాత్కారమునగూడ నీబాల్యవివాహములు జరుగుచున్నవని చెప్పవచ్చును. ఇప్పుడిపుడు విద్యావివేకములు స్త్రీలకు గొంతవఱకైన యలవడుచున్నవిగాని పూర్వమిదియును లేదు. అందుచే సంఘక్షేమాభివృద్ధికరములగు నభిలాషయును, ఆచరణదీక్షయు నేకొలదిమంది స్త్రీలకోదక్క తక్కినవారియందవి యించుకేనియు మొలకెత్తనేఱకున్నవి. దేశము, సంఘము, వీనిక్షేమమును గూర్చిన కర్తవ్యముతో దమకేమాత్రము జోక్య

ముండరాదని యిప్పటి విద్యావతులగు గొందఱు స్త్రీలు తలంచుచున్నారు. ఇదియుక్తము గాదు. స్త్రీల బలాత్కారమున బాల్యవివాహములు జరుగుచున్నవనెడి నింద యికముందు లేకుండుటకై స్త్రీలు జాగ్రత్తపడవలసియున్నది. వర్తమానకాలపరిస్థితులను మనసునం దుంచుకొని యొకకవి యిట్లు చెప్పెను.

పసిబాలికల కడుముసలితొక్కుల కమ్మసాగిన మూఢలోభాంధులకు
మాటలంగోటల బాటించు కుహలోలురగు పొట్టకూటి వేదాంతులకును
కడుపారతొలిపెండ్లికొడుకులవలెతినమరిగిరిద్దడు కులగురువులకును
వేదకాలచరిత్రవిషయంబెఱుంగని వికటవాక్సాహితీవిదురులకును

సమ్మతముగాక యున్నపోనిమ్ము లేవ,
ప్రజలు బాలవితంతువివాహములను
సమ్మతించెడుమాట వాస్తవము తల్లి!
భవ్యగుణగణసంభూతి! భరతమాత !

కావున బాల్యవివాహనిషేధము సర్వత్ర ప్రతిధ్వనించుచున్నది. అట్టి ధ్వనియే సమస్తశాస్త్రములకంటె బరమప్రమాణము.

గృహలక్ష్మి

టి. రంగమన్నారు గారు

మంచిచల్లనినీట మజ్జనంబొనరించి యంగరాగంబొప్పనలదియలది
కుంకుమకొననొసటిపై గొమరొప్పనెలకొల్పి కనుదమ్ములకు గాటుకనుదగిల్చి
వెన్నునవ్రేలాడువ్రేలుముడినిబూలుచుట్టి తెల్లనిపట్టుబట్టగట్టి
అధరంబుపై మందహాసంబునటియింప నాననంబున కాంతియగ్గలింప

నొక్కచేతపూవులసజ్జ యొక్కచేత
జలము వేగొని రాయంచచందమునను
మందగతి నిందిరాదేవిమందిరమున
కరుగుచున్నది గృహలక్ష్మి పరమభక్తి.

జానకీసందేశము

సూరిగుచ్చి రామమూర్తిగారు

నిరతముతేనియాననెదనిల్పిదయావివశాత్మలీ నిశా
చరనికరంబుకష్టములుసల్పుచునుండనొకప్పుడైన న
న్నరయఁడె నాదుదైవమనియాత్మఁదలంచుచుధైర్యమూని దు
ర్భరమగుప్రాణముల్ నిలుప భద్రముపల్కితివీవుమారుతీ!

తలఁపనలంఘ్యమివ్వనధిదాటినిశాచరనాథుఁజంపినన్
గలయఁగుతూహలుండగునొ కాదొ రఘూద్వహుఁడంచునిచ్చలున్
దలఁచుచునాసఁబాసియిటుదైన్యమునన్ మదిఁగుందిజీవముల్
నిలుపఁగలేనియిట్టియెడనిన్నుఁగనుంగొనసంతసంబగున్.

వినఁడిది క్రూరకార్యమిటువెంగలివౌచుభవత్ విభూతిపో
వనెటులఁజూతువీవొకటిపల్కెద రావణ ! రాముచెంతకున్
ననుఁగొనిపోయికావుమనినన్నటనుంచినసంతసించి తా
గనికరమూనునీపయిని ఖ్యాతదయాత్ముఁడటంచుఁదెల్పినన్.

సతతమునిమ్ము సంస్మరణసల్పు భవత్సతి సీత లంకలో
వెతలమునుంగఁగాంచి తనువెండియు "నన్నుఁదలంపు"మంచు మ
త్పతి రఘురామునోడనను, పాపిదశాననుఁదున్మినన్ సమం
చితభవదీయరూపమును జేర్పుమటంచువచింపుమారుతీ!

అనవరతంబు భక్తిమమునంటిచరించుచు భావమందునన్
దననిజమాతగా రఘునిఁదండ్రిగనెంచు మఱదితోడ మున్
వనివసియించునప్డు పలుభంగులనాడిననీచవాక్యముల్
మనముననుంపకుండుమనుమా తగుభక్తిఁబ్రభంజనాత్మజా!

శారదలేఖలు

సౌభాగ్యవతియగు కల్పలతకు—

నెచ్చెలీ! నాజీవము ధర్మము. నామతము నీతి. నాలక్ష్యము సతీశ్రేయము. ఈ మూటిని సమర్థించుటకే నేను చేత కలముబూనితిని. ఎప్పుడీయాశయత్రయము ననుష్ఠించ జాలకపోదునో ఆనాడు నా వ్రాఁతకోఁతలు కట్టిపెట్టుదును. న్యాయమునకు నేను కేలు మోడ్తును. నిష్పాక్షికతకు నేను శిరమువంచుదును. నా కొకరు హితులులేరు, ఒకరహితులులేరు. యుక్తాయుక్తవిచక్షణలేక మతమును నిరసించెడు దురాచారులు నా కెట్లహితులో మతముపేరిట ప్రజలను పీడించెడు దుండగీండ్రును నా కట్లే అహితులు. సాంఘికధర్మముల విచ్ఛిత్తిఁజేయ నెంచెడి దుష్ప్రారంభులు నా కెట్లమిత్రులో సాంఘికరక్షణావ్యాజమున జనులనలయించెడి వారుగూడ నా కట్లేఅమిత్రులు. నిష్కారణముగా భార్యను దుఃఖపెట్టెడి దుర్జనుఁడు నాకెట్లు కోపకారణుఁడో భర్త నల్లాడఁబెట్టెడి దుశ్చరితయు నా కట్లే శత్రురాలు. అభము శుభము నెఱుఁగని పసిబాలయగు కోడలిని కోడంట్రికము పెట్టెడి అత్త నాకెట్టి శత్రువో అత్తపొత్తుగిట్టని గయ్యాళియు నా కట్లే పగతురాలు. దేశములోని సదుద్యమముల నిర్మూలింప యత్నించెడి దుశ్శీలురు నాకెట్టి పగతురో దురుద్యమముల వ్యాపింపఁజేయువారును నాకట్లేపగతురు. దూషణభూషణతిరస్కారములు శరీరమునకు గాని యాత్మకు లేవను వేదాంతుల నానుడిని యొకవిధముగా విమర్శకులు గూడ నాదర్శముగాఁ గొనవలసియుండును. పుర్రెకొకబుద్ధి జిహ్వకొకరుచి. ఒక అభిప్రాయము మనము సరికాదనినపుడు దానిని సరి యనువారును తప్పులు తిప్పలుగ నుండ నేయుందురు. అయితే ప్రకృతిభేదమునుబట్టి ఆ అవునుకాదనుటలో నొకరి పదప్రయోగము కటువుగను నొకరి పదప్రయోగము మృదులముగను నుండును. అంతమాత్రమునకే మనము కించ నొందవలసిన పనిలేదు. అహింసాసత్యములు మహాత్ముని ఆదర్శములు. ప్రాచ్యప్రతీచ్య సమ్మేళనము రవీంద్రుని లక్ష్యము. ఈ ఆదర్శముల నంగీకరించినవారు వారిని కొండంతగ

పొగడుచుండ అంగీకరింపనివారు తీవ్రముగ తెగడుచుందురు. అయితే ఆ మహాపురుషులకు నిందాస్తుతులయెడ నొక్కటే అద్వైతము. తమ కర్తవ్యములను సాధించుకొనుటే వారి ఆశయము. మహాత్ముడు ఒకప్పు డేమనెనో తెలియునా? లోకములో ఒకేమానవుడున్నంతవఱకు నానత్యసిద్ధాంతమును బోధింపుచునే యుందును. నాఖద్దరు మంత్రము నుపదేశింపుచునే యుందును అనెను. ఖద్దరుద్యమము యెంతెంతటి మహాపురుషుల నిశితవిమర్శనమునకు గుఱియైనది! అందులకని మహాత్ముఁడెన్నడైనను నిరుత్సాహము జెందెనా? తన సంకల్పము విడనాడెనా? అట్లే స్త్రీలనాటకరంగప్రవేశమునుగూర్చి యొకమాఱు దీర్ఘముగా యోచించి అనుచితమైనదని మనస్ఫూర్తిగా నిశ్చయించిన వెనుక పెద్ద పెద్దలెల్లరు దీనికనుకూలముగా నున్నారనియు, ప్రసిద్ధపత్రికాధిపతులెల్లరు దీనికి చేయూతనిచ్చుచున్నారనియు నేనిప్పు డెట్లామోదింతును. అది నామనస్సాక్షికి వ్యతిరేకము గాదా? కాయేన మనసా వాచా నే నిప్పటికిని దానికి వ్యతిరేకనే.

'సాధన' పత్రికనుండి యుద్ధృతమైన నానాటకరంగవిమర్శనాలేఖపై విమర్శనముగల భాగమును నేను 'గృహలక్ష్మి'లో చూడక పోలేదు. చూచితిని. అది నాసరియైన అభిప్రాయమునకు విమర్శనమైనచో దానికి నాసమాధాన మనగత్యము. ఏలనందువా ఎందరో స్త్రీలు నాటకకళాప్రవేశమును సమర్థింపుచు వ్రాయుచున్నారు. వారిలో వీరొకరని యూరకొనియుందును. కాని నాలేఖకు కొన్ని అపార్థములు తీయబడినవి. అవి నాకు కొంచెము మనస్తాపకారణములుగనే యున్నవి. ఆవ్యాసము చూచినది మొదలు స్త్రీల వ్యాసములను విమర్శించునప్పుడే తగుమర్యాద జూపగల సరళభాష నుపయోగింపజాలనివారు స్త్రీలు వేసిన వేషము నేమాత్రపు సరళభావముతోఁ జూడగలరని సందియమగుచున్నది. నాలేఖ నామూలాగ్రముఁగా జదివిన నక్షరాస్యులకెల్ల నేను స్త్రీలనాటకధారణావిషయమున ప్రతికూలనని స్పష్టముగా విశదమగుచున్నది. అట్టిచో స్త్రీవేషము వేసి రంగస్థలమున బాగుగా నెగురుటకు వీలులేదని నేను దుఃఖింపుచుంటిననియు, అట్టి నాదుఃఖము అర్థములేనిదనియు సాధనపత్రిక యెట్లూహించి వ్రాసెనో నాకు తోచకున్నది. ఒకచో శారదమ్మగారనియు, నొకచో శారదమ్మయనియు వ్రాసిన మాత్రమున మనకు లోపములేదు. కాని అది స్త్రీలయెడ వారికి గల యగౌరవభావమునకు నిదర్శ

నము కాగలదు. మఱియు అవిధేయమగాదు. విషయము చక్కగా గ్రహింపకయే చేసిన విమర్శన లందింకను పెక్కులున్నవి. లేఖావిస్తరభీతిచే వానినెల్ల యిందు వివరింపక విడిచితిని. ఏమైన సరియే అర్థముచేసికొనగల సామర్థ్యమున్నప్పుడే చదువవలెను. వివరింపగల సామర్థ్యమున్నప్పుడే వ్రాయవలెను. ఈ రెండింటికిని చాలని వారూరక అపార్థములను దీసి రచయితల నగౌరవపఱచెడి కటుపదములతో వ్రాయుటకంటె మిన్నకుండుట మేలు.

ఎవరెన్ని విధముల సమర్థించినను నాట్యకళయభివృద్ధి జెందునేమోకాని గౌరవ స్థానమునకు వచ్చుటమాత్ర మింతలోనయ్యెడిదికాదు. ఈకళకు గౌరవము ముందుకలిగి నదిలేదు. ఇక ముందు కలుగబోయెడిది గూడ సందేహమే. శైలూషవృత్తిచే జీవించువారు పూర్వమన్ని కులముల వారిచేతను బహిష్కరింపఁబడియే యుండిరి. కులస్థులు వారితో సంబంధబాంధవ్యముల కొప్పకుండుటయేగాక వారితో పంక్తిభోజనముల కంగీకరింప కుండిరి. రాజదత్తాగ్రహారములు వారికి చెందకుండునట్లు రాజులు శాసనములు వ్రాసిరి. పగటివేషములు వేయునట్టియు భాగవతము లాడునట్టియు బ్రాహ్మణులకు మాయిండ్లలో విడిగా భోజనము పెట్టువారమని యిటీవల మాతల్లిగారు చెప్పినప్పుడు నాకెంతయో ఆశ్చర్యమయ్యెను. ఆధునిక నాగరిక తామహిమచే సాంఘికవ్యవస్థలు శిథిలమైన యిక్కాలమున అట్టి బాధలు నటకులకు లేక పోవచ్చును. లేకుండుట గూడ సంతోష కరమే. అయినను నాటకకళ కింకను గణ్యతలేదని మాత్రము చెప్పక తప్పదు. పాత్ర ధారులైన పురుషుల విషయమే యిట్లుండ స్త్రీ పాత్రధారులు ప్రజల మన్ననలందుట కెంత కాలము పట్టునో అనూహ్యము. అయినను ఈ చర్చలన్నియు పనిలేని పనులు. ఎవరి యిష్టము ప్రకారము వారుండుట కీదినములలో నొకరి నిరోధమేమియు లేదు. ఎవరి పెండ్లాము బిడ్డలు వారి స్వాధీనము. కనుక ఈనవీనోద్యమము నామోదించు వారు ఇతర స్త్రీల నీపని సేయ పురిగొల్పుటకంటె తమ కుటుంబము వారితోడనే యీ సంస్కరణము నారంభించిన నెంతయు సమంజసముగా నుండును. అట్టివారి నెవరును కాదనరు. ఒకవేళ నావంటి చేదస్తులెవరైన కాదనినను వారికి కలుగు కొదువలేదు. ఏమైనను రంగములోనికి దిగిన గాని రంగుబయట పడదు. తడిసిగాని గుడిసెకట్టరు. త్రాగి గాని తూగరని సామెతగదా! కాన అనుభవముచేత గాని దీని మంచిచెడుగులు తెలియవు.

—శా ర ద.

పూర్ణమ్మ

కీ. శే. గురజాడ వేంకట అప్పారావుగారు

మేలిమి బంగరు మెలతల్లారా!
కలవల కన్నుల కన్నెల్లారా!
తల్లుల గన్నా పిల్లల్లారా!
విన్నారమ్మా యీ కథను.

ఆటల పాటల పేటికలారా!
కమ్మని మాటల కొమ్మల్లారా!
అమ్మల గన్నా అమ్మల్లారా!
వినరమ్మా మీరీ కథను.

కొండల నడుమను కోనొకటుంది;
కోనకి నడుమా కొలనొకటుంది;
కొలని గట్టునా కోవెల లోపల
వెలసెను బంగరు దుర్గమ్మ.

పూజారింటను పుట్టెను చిన్నది
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మా;
అన్నల తమ్ముల కనుగై దుర్గకు
పూజకు పువ్వులు కోసేది.

ఏయే వేళల పూసే పువ్వుల
ఆయా వేళల అందించి
బంగరు దుర్గను భక్తితో కొలిచెను
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మా.

ఏయే ఋతువుల పండే పళ్లను
ఆయా ఋతువుల అందించి
బంగరు దుర్గను భక్తితొ కొలిచెను
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మా.

పళ్లను మీరిన తీపుల నడలను
పువ్వులు మీరిన పోడుములున్
అంగములందున అమరెను పూర్ణకు
సౌరులు మించెను నానాటన్.

కాసుకులోనై తల్లీ తండ్రీ
నెనరూ న్యాయం విడనాడి
పుత్తడిబొమ్మను పూర్ణమ్మను వొక
ముదుసలి మొగుడుకు ముడివేస్రీ.

ఆమని రాగా దుర్గకొలనులో
కలకల నవ్వెను తామరలు;
ఆమని రాగా దుర్గవనములో
కిలకిల పలికెను కీరములు.

ముద్దునగవులూ మురిపెంబు మరి
పెనిమిటి గాంచిన నిమిషమున
బాసెను కన్నియ ముఖకమలమ్మును
కన్నుల గ్రమ్మెను కన్నీరు.

ఆటల పాటల తోటికన్నియలు
మొగుడు తాతయని కేలించ,
ఆటల పాటల కలియక పూర్ణమ
దుర్గను చేరీ దుఃఖించె.

కొన్నాళ్లకు పతి గొనిపోవచ్చెను
పుత్తడిబొమ్మను పూర్ణమ్మను;
చీరెలు సొమ్ములు చాలగ దెచ్చెను
పుత్తడ బొమ్మకు పూర్ణమకు.

పసుపు రాసిరి బంగరు మేనికి
జలకములాడెను పూర్ణమ్మ;
వదినెలు పూర్ణకు పరిపరివిధముల
నేర్పులు మెరసీ కైసేసి.

పెద్దలకప్పుడు మొక్కెను పూర్ణమ్మ
తల్లీ తండ్రీ దీవించ్రి;
దీవన వింటూ పక్కన నవ్వెను
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మా.

చిన్నలనందర కౌగిట చేర్చుకు
కంటను బెట్టెను కన్నీరూ;
అన్నల తమ్ముల నప్పుడు పలికెను
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మా.

అన్నల్లా రా! తమ్ముల్లా రా!
అమ్మను అయ్యను కానండీ!
బంగరు దుర్గను భక్తితో కొలవం
డమ్మలకమ్మా దుర్గమ్మా.

ఆయా వేళల పూసే పువ్వుల
ఆయా ఋతువుల పళ్లన్నీ
భక్తిని గోసి శక్తికి యివ్వం
డమ్మలకమ్మా దుర్గమ్మా.

నలుగురు కూచుని నవ్వే వేళల
నా పేరొకతరి తలవండి;
మీ మీ కన్న బిడ్డల నొకతెకు
ప్రేమను నా పేరివ్వండి.

బలబల కన్నుల కన్నీరొలికెను
పుత్తడిబొమ్మకు పూర్ణమకు
కన్నులు తుడుచుకు కలకలనవ్వెను
పుత్తడిబొమ్మా పూర్ణమ్మా.

వగచిరి వదినెలు వగచిరి తమ్ములు
తల్లియు కంటను తడిబెట్టెన్
కాసుకు లోనై అల్లుని తలుచుకు
ఆనందించెను అయ్యొకడె.

యెప్పటి యట్టుల సాయంత్రమ్మున
యేరిన పువ్వులు సరిగూర్చి
సంతోషమ్మున దుర్గను కొలవను
వొంటిగ బోయెను పూర్ణమ్మ.

ఆవులు పెయ్యలు మందల జేరెను
పిట్టలు చెట్టును గుమిగూడెన్
మింటను చుక్కలు మెరయుచు పొడమెను
పూర్ణమ్మ యింటికి రాదాయె.

చీకటి నిండెను కొండల కోన
మేతకు మెకములు మసలజనెన్
దుర్గకు మెడలో హారములమరెను
పూర్ణమ్మ యింటికి రాదాయె.

కన్నుల కాంతులు కలువల చేరెను
మేలిమి జేరెను మేని పసల్
హంసల జేరెను నడకల బెడగులు
దుర్గను జేరెను పూర్ణమ్మ.

జహనారా

నిడమర్తి సత్యనారాయణమూర్తిగారు (సారస్వత సమాజము)

సద్గుణసంపన్ను లుదయించుటకు జాతిమతములతో గాని కులగోత్రములతో గాని సంబంధములేదు. అట్టి వారి సుగుణముల సువాసన చిరకాలము నిలచును. మొగలిపూరేకువలె వారి స్మృతి కాలగతమున వాడినను సుగంధయుతమై నిలచును.

జహనారా అట్టి మానినీతిలకము. ఢిల్లీపాదుషాయగు షాజహానునకు తనయ. 1614 ఆమె జననసంవత్సరము. పదునేడు సంవత్సరముల ప్రాయమున ఆమె తల్లి కాలముచేసెను. అప్పటినుండియు నామె తండ్రికి కుడిభుజమై నిలచెను. తీసిన తరుగని ధనము, చిదిపి దీపము పెట్టగలయట్టి సౌందర్యము, తలలుమార్చగలయట్టి బుద్ధికుశలత గలిగియుండియు నామె జీవితకాలమును దుర్వినియోగము చేయక భగవద్భక్తియందును, పరోపకారమునందును గడిపి ధన్యయయ్యెను.

ఆమె చాకచక్యమును జూచి తండ్రి అన్నిపనులందును ఆమె సలహాగైకొనుచుండెను. మొగలుసామ్రాజ్యమునగల సమస్తజనులును ఆమె సహాయము నపేక్షించుచుండిరి. ఆమెవలన ఎందరెందరో షాజహానుని యాగ్రహమునకు గురిగాక తప్పినారు. ఆమెవలన రాజాంతఃపురమున అంతఃకలహము లెన్నోయుడగెను. పేదలెందరో ఉపకారమును పొందిరి. తండ్రి రాజ్యకాలమున నామె వహించిన యధికారగౌరవములు అనూనములు.

షాజహానుని అంత్యదినములు దుఃఖపూరితములు. అతని తనయు లొకరితోనొకరు పోరుటయు, అతని కభిమానకుమారుడగు దారాను మరియిద్దరను గూడ ఔరంగజేబు సంహరించుటయు చరిత్రప్రసిద్ధము. ఔరంగజేబు రాజ్యభారమును వహించి తండ్రిని చెరయందుంచెను. జహనారాను ఔరంగజేబు గౌరవించి పూర్వపుటధికారగౌరవముల నీయదలంచెను. కాని యామె మనసు వానివైపు తిరుగలేదు. మొగలుసామ్రాజ్యమున కత్యంతవైభవమును జేకూర్చి అమృతమగు టాజమహాలును నిర్మించిన ఇంద్రతుల్యుడు తండ్రియగు షాజహాను బందీగానుండ నామె చూడలేకపోయినది. అతనితో గూడ నామె

యును నిర్బంధమున నివసింపజొచ్చెను. అతనికి సమస్తదుఃఖములందును చేదోడు వాదోడుగానుండి యాతని జీవనభారమును తగ్గించుటకు శక్తివంచనములేక పనిచేసెను. వృద్ధపాదుషా నిర్బంధమున ఏడువత్సరములకు పైబడి జీవించెను. అంతకాలమును జహనారా యతనికి తోడునీడయైయుండెను.

తండ్రి చనిపోయిన యనంతరము ఆమె పదునైదు వత్సరములు జీవించెను. అపుడామె కోరితెచ్చుకొనిన నిర్బంధమును వీడి నగరిలో నివసించుచు ఔరంగజేబునకు మంత్రిణియై కాలమును గడపెను. మొదటినుండియు ఆమె జీవితము నిరాడంబరముగను, భక్తిపరముగను, ఉపకారపూరితముగను ఉండి ప్రజల ప్రేమగౌరవములను చూరగొనెను.

జీవితమునం దెంత నిరాడంబరమో జీవితాంతమునగూడ నామె యంత పటాటోపరహితముగ నుండెను. ఆమె సమాధి అచ్ఛాదనము లేక యున్నది. దానిపై:

“నా సమాధిని పచ్చికతో తప్ప మరి దేనితోను గప్పకుందురుగాక; వినమ్రుల కదిమాత్రమే తగిన పరిధానము.”

అని వ్రాసికొనియున్నది.

జహనారా 1681లో చనిపోయినది. ఇప్పటికి దాదాపు 250 సంవత్సరములు కావచ్చినది. అత్యంతవైభవమును, నిరంకుశాధికారమును వహించిన మొగలు సామ్రాట్టులును, సామ్రాజ్యమునుగూడ కాలగర్భమున కరగి రూపరిపోయినవి. నారీశిరోభూషణమగు జహనారా భౌతికశరీరమును నశించినది. కాని యామె కీర్తికాయము శిలవలె నిలిచిపోయినది. ఆమె పితృభక్తి అమృతమగు రూపమును దాల్చి చిరస్మరణీయమై యున్నది. ఇట్టి పితృభక్తిపరాయణలగు సుతలనుగన్న భరతమాత ధన్యురాలు.

చిట్టెమ్మ పట్టుదల

ఆరవిల్లి నరసింహాచార్యులుగారు బి. ఎ., (సారస్వతసమాజము)

౧

చిట్టెమ్మ పుట్టిల్లు కాకినాడ. అత్తవారియూరు రాజమంద్రికి చేరువనున్న కాతేరు.

చిట్టెమ్మకాపురమునకు వచ్చుసరికి ఆమె భర్తయగు సోమయ్య 'ఇంటరు మీడియటు' పరీక్షాఫలితముల కొఱకై యాంగ్లదినపత్రికలు వెదకుచుండెను. చిట్టెమ్మ తన యింటఁ గాలుపెట్టిన వేళ మంచిదగుటచేతనే తన కుమారుఁడు ప్రథమతరగతిలోఁ గృతార్థుఁడయ్యెనని సరళస్వభావయగు రత్తమ్మగారు మఱి కొన్నాళ్లకాయూరి చెరువుగట్టున గంభీరోపన్యాసమొసఁగిరి. కుమారుని బి. యే. చదివించుటా లేక ఉద్యోగముసేయఁ బంపుటాయను సమస్య పరిష్కరింపకయే సుమారొక నెలకు రత్తమ్మగారు కలరావ్యాధిచే మరణించిరి. పదునెనిమిదేండ్లు నిండని సోమయ్య తలపై ఆతఁడు మోయఁజాలనంత బరువుపడినది.

తన యజ్ఞానదశయందు మరణించిన తన తండ్రి వెంకయ్యగారి నాతఁడెఱుఁగడు. ఎన్నడు స్మరింపలేదు. చిన్నతనమునుండి గారాబముగా పెంచి, విద్యాబుద్ధులుగరపిన మాతృదేవతకొఱకు సోమయ్య బాలునివలె నేడ్చెను. కాపురమునకువచ్చిన నెలదినములకే దన్నెడఁబాసిన రత్తమ్మగారి సుగుణగణములను దలంచుకొని చిట్టెమ్మచాలకాలము వరకుఁ గంటనీరు పెట్టెడిది.

పదునెనిమిదేండ్ల పైఁబడినను సోమయ్య సంసారకష్టసుఖానుభవములందు బాలుఁడే. తప్పని సరిగా నాతఁ డాదాయవ్యయపట్టిక తయారుచేసెను. ఆదాయ మైదు పాళ్లు. అప్పులు పదునైదుపాళ్లు. ఇతికర్తవ్యతామూఢులై సాశ్రులోచనులై యానూత్న దంపతులు ఒకరిపైనొకరు దీనదృష్టులఁబరపిరి. నూత్నదంపతులయ్యుఁ దమకు సంభవించిన కష్టపరంపరలచేఁ జిరకాలము సంసారచక్రమునఁ గష్టసుఖముల భాగస్థులైన దంపతులవలెనే చరింపఁజొచ్చిరి. అందుచేఁ జిట్టెమ్మ సోమయ్యతో జంకులేకుండ

మాట్లాడుట కలవాటుపడెను. ఏమిచేయఁగలరు? పేదసంసారులగు వారి కాయూర దిక్కెవ్వరు?

ఉన్నట్టుండి చిట్టెమ్మ కొకయూహ తోచెను. తలకొంచెము వాల్చినను, నిశ్చల దృష్టితో దృఢస్వరముతో చిట్టెమ్మ "మీరు బి. యే. తరగతి చదువవద్దు. ప్రస్తుతపరిస్థితులందు మన మొకమాసమైన జీవింప సాధారములేదు. రెండుసంవత్సరములెట్లు గడచును? అప్పులు మనశక్తి కతీతములై యున్నవి. సర్వస్వమునర్పించి తక్షణమే ఋణబాధా విముక్తి నందవలెను. తరువాత మీరేదో యొకయుద్యోగమునఁ జేరవచ్చును." అనెను. ఇంటరుమీడియెటుప్యాసయి బి. యే. చదువకుండుట యవివేకమని సోమయ్య చెప్పఁ బోయెను. చిట్టెమ్మ సహేతుకముగ నాతనివాదము బలహీనమని తెలియఁజెప్పెను.

భూములు చాలక యింటినికూడ విక్రయించిరి. అదియుఁ జాలక చిట్టెమ్మకంటియు నొడ్డాణమును విక్రయించిరి. ఋణబాధతీరెను. అమ్మగా మిగిలిన కొన్ని చిల్లరసామానులతోను ముప్పదిరూపాయిలతోను స్వగ్రామమున నిలువనీడలేనందున కాకినాడకు ప్రయాణమైరి. చిట్టెమ్మ సామానుసర్దుచుండ సోమయ్య దస్తాకాగితములపై దరఖాస్తులు వ్రాసి 'ఉదయాస్తాచలసేతుశీతనగమధ్యోర్వీప్రదేశంబున' నెక్కడైన నుద్యోగము దొరకదాయను ధైర్యముతో 'తపాలాపెట్టె'లో వైచెను.

౨

చిట్టెమ్మ పెద్దన్నగారు నారాయణమూర్తి. చిన్నన్నగారు రామమూర్తి. ఒరులకుఁ బెట్టఁదగినంతగాకున్నను, దమకుమారులు సుఖముగాఁ దినుటకు సరిపడినంత గణించి శీతయ్యగారు గతించిరి. నారాయణమూర్తి ముక్కోపి, పాపములకు భైరవుఁడు. రామమూర్తి దురాలోచనలో దూరాలోచనగలవాఁడు. వారొకనాఁటి మధ్యాహ్నము తలవని తలంపుగాఁ జెల్లెలి సంసారస్థితినిగూర్చి ముచ్చటింపఁజొచ్చిరి. ఆసమయమున నన్నపూర్ణమ్మగారందుకొని కుమారులతో "నాయనా! బ్రతికి చెడ్డకుటుంబము. వెనుక దిక్కులేదు. సోమయ్య పదిరాళ్లు సంపాదించుకొనువరకు వాళ్లను కాపాడండి" అని గద్గదికతోననెను. "జరుగుపాటున్న మంచిదే. కాని పట్నవాసంకాపురంలో పైవాళ్లను ఎన్నాళ్లు పోషింపగలమమ్మా? అంత్యనిష్ఠూరముకంటె ఆదినిష్ఠూరమే మెరుగ"ని రామమూర్తి పలికెను. "రాముఁడా! పట్టెడన్నమేకాదురా? చిట్టెమ్మతల్లి కష్టపడుతోంటే చూడగలనురా?" అని యావృద్ధురాలు వాపోయెను. ఇంతలో నొకయెద్దుబండి వాకిటనిలిచెను.

చిట్టెమ్మయు సోమయ్యయుఁ బ్రత్యక్షమైరి. అన్నపూర్ణమ్మగారు చిట్టెమ్మచేతిలోని వస్తువులనందికొని "రా తల్లీ! నీమాటే అనుకుంటున్నాము." అని బిక్కమొగముతో నున్న సోమయ్యవంక తిరిగి "నాయనా! మహాయిల్లాలు. భూదేవత. ఆవిశకావిడేసాటి. అలాగంటి ఉత్తమురాలికి పూర్ణాయుస్సు పోయ్యడమ్మా దిక్కుమాలిన భగవంతుఁ"డని పరామర్శించెను. నారాయణమూర్తి యిదివరకే పరామర్శించియుండినందునఁ గొంతసాహిత్యజ్ఞానముగల యాతఁడు పునరుక్తిదోషమున కెడమీయఁడయ్యెను. రామమూర్తి మితభాషణములఁ గొంతవగచెను. బండివాఁడు రెండవసారియడుగకుండగనే చిట్టెమ్మ తన చీరకొంగున నున్నడబ్బులను లెక్కపెట్టి వానికిచ్చివేసెను. "ఏమీ బండిలో మరచిపోలేదు గదా?" యని సోమయ్య బండి తనిఖీచేసెను.

3

రెండు మూడుదినములు గడచెను. సోమయ్య తన దరఖాస్తులకుఁ బ్రత్యుత్తరములాశించి పోస్టాఫీసు పరిసరములఁ దిరుగుటఁగనిన రామమూర్తి మెగతాళి ప్రారంభించెను. భోజనసమయమునకు సోమయ్య రానిచో నాతనికొఱకు నిరీక్షింపమానిరి. ఆతఁడు తాము గూర్చున్నచోటి కరిగినఁ గూర్చుండుమనుటమానిరి. ఈ నిరసనభావమును సోమయ్య గుర్తింపనేలేదు. చిట్టెమ్మ గుర్తింపకుండలేదు. నారాయణమూర్తిభార్యసావిత్రి పుల్లవిరుపుమాటలచే చిట్టెమ్మకు మనోవేదనఁ గూర్పఁజొచ్చెను. అన్నల ముఖచర్యల ననుసరించి యెంత మెలకువగఁ బ్రవర్తించినను వారామెను గసరుచుండిరి. ఒకనాఁడు చిట్టెమ్మచేతినుండి చెంబు క్రిందపడెను. సావిత్రి యాశబ్దమువిని కారణమరసి "చెంబులు పగులఁగొట్టకమ్మా! నీకుఁ బుణ్యముండును. పాడుచేయుట సులువే. బాగుచేయుట కష్టము." అని కసరెను. చిట్టెమ్మ సిగ్గుపడెను. సమయమునకు నారాయణమూర్తివచ్చి రుసరుసలాడెను. చిట్టెమ్మ యేడ్చెను. తల్లి యోదార్చెను.' ఒకనాఁడు చిట్టెమ్మ తనభర్త వస్త్రులను విస్త్రీచేసి తెమ్మని చాకలి కిచ్చెను. వాఁడాసాయంకాలమున కాషర్టుల నుదికి తెచ్చెను. "ఏమిరా! యిట్లు తెచ్చితి?"'వని చిట్టెమ్మ కసరెను. "సావిత్రమ్మగారొద్దన్నారండి" అని వాఁడు జవాబుచెప్పెను. చిట్టెమ్మ తలవాల్చెను. ప్రతిదినమేదో కారణమునఁ జిట్టెమ్మను అన్న లీసడించుచుండిరి. పతిహితాభిలాషిణియగు నాబాలిక వానిని మిగుల శాంతముగ భరించుచు సోమయ్య చింతించు నేమోయని యాతని చెవి కెక్కనీయకుండెను.

దసరాపండుగ సమీపించెను. నారాయణమూర్తి తనకును తనభార్యకును రామమూర్తికిని ఆతనిభార్యకును నూత్నవస్త్రములఁగొని తెచ్చెను. సావిత్రమ్మ వానిని దన యింటికివచ్చిపోవువారికిఁ జూపి వారి సదభిప్రాయములఁ గైకొనుచుండెను. ఉబుసుపోవని కొందఱు 'ఆడుబిడ్డకును బావమఱదికిని దెచ్చినవేవమ్మా?' అనిరి. 'సంసారులము గదా! ఎన్నివిధములఁ బెట్టఁగలమమ్మా? వేళకుఁదిని గోళ్లుమీటుకొనుచుఁ గూర్చుందుర'ని సోదె మొదలుపెట్టెను. చిట్టెమ్మ కామాటలు శూలములు గ్రుచ్చినట్లయ్యెను. ఇంతలో అన్నపూర్ణమ్మగారు వచ్చి 'సావిత్రీ! పచ్చనిముత్తైదువ యింటనుండఁగా దానికొక చీర తేవద్దా?' యనెను. ఎక్కడనుండెనో కాని నారాయణమూర్తి విసవిసవచ్చి 'చీరాసింగినాదమని చెప్పఁగానే సరా? డబ్బు పెట్టక చీరలు దొరకునా? అమ్మగారినీ అయ్యగారినీ నెత్తిమీద నెక్కించుకున్నాము. చాలదా? తినుటకన్నము లేనప్పుడు ముప్పొద్దుమేపుచుంటిని. ఇఁక నేమిచేయఁగలను.' అని తీవ్రముగాఁబలికెను.

పాలపొంగువలె నుబుకుచున్న దుఃఖమును దిగమ్రింగి 'అన్నయ్యా! కాలకర్మమున మీయింటఁ జేరితిమి. వారి చెవినిబడెనా చాలపరితపింతురు. ఉన్నన్నినాళ్లుండఁ బోము. పట్టెడన్నమునకే మేము కలకాలముఁ గృతజ్ఞులమై యుందుము. చీరలు నగలు నేనడిగితినేని నీచిత్తము వచ్చినట్లు తూలనాడుము. నాయందు దయయుంచి మఱి కొన్నాళ్లు మమ్ము గాపాడుము.' అనిదీనయై కన్నీరొలుకఁబలికెను. అచ్చటచేరిన వారిలోఁ గొందఱు 'తోఁబుట్టువు నేడ్పింపరాదు. తమ్ముఁడొకటియుఁ జెల్లెలొకటియునా?' యనిరి. సావిత్రమ్మ అందుకొని 'మేమేమి యేడ్పించితిమి? చీరెలు సారెలు కావలెనని తానే యేడ్చుచున్నదికాని. మమ్ము రట్టుచేయ దాపురించినదమ్మా! నలుగురి నోళ్లలోఁబడవైచుట'కనియేడ్వఁజొచ్చెను. నారాయణమూర్తి మండిపడుచు తన పాలిటి శనిగ్రహములనియు, బ్రహ్మరాక్షసులనియు సోమయ్యను చిట్టెమ్మను నోటికి వచ్చినట్లు దుర్భాషలాడెను. ఒడలెల్ల కంపింప చిట్టెమ్మ చేతులుమోడ్చి 'అన్నయ్యా! పండుగ వెళ్లిన మఱునాఁడు మఱొక్కచోటికిఁ బోదుము. ఈ రెండురోజులు మమ్ము తలదాచికొననిమ్మని' వేడుకొను కొలది నారాయణమూర్తి చెలరేగి 'అట్లుకాదు. నేఁడే పోవలెను. పోయి యిద్దరు చెరియొకవీథిని బిచ్చమెత్తుఁడు. పోరేని మెడమీద కత్తివైచి గెంటింతు'నని ప్రతిజ్ఞచేసి లోనికేగెను. వెక్కివెక్కి యేడ్చు నాబాలికను జేరఁదీసికొని అన్నపూర్ణమ్మగారు 'చిట్టితల్లీ! ఏడువకు. నేను జీవించియున్నంతవరకు నీకులోటు రానీయను.' అని బుజ్జగించి లోనికి తీసికొని పోయెను. సభచెదరిపోయెను.

౪

కాకినాడయందుఁ దనసహజసరళస్వభావమునఁ బెక్కురు మిత్రుల సంపాదించి వారితోఁ గాలక్షేపమొనర్చుచు గృహమునందలి కల్లోలముల నెఱుఁగని సోమయ్యకు నిన్న రాత్రినుండి చిట్టెమ్మ భుజింపలేదను సంగతి తెలియదు. దంతధావనమొనర్చి 'కాఫీదేవాలయము'న కరుగఁబోవుచు దక్షిణకుఁగాను భార్య నతివినయమున సమీపించెను. చిట్టెమ్మ కనులుబ్బి యెఱ్ఱబడినవి. 'ఏమిట్లుంటి?'వని సోమయ్య కలవరపడి ప్రశ్నించెను. "ఏమియులేదు. పొరుగింట నెన్నినాళ్లుందుము? పోయినవి పోగా మిగిలిన యీ పుదుచ్చేరినానును తెగనమ్మి కొంతడబ్బు తెండు. ఉద్యోగము దొరకువరకును ఎట్లో కాలము గడపుదమని చిట్టెమ్మ పలికెను. సోమయ్య తొట్రుపాటుతో 'అయ్యో! ఉన్న దొక్కటే నగ. దాని నమ్మమందువు. ఏమిమునిగిపోయినది? డబ్బులేకున్న నేమిత్రుని యొద్దనైన పదిరూపాయలు బదులు తెత్తును. లేదా యీనగ తాకట్టుపెట్టి తెచ్చెదను' అనెను. చిట్టెమ్మ తన సహజగంభీరస్వరమున "అట్లుకాదు. బదులు కొఱకరిగినచో మీమిత్రులకు మీయందు గౌరవము తగ్గి యీసడింతురు. ఆ బదులు తీర్చుటకయిన నగలమ్మ వద్దా? ఇఁక తాకట్టన్న సగముధర కమ్ముట. కాబట్టి నమ్మకముగల మిత్రునితోఁ బోయి దీని నమ్మివైచి మనకు సరిపడు నొక చిన్న యింటినద్దెకుఁ దీసికొనుఁడు." అని తన మెడనున్న యాభరణము సోమయ్యచేత నిడెను. సోమయ్య నగతీసికొని పురములోని కరిగెను.

౫

రివిన్యూశాఖయందలి యున్నతోద్యోగులలో మంచివారని ఖ్యాతినందువారరుదు. డిప్యూటీకలెక్టరుపదవియందున్న రాఘవరావుపంతులుగారు అట్లుగాక ఉదారహృదయులని దీనబాంధవులనియుఁ బేరుగాంచిరి. కుమారులతోను కూతుండ్రతోను వారి గృహమునేడు మిగుల సందడిగనున్నది. జాముప్రొద్దెక్కిన పిదప కంసాలి వీరయ్య సోమయ్యతో వారిదర్శనమునకువచ్చి యిరువురును బంతులవారికి నమస్కారములొనర్చి వారి యాజ్ఞపైఁ గూర్చుండిరి. వీరయ్య సంభాషణమున కుపక్రమించి "తమ రొకపుదుచ్చేరి నాను కావలయునంటిరి. చిత్తగింపుఁ"డని సోమయ్య చేతిలోని యాభరణము నందికొని పంతులుగారి కిచ్చెను. వారు దాని పనితనమునకు మెచ్చి అదితమవారికి సరిపోవుటచే ధర నిర్ణయించి సోమయ్య వంకచూచి "నాజూకయిన వస్తువు. తగుకారణము లేకుండ

విక్రయింప”రనిరి. సోమయ్య తన వృత్తాంతము నామూలాగ్రముగ వినిపించెను. పంతులు గారు మిగుల జాలిపడి 'ఏమిచేయుదును? వారము దినములక్రింద నాకచ్చేరీలోనే యొక యుద్యోగముండెడిది. మఱొక్కరికిచ్చితిని. ఏదీ? మీదస్తూరీ చూడనిండు. బాగున్నది. ఈసారి కాళీవచ్చినా తప్పక మీకు కబురంపుదు'నని యాతనిచేత వ్రాసికొనిరి. ఈసంభాషణమంతయుఁ బ్రక్కగదినుండి యాలకించుచున్న పంతులుగారి భార్య లక్ష్మమ్మగారు కిటికీనుండి సోమయ్యవంకఁ జూచిరి. లేతవయసున నాతఁడుపడు కష్టములకామె హృదయము కరిగిపోయెను. పంతులువారు లోనికి వచ్చుటయే తడవుగ వారితో 'మీరాతనికిఁ దప్పక యుద్యోగ మీయవలయును. ఆతని దీనచరిత్రమును వింటిని. మఱొకసంగతి—తమరీయఁబోవు రెండువందల రూపాయల నాదీనదంపతులెట్లు దాచఁగలరు? మనయొద్దనేయుంచి ప్రతినెలకుఁ గొంతయిచ్చిన వారిని దుర్వ్యయమునుండి కాపాడగలుగుదుము. ఈలోఁగా నాతనికిఁ బ్రతుకుఁదెరువుఁజూపు దైవమువలె మీరే కలర'నియనెను. సోమయ్య యీ సంభాషణమాలకించి పంతులవారితో 'నాదీనదశ తమ దర్శనమునఁ దొలఁగిపోయినది. నాకు నెలకు పదునైదురూపాయల చొప్పున నిచ్చినఁ జాలును. పెద్దలకు శ్రమఁగూర్చుచుంటి' ననెను.

సోమయ్య పదునైదురూపాయలతోఁ జిట్టెమ్మయొద్దకువచ్చి జరిగిన సంగతి పూసగ్రుచ్చినట్లు తెలిపెను. అంతయు శాంతముగ నాలకించి నిట్టూర్పుతోఁ గష్టసముద్రమున మునిఁగి తేలు మనకాధారముగా భగవంతుఁ డొక తెప్పను జూపించినాడు. భీకర తరంగములకు జడియక కష్టములని వెనుదీయక మనమా తెప్పతోఁ గష్టసముద్రమును దరింపవలెను. తుమ్మచెట్టు క్రిందఁ దలదాచికొని యవస్థపడుచున్న మనకుఁ గల్పవృక్షము నీడ లభించినది.” అనెను.

వెంటనే యాదంపతులు విశాలమగు నాపురమున మూలమూలలు శోధించిరి. వాసార్హముగనున్న యొక పూరింటినద్దెకుఁ దీసికొని యానాఁడేయందుఁ బ్రవేశించిరి. చిట్టెమ్మ ఆ యింటిని శుభ్రపరచి సామానంతయు సర్ది భర్తరాక కెదురుచూచుచుండ సుమారు రెండుగంటలవేళ సోమయ్య బుజముపై మూటతోవచ్చెను. ఆనాఁడాదంపతులు గంజియన్నమైన మనస్సంతుష్టిగా భుజించిరి. తర్వాత సోమయ్య పంతులవారి యింటికరిగి వారింటలేకుండుటచే లక్ష్మమ్మగారికిఁ దాను కాపురమున్న చోటునెఱింగించెను. పదిదినములు ప్రశాంతముగఁగడచి పోయెను. 'పోరులేని గంజి బొక్కెడే చాలున'ను

పద్యభావము నెఱిఁగిన యాదంపతుల జీవనము ప్రశాంతముగఁ గడువదా? ఒకనాఁడు డవాలీబంట్రోతువచ్చి పంతులుగారు రమ్మనిరని సోమయ్యను గొంపోయెను. ఒక గంటలో సోమయ్య తిరిగివచ్చి 'కలెక్టరుగారి కచ్చేరీలోఁ బదునైదురూపాయలు జీతముగల గుమాస్తాపని పంతులుగారి దయవలన లభించె'నను శుభవర్తమానము చిట్టెమ్మకుఁ దెలిపెను. "అమ్మయ్య! మనోవేదన తొలఁగెన"ని చిట్టెమ్మ పలికెను.

౬

తెలతెలవారుచుండ లేచి చిట్టెమ్మ గృహావరణములను శుభ్రపరచి నీళ్లుతోడి సిద్ధపరచి భర్తను లేపును. సోమయ్య లేచి, దంతధావన మొనర్చి స్నానమొనరించి చలిదియన్నము భుజించి సూర్యోదయమునకు బూర్వమే కచేరికిఁబోవును. తన వినయ ప్రవర్తనమువలనను, గార్యదీక్షవలనను అచిరకాలముననే యాతఁడు కచ్చేరిలో నందఱి యభిమానము నందఁగలిగెను. బండపనులన్నియు సోమయ్యపాలు. కష్టమనక నిష్ఠురమనక సుఖమనక సుకుమారమనక విసువనక విరామమనక యంత్రమువలె పాటుపడు సోమయ్య యోర్పును పంతులువారు పొగడఁ జొచ్చిరి. ఇంతటికష్టమును చిట్టెమ్మ మందహాసశోభితవదనారవిందమున, ఆపతిసేవాపరాయణ మృదుమధురోపచారవాక్యములును విస్మరింపఁజేయుచుండెను. సోమయ్య పంతులవారి యింటికి వెళ్లినపుడెల్ల లక్ష్మమ్మగారు వారిక్షేమసమాచారముల గనుగొనుచుండిరి.

ఒకనాటి సాయంకాలమున లక్ష్మమ్మగారును బిల్లలును 'క్రొత్త గుమాస్తా'గారి యింటికిఁబోయిరి. ఆడంబరరహితమగు శుచిర్దేవత కాలవాలమైన యాయింటిని చూడగనే యిల్లాలెట్లుండునో లక్ష్మమ్మగారూహించుకొనఁగలిగిరి. పసిమి, మిసిమిఁజిమ్ము శరీరశోభయే భూషణముగా, పరిశుభ్రమగు నేతచీరయే చీనిచీనాంబరముగా మూర్తీభవించిన యార్యనారీస్వరూపమో యనదగిన పదునైదేండ్ల బాలిక—చిట్టెమ్మ—వారి నాదరించి లోనికిఁ గొంపోయెను. పడకగదియు—వంటయిల్లును పరీక్షించి యానందించి పెరటిలోని కరిగిరి. పెరటిలో చాలుగ నాటఁబడి మిగుల జాగరూకతతోఁ బెంపఁబడుటచే నిలువెల్ల పుష్పించి చూపరులనాకర్షించు బంతి, చేమంతి మొదలగు పూలచెట్ల నడుమ నొక గడ్డ కుర్చీయుఁ బ్రక్కనే యొకచాపయునుండెను. పగలెల్ల శ్రమపడివచ్చిన సోమయ్య దానిపై గూర్చుండి ప్రకృతిసౌందర్యమును దర్శించుచుఁ దనపాదములయొద్ద చాపపై గూర్చుండి సతిజిలిబిలిపలుకుల నాలకించుచు నానందించుచుండునని లక్ష్మమ్మగారూహించిరి.

"అమ్మాయీ! ఇంత చిన్నవయసున గృహకృత్యములయందు భర్తృసేవయందు ఇంతశ్రద్ధచూపుచున్న నీవు నేటికాలపు స్త్రీలకాదర్శముగా నుండఁదగినదానవు. సోమయ్యగారి సత్ప్రవర్తనము మావారెన్నిసారులో మెచ్చుకొందురు. కష్టములు కాపురముండవు. వంటయైనదా? ఈ పూటకేమివండితివి" అనిప్రశ్నించెను.

చిట్టెమ్మ ప్రసంగము మార్పనెంచెను. లక్ష్మమ్మగారాసంగతి కనిపెట్టెను. విధిలేక ముత్తెములవంటి రెండు బాష్పబిందువులు నునుజెక్కులపైరాల 'రెండు పడియములు వారికొఱకుఁ గాల్చితిని' అనెను.

"తల్లీ నీ మాట?"

"నామాటకేమి? కష్టకాలముగడచినఁ గావలసినంత సౌఖ్యపడవచ్చును"—అని చిట్టెమ్మ ముగింపకపూర్వమే లక్ష్మమ్మగారు వీధిలోనికివచ్చిరి. వారిని వీడ్కొలుపఁ దొందరగావచ్చు చిట్టెమ్మకు "అమ్మా ఎందుకే యేడుత్తోంట?" అను నైదేండ్లవయస్సుగల లక్ష్మమ్మగారి కుమారుని మాట చెవులఁబడెను.

మరునాటి సాయంకాలమున సోమయ్య ఇంటికివచ్చి "చిట్టీ! నన్ను ముప్పది రూపాయల గుమాస్తాగా వేసి"రని యానందముతోఁ బలికెను.

2

పదునైదు సంవత్సరములు గడచినవి. రాఘవరావుపంతులుగారి దయవలన సోమయ్యపంతులుగారిప్పుడు తహశ్శీల్దారు పదవియందున్నారు. షోడశకళాపూర్ణుఁడగు సోమునివలెనే తన్నామాంకితులగు వీరును తమశీతలకరుణాకటాక్షములఁ బ్రజలనలరించుచున్నారు. చిట్టెమ్మయందు వయసునందు తప్ప యితర మార్పులేమియు లేవు. పదునైదేండ్లక్రిందఁ బగలెల్లఁ బాటుపడి గృహోన్ముఖుడైన పతికెట్లుపచారమునొనర్చెడిదో నేడును అట్లే సౌఖ్యముఁ గూర్చుచున్నది. నాటిపూరింటివలెనే నేటి సౌధమును బరిశుభ్రత యందు సాటిలేకున్నది. పెరటిలోని పూలచెట్లు---పూలచెట్లమధ్య భర్తయును దన్మిత్రులును విశ్రమించుటకుఁ గుర్చీలువేయుట భర్త యారోగ్యమునకును, అభిరుచికిని సరిపడు ఆహారపదార్థములు చేయుట నేడును చిట్టెమ్మ విధాయకకృత్యములే.

ఒకనాఁటి సాయంకాలమున ఒకపెద్దమనుష్యుఁడు పూలచెట్లమధ్య పడకకుర్చీపై విశ్రమించు పంతులవారి యొద్దకు చేత నొకదరఖాస్తుతోవచ్చెను. పంతులుగారు దరఖాస్తు చిత్తగించి 'ఏమండీ! కరిణీకముఁగోరి వచ్చితిరిగదా! పరీక్షలు ప్యాసయితిరా? అట్లు కానిచో సహాయముచేయఁజాల'ననెను.

ఆతఁడు చేతులు నలుపుకొనుచు "చిత్తము. కాలకర్మమున నుద్యోగము లేక జీవనము జరుగని స్థితిగలిగినది. బ్రతికి చెడినవాఁడను" అనెను.

"మీపేరు ?"

"పరిమి నారాయణమూర్తి."

"మీతండ్రిగారు శీతయ్యగారా ? మీయన్నుడు రామమూర్తేనా ?"

"చిత్తము."

"బావా ! చాలకాలమునకుఁ గన్పించితివి. చిట్టీ ! మీయన్నయ్య వచ్చినా"డని భార్యను బిలిచెను.

చిట్టెమ్మ యొక్కసారి తొంగిచూచెను.

"చిట్టీ! నేను నారాయణమూర్తిని."

"కోపము విడువలేదా ? క్షమింపవా ?" అనినారాయణమూర్తి బ్రతిమాలెను.

చిట్టెమ్మ మాట్లాడలేదు.

"చిట్టీ ! చాలకాలమైనది. వెనుకటిసంగతి మరచిపొమ్మ"ని పంతులుగారు పలికిరి.

చిట్టెమ్మ మాట్లాడలేదు.

"బావా! లోపలికి రావోయి." అని పంతులుగారు నారాయణమూర్తిని లోనికిఁ గొంపోయిరి. ఐదేండ్లకుమారుఁడు రాఘవరావును మేనమామకుఁ బరిచయముఁ గలిగించెను. చిట్టెమ్మ యానాడు వడ్డింపనేలేదు. ప్రక్కయింటి ముసలమ్మగారు వడ్డించిరి. చిట్టెమ్మకుమారునకుఁ బాఠముఁ జెప్పుచుఁ గూర్చుండెను. మఱునాటి యుదయమున నారాయణమూర్తి పయనమై పంతులవారి యొద్దకేగి రెండుచేతులును బట్టుకొని "బావగారూ! అపరాధిని. ధనగర్వమున విఱ్ఱవీగిన అజన్మ యంతరించినది. దీనదేవత కాలవాల

మగు నీజన్మ మిగులభారముగా నీక్చుచుంటిని''—అని విసవిస నడువఁజొచ్చెను. సోమయ్య పంతులుగారాతని వెనుకకుఁబిలిచి "బావా! మా అమ్మగారిని నీభార్యను బిడ్డలను బంపవోయి. చూచి చాలకాలమైనది'' అని జవానుచేతికిఁ గొంతసొమ్మిచ్చి కూడఁబంపిరి. మఱునాటి సాయంకాలమునకు నారాయణమూర్తి కుటుంబమంతయువచ్చి వ్రాలెను. పంతులవారు బండికెదురుపోయి వారి నాహ్వానించిరి. చిట్టెమ్మ తల్లికిఁ జేయూఁతనిచ్చి బండిదింపి కష్టసుఖము లడుగుచు గదిలోనికిఁ దీసికొనిపోఁబోయెను. పంతులవారామె దారికడ్డునిలిచి "ఎంతకాల మీపట్టుదల? నామాటవిని పట్టుదల విడువు''మనిరి. ఉద్వేగమునఁ బొడమినగద్గదికతో "పదునైదేండ్ల క్రిందట నావదినయు నన్నయు బలికిన పలుకులు నాచెవియందింకను బ్రతిధ్వనించుచున్నవి. నాఁడు పగనమ్మనిచ్చినపుడు నీవిట్లుంటివేమని యడిగితిరి. అన్నయు వదినయునవరాని మాటలనుటచే నిద్రాహారములు మానివిలపించుట చేసిని ఆనాఁడు చెప్పలేదు. బిచ్చమెత్తి జీవింపుమని నాయన్న సలహానిచ్చెను. దైవకృపవలన నోడలు బండ్లైనవి. బండ్లోడలైనవి''యని వెక్కివెక్కి యేడ్చెను. పంతులవారి బుజ్జగింపుమాటలో అన్నపూర్ణమ్మగారి యాత్మహత్యాప్రతిజ్ఞయో చిట్టెమ్మ పట్టుదల మాన్పించినవి.

శ్రీ అన్నపూర్ణాదేవి

శ్రీమతి చట్టి రాధమ్మగారు

శ్రీ ఆంధ్రగర్భాన స్త్రీరత్నమైపుట్టి బెంగాలు ఒడిలోన పెరిగినావు
గాంధీగాథల యుద్ధరంగమున దిగుచు రాట్నమునువడికి ఖద్దరు కట్టినావు
'మమ్ము మరచిన దేశమ్ము మనద' కనుచు భక్తితో పల్కి అమెరికా కంపినావు
అతఁడు వచ్చినతోడ నాతని కెదురుగఁబోయి పూజించి ఖద్దరు పుట్టమిచ్చి

కట్టియున్నవి వారాశి గలపినావు
భరతస్త్రీజాతియౌన్నత్య మరసినావు
మరల వెలయవె సోదరిమమ్ము బ్రోవ
ఆంధ్రనారీవతంస! శ్రీ అన్నపూర్ణ!

స్త్రీలు—వారిస్థానము

విద్వాన్ సూరిగుచ్చి కృష్ణమూర్తిగారు

"వింతగ వాదమేల యవివేకుల పోలిక, స్త్రీలవిద్య సి
ద్ధాంతమె చేసినారు, మన తజ్జ్ఞులు."

భగవంతునిచే మానవజాతియందు సృష్టింపఁబడిన స్త్రీ పురుషులను వ్యక్తులలో స్త్రీ జాతికి మాత్రము ప్రాముఖ్యముగ మన మెఱింగినంతవఱకు ప్రాచీనార్వాచీన కాలములలో స్వాతంత్ర్య మెవిషయమునను గానరాదు. దీనికిఁ గారణ మేమని?. స్త్రీలకుఁ బ్రపంచమున నెట్టిస్థానముగలదని అను విషయము మనము విచారింపవలసి యున్నది. స్త్రీల కిట్టియధఃపతనము గలుగుటకు ప్రధానకారణము పురుషులే. అందువలన వారి యజ్ఞానము. పురుషులకారణముగ స్త్రీజాతియొక్క సంపూర్ణమైన హక్కులను లాగికొని తమ యిష్టము వచ్చినట్లు స్మృతులు మొదలైన వానియందు స్త్రీల స్వాతంత్ర్యాదుల కడ్డులని వ్రాసిరి.

వివేకము వ్యక్తుల మీద నాధారపడియున్నది గాని లింగముమీఁదఁ గాదు. మగవాఁడును జెప్పినది గ్రహింపఁదగినదని యవివేకి కావచ్చును. స్త్రీయుఁ జెప్పినది గ్రహింపఁదగినదని బుద్ధిమతి కావచ్చును. కాని మొదట స్త్రీజాతికి విద్యాదులం దధికారము లేయక వారిని నిరుత్సాహులఁగ నొనర్చుటయే యాజకవర్గముయొక్క కోరిక. కొన్నికొన్ని ప్రమాణస్మృతులందు స్త్రీలైనను ధర్మాదుల నుపదేశింపఁదగునని వ్రాసియున్నది. భవభూతి యుత్తరరామచరిత్రములోని యాత్రేయి వాల్మీకియొద్ద నధ్యయనము చేయుచుఁ గారణాంతరములచేనట విద్య కధ్యయన ప్రత్యూహము సంభవించుటచేతనే గదా మఱియొకచోటి కరిగినది. ఇట్టి గార్గి మొదలైన వనితామణులు విదుషీమణులని మనము వినుచున్నాము. "గుణాః పూజాస్థానం గుణిషు నచలింగం నచవయః" యనికదా మహాకవి చెప్పినది.

"స్త్రియ స్తథా పాలనీయాః యథాతాః కార్యవస్తుని,
పుంవత్ప్రవృత్తి మాధాయ సాధయే యురనాకులాః"

కావున స్త్రీలు విద్యాభ్యాసమున కనర్హులను వారి వ్రాత యవివేకమూలమనుట నిర్వివాదము. ఇఁకను స్వాతంత్ర్యము విషయమై కూడ "యథైవాత్మా తథా పుత్రః। పుత్రేణ దుహితా సమః" యనిమనుస్మృతి.

"పరదారాన్ నగచ్ఛేత్" అను విషయము పురుషుల కెట్లవశ్యాచరణీయమో అట్లే యువతులకును పాతివ్రత్య మవశ్యాచరణీయము. అతిక్రమించిన వారు వారి వారి కర్మానుసారమైన పుణ్యపాపముల ననుభవింతురు.

మొదటినుండియు రాణీభవానినుండియు భర్తగతించిన వెనుక మహాభయంకరమైన వేలరూపవతీ లిప్తమగు రాజ్యమును స్వాధీనముచేసికొనిన యాంగ్లేయులపై కత్తిదూసి పురుషవేషమున బహుపులు తల వంచుకొనునట్లు నితరసైన్యకోట్లసాహసములజూపి కదనరంగమున వీరస్వర్గమును బొందిన వీరవనితరత్నమగు లక్ష్మీబాయి నింకను లోకము విస్మరింపలేదు. యుద్ధమునందు జయము లభింపదను శంకయునుచే పారవచ్చిన భర్తతోడ్కొనగను, గన్నుకడుపైన తల్లియు, ఐతినైనను భార్యయు, ఐరిపోవమొనర్చి తిరిగి యుద్ధమునకు బురికొల్పిరి. ఇంతింతయనరాని రాజభక్తిగలిగిన "పన్నా" యను వృద్ధదాసియే తన కుమారుని మృతినైన నంగీకరించి పసిబాలుడైన మేవాడరాజకుమారుడైన ఉదయసింహుని జంపనుంకించిన "బనవీరు"ని మాయోపాయములనుండి రక్షించెను.

"నీలోత్పలదళ శ్యామాం విజ్జకాంమామ జానతా,
వృథైవదండినా ప్రోక్తంసర్వ శుక్లాసరస్వతీ"

అని చెప్పి స్త్రీలానితరసాహిత్యవిశేషమున ప్రజలను మెప్పించి సంస్కృతభాషయందనేక గ్రంథముల రచించిన "విజ్జిక" యను విదుషీమణియే శ్రీప్రసిద్ధ కాదంబరియాత. కాని యామె వ్రాసిన గ్రంథములు కాని రాలేదని యిటీవలనే పరిశోధకులు శ్రీమానవల్లి రామకృష్ణకవిగారు తంజావూరినుండి యొక్కడు ప్రతులో "కౌముదీమహోత్సవము" అను నొక సంస్కృత నాటకమును ప్రకటించి యది విజ్జిక రచించినదనియే నిశ్చయించిరి. కాలక్రమమున నిట్టియన్ని గ్రంథములును వెలువడగలవు.

"పార్థస్య మన సిస్థానంలేభే ఖలు సుభద్రయా,
కవీనాంచవచోవృత్తిచాతుర్యేణ సుభద్రయా"

అని చెప్పబడిన సుభద్ర మొదలగు విదుషీరత్నములు యెక్కుడుమంది జనించిరి. నిన్న మొన్న నే గదా గొంతిరామా క్రమముపడి తనంతతానే యనేకభాషలలో పాండిత్యము సంపాదించి యమూల్యమైన యుపదేశములొసగిన భండారు అచ్చమాంబగారు గతించిరి. ఇట్లే లెక్కకుమించిన విదుషీమణులు అన్ని జాతుల యందును బుట్టినారు. నేడును చాలమంది ప్రతిభగలిగిన యువతులున్నారు.

కాన స్త్రీలకు విద్యాభ్యాసము లవసరమను పనికిమాలిన వాక్యమును వీడి పురుషులతోబాటు సమస్తవిషయములందును స్త్రీలకును స్వాతంత్ర్యమీయవలయును. అప్పుడే దేశాభ్యుదయము కలుగుట కవకాశముండును. ప్రపంచమున పురుషులకెట్టి స్థానముగలదో స్త్రీలకు నట్టిస్థానముగలదు.

('బంగలక్ష్మి' యను బంగాళీమాసపత్రికలోని సంపాదకీయానువాదము.)

స్వర్ణ గౌరి

శ్రీమతి కాంచనపల్లి చూడామణిగారు

సరస్వతీనదీతీరమున విమలయను నొక నగరరాజముగలదు. ఆనగరాధిపతి యగు చంద్రప్రభునను వానికి మహాదేవి, విశాలాక్షి యను యిరువురు భార్యలుగలరు. ప్రథమభార్యయగు మహాదేవి యణకువగల ప్రేమాస్పదమైన సహచారిణియై పట్టమహాదేవి యను నామమును సార్థకపరచుచుండెను.

ఇట్లుండ ఒకానొక దివసంబున విమలాధిపతి విహారార్థమరుగ మధ్యమార్గమున దారి కడ్డముగ పక్షులచేతను, విహంగకన్యకలచేతను పరివేష్టింపబడిన పద్మపూరిత సరోవరంబొండు గాంచి, విహంగకన్యకలు ఆపద్మముల నారాధించుచున్నటుల తెలిసికొనెను. అంత పృథ్వీపతి సంభ్రమాశ్చర్యానందపరవశుడై ఆకన్యకల "మీరేమిటా యారాధించుచున్నది?" యని ప్రశ్నింప అదియొక వ్రతమనియు, దానిపేరు "స్వర్ణగౌరీ" వ్రతమందురనియు, కైలాసనాథుని అర్ధాంగియగు గిరిసుతయొక్క అపరావతారమనియు, ఐశ్వర్యప్రసాదినియనియు నుడివిరి. అనంతర మాభూరమాపతి ఆవ్రతవివరముల సశేషరహితముగ వినిపింప ప్రార్థించెను. "శ్రావణశుద్ధతదియ మొదలుగ పదునారువత్సరములు యేకదీక్షగ యీవ్రత మెవ్వరు శ్రద్ధాభక్తులతో నాచరింతురో వారలకు తప్పక ఐశ్వర్య మొసంగును"నని వారలు చెప్ప అందులకు రాజువల్లెయని వారలచేత పదహారు దారములు కలిపి పేనబడిన యొక దారమును తన కుడిముంజేతి కంకణమునకు ముడి వేయించుకొనెను. ప్రతిశ్రావణ శుద్ధతదియ నాడును స్నానముచేసి, యీవ్రత మాచరించి ఆదినమంతయునుపవాస ముండవలయునని వారుపదేశించిరి. ఉపవాసానంతరము యొకసత్ శ్రోత్రియభూసురోత్తముని భార్యాసహితుడై సహపంక్తి భోజనమున కాహ్వానించవలయుననియు, వారల సమ్ముఖమున యీవ్రతమాచరించి ఆపదహారునూలుపోగులతో పేనబడిన దారమును తన వామహస్తమున కట్టుకొనవలయుననియు, తదనంతరము విప్రవరులకు భూములు, గోవులు, సువర్ణము, ధనము, వస్త్రములు, మొదలుగా యథాశక్త్యానుసారము దానమియ్యవలయుననియు, వివాహమయిన పదహారుగురు స్త్రీలను పిలచి

నూతనవస్త్రధారణ గావించి, పసుపువ్రాసి, గంధముపూసి, బొట్టుపెట్టి, అక్షింతలు యిచ్చి యేవైనను సుగంధఫలపుష్పవాయనములతో వారల సత్కరించవలయు ననియు, యీవ్రతము పదహారు వత్సరములు భక్తిపూర్వకముగ నెవ్వరాచరింతురో వారలకు యిహమున నైశ్వర్యమును, పరమున ముక్తియును, నొసగూడునని బోధింప యమ్మహీపతియందుల కిష్టపడి యచ్చోటనే మొదటివత్సరవ్రత మాచరించి యేకహస్తబద్ధకంకణుడై యధారీతిని విహారానంతరము తన మహలున కరుదెంచెను.

సువర్ణమయమైన యాతని మందిరమందు నూలుత్రాడు తన హస్తము నలంకరించి యుండుట తన ప్రధమప్రియభార్యయైన మహాదేవి విలోకించి, కుపితురాలై అత్యాగ్రహావేశపూరితమగు డెందంబున భర్తముంజేతి నూలుత్రాటిని తెంచి కిటికీనుండి క్రిందకు విసరివైచెను. రాజంతవానికి యీనూలుపోగు కర్మమేమిటని తెలియక తెంచి పారవైచెను గాని ఆమెకు దీనిమహిమ యిసుమంతయు తెలియదు. తెలిసియే యున్నచో యిట్లాచరించనే యాచరించదు గదా! గనుక యిందులకే యేకార్య మాచరించినను ఆలోచన అగత్యమని పెద్దలు చెప్పుదురు.

విసరివైచిన యానూలుదారము యెన్నియో వత్సరములై యెండి, మ్రోడై చచ్చిపడియున్న యొక వృక్షోపరిభాగమున పడెను. స్వర్ణగౌరీవ్రత చిహ్నమగు యానూలుపోగు యెంతటి మహిమగలదో గాని దాని త్రాకినమాత్రమున పునః ప్రాణధారియై చిగిర్చి ఫలపుష్పచయములతో నెంతో కన్నులపండువుగ, శోభాయమానముగ పచ్చని నడిమివయస్సు వృక్షమై, వసంతఋతువు స్వర్ణగౌరీవ్రతసూచకమగు యానూలుపోగు ప్రభావమునకు వెరగంది ఈ యొక్క వృక్షమునకు ప్రత్యేకించి తన నిజవ్యక్తిత్వమును ప్రత్యక్షముగ యాచరణరూపముదాల్చినదా యనునట్లు నయన పర్వముగ గానవచ్చెను. ఇదియంతయు మరుగున నుండి విలోకించుచున్న యాతని ద్వితీయభార్య విశాలాక్షి యెండి మ్రోడై మరణించిన యావృక్షముయొక్క నవీన ప్రకృతి యలంకరణమునకు సంభ్రమాశ్చర్యానందపులకితురాలై వృక్షముమీద పడిన యద్దారమును చెలికత్తెల సహాయమున తీయించి తన వామహస్తము ముంజేతి కలంకరించు

కొనెను. అగ్ని తన తత్వమును తాను వీడునా? తెలిసిముట్టుకొనినను, తెలియక ముట్టుకొనినను కాలక విడుచునా! జ్ఞాని, అజ్ఞాని; చిన్న, పెద్ద; స్త్రీ, పురుష; యౌవన, వృద్ధ; యీ విచక్షణలు దాని కవసరములేదు. దాని తత్వమునుండి యది మరలదు. అటులనే రాజు ద్వితీయభార్య యాపారవైచిన నూలుపోగు తిరిగి తెచ్చి బంధించు కొన్న మాత్రమున ఆరాజునకు మిక్కుటముగ ప్రేమాస్పదురాలై ప్రథమభార్యయందు యతని కసహ్యముగలిగించు నంత యౌవనసుందరి యాయెను. దినేదినే ద్వితీయభార్య యందు మోహప్రేమలధికమగుచుండ, ప్రథమభార్యను చూచిన భగ్గుమనునంత కోప ఘూర్ణిత హృదయుడై కడకు యాపెను తనమహాలున సహితము యుంచక తరిమివైచెను.

పాపము భర్తవల్ల భవనమునుండి తరిమివేయబడినదై మహాదేవి యడవుల సంచరించి సంచరించికడకు నేడదీర్చుకొనుటకై యొకమునిగృహము సమీపించి అందు ప్రవేశింపబోయెను గాని దుర్మార్గురాలైన యాపె వదనము చూచి చూచి యామె కెవ్వరాతిథ్య మిత్తురు? ఆమునియు రాజురీతినే యొనరించెను. దారియు డొంకయు తెలియక విచారగ్రస్తమగు చిత్తమున విపినముల సంచరించుచు నావనమధ్యమున మెట్టకేలకు గణేశ్ అను వానిని కలసికొని యాతడు ప్రశ్నించిన పైని స్వర్ణ గౌరీదేవి మెచ్చట యుండునో తెలిసికొన వెతుకుచు యీ యడవుల సంచరించు చుంటినని జవాబిచ్చెను. మారుజవాబు రానందున యథారీతిని యటులనే పోవంబోవ మొదట యొక మామిడితోపును, దానికి సమీపముననే యొక సరోవరమును అందున గల పద్మములచుట్టును ఆరాధించుచున్న విహంగకన్యకలను చూచి, ధన్యురాలనైతినని డెందమున యపరిమితానందము నొంది వారల సమీపించి తన నిజోదంతమునంతయు నెఱింగింప యత్నించెను. కాని పాపపూరితురాలైన యాపె మనోభీష్టమునకు వల్లెయన నయిష్టులై సరోవరముచెంతకురానీక యాటంకపఱచిరి. తాను చేసిన పాపపు కార్య మునకు ఫలితమిదియంతయు గదా యని గుర్తించి పశ్చాత్తాపము నొంది యచ్చోటనే నిర్విరపాటున నిశ్చేష్టురాలై నిలువబడి దుఃఖించుచుండెను. అంతట స్వర్ణగౌరి యాపె పశ్చాత్తాపమునకు ముదమంది తనదర్శన మిచ్చెను. మహాదేవి యాదేవిని గాంచినంతనే

సాష్టాంగనమస్కార మాచరించి తన యజ్ఞానమువల్ల చేసిన పాపకార్యమును చెప్పుకొని క్షమించి రక్షించవలయునని ప్రార్థించెను. స్వర్ణగౌరి రాజుభార్య యజ్ఞానమునచేసిన యాయకార్య కారణమువలన గలిగిన పశ్చాత్తాపమునకు మెచ్చి క్షమించి, యాశీర్వదించి యంతర్ధాన మొందెను.

అనంతరము మహాదేవి మహాలున ప్రవేశించి సక్రమముగ నీవ్రత మాచరించి వెనుకటివలె భర్త ప్రేమావశంవదురాలై సంచరించెను. చంద్రప్రభు సహితము సక్రమముగ పదునారు వత్సరములును యీవ్రతమాచరించి చక్రవర్తియై కడకు అవసానమున కైలాసమునకు బోయెను. ఈవ్రత మెవ్వరు భక్తిశ్రద్ధలతో పదునారువత్సరములును యేకదీక్షగ నాచరింతురో వారల కశేషైశ్వర్యము లొనగూడుటే గాక అరివర్గమును తృటిమాత్రమున జయింపగల శక్తిసంపన్నులై ముక్తినొందుదురనియుఁగూడ స్కాంధ పురాణమున చెప్పబడియున్నది.

శారదాచట్టము

శ్రీమతి నడివింటి వెంకటరత్నమ్మగారు

ఎన్నోదినాలనుండి మనహిందువులన్ గ్రసియించుచున్న యీ
పిన్నతనంపు పెండిళుల వీచమడంచి జగద్ధితంబుగా
ఇన్నిదినాలకీవు పొసరించితి, శారద! శాసనంబు నిన్
సన్నుతిసేయగావలదె సంతతమున్ భరతాంగనామణుల్.

మాచిరకాలధర్మములు మంటను గల్పెదరే శృతిశ్మృతుల్
నీచపుకార్యమిద్ది తగునేయని పల్కెడునంచుబల్కునా
వాచికమాటకారుల విపత్తులనందరి గల్చినాడవా
నీచరితంబు ధన్యమగు నిక్కముగా వినుమయ్య శారదా!

సీతమ్మతల్లి

నేమాని వాసుదేవమూర్తిగారు

("చింతిలకమ్మా మన శ్రీరామునికొరకు మదిని")వలె

వందనమమ్మా మాయమ్మ సీతమ్మతల్లి ॥వం॥

జనకరాజపుత్రికవయి । జానకియనుపేరుతోడ
శ్రీకరుఁడగు శ్రీరాముని । ధర్మపత్నివయినసీత ॥వం॥

సుగుణసమన్వితుండైన । శ్రీరాముని భార్యవయి
ఇనవంశంబునకుకీర్తి । నీవె నిల్పితివిగదమ్మ ॥వం॥

నీదుసవతియత్త నీదు । భర్తనడవికేగుమనఁగ
భర్తనంటివెడలినటి । పతితపావనీ ! సీత ॥వం॥

కాయకసురులనుభుజించి । కటిక నేలపవ్వళించి
భర్తకునర్ధాంగినివయి । పడినపాటులెన్నదరమె ॥వం॥

లంకరాజురావణుండు । లంకకుగొంపోయిమిగుల
అష్టకష్టములనుబెట్ట । సన్నియోర్చినట్టితల్లి ॥వం॥

భర్తసేవదక్కరొండు । భావ్యముకాదనుచుదెల్ప
భరతదేశస్త్రీలకీ । వయితివిగద తార్కాణము ॥వం॥

నీమహాత్మ్యమెఱిఁగిస్త్రీలు । నిన్నుబోలి పతివ్రతలయి
యీంపుడమిని కలకాలము । నింపుగవర్ధిల్లుదురు ॥వం॥

గర్భిణిస్త్రీ చేయకూడని పనులు

శ్రీమతి వావిలికొలను పద్మాసనమ్మగారు

గర్భిణిస్త్రీ శరీరమును ప్రయాస కలిగించెడి ఏలాటి పనులున్ను చేయకూడదు. ముఖ్యముగా గర్భము కాకుండినయెడల నెలబహిష్ట ఎపుడు అగునో అట్టికాలము వచ్చినప్పుడు శరీరమును ఏలాటి ఆయాసమున్ను కలిగించకూడదు. గర్భస్రావము కలుగడము సాధారణముగా అట్టితరుణమునందే. మూడవనెల మొదటను, కడపటను, ఏడవనెలయందును ఎనిమిదవనెలయందును శరీరమునకు ఆయాసము కలిగించు పనులు అనగా బరువు వస్తువుల నెత్తుట, ఎగురుట, దుముకుట, నిద్రమేల్కొనియుండుట--ఈలాటి కార్యములు చేయరాదు. గర్భధారణ కాలములో ఈనెలలు బహుజాగ్రతతో వర్తింపవలసిన కాలము.

గృహకృత్యపు పనులు చేయకుండా సోమరితనముతో ఎల్లప్పుడు పండుకొని యుండరాదు. ప్రసవకాలమునందు గొప్పకష్టము పడవలసియుంటున్నది. కనుక అప్పటికి దేహము బలహీనము కాకుండా దినము దేహమునకు పరిశ్రమ యిచ్చుచు సోమరితనమునకు చోటివ్వకూడదు. అట్లు సోమరితనమును చోటిచ్చిన యెడల దేహము బలహీనమై ప్రసవసమయమున కష్టపడవలసి వచ్చును.

మలబద్ధము కలుగనివ్వకూడదు. కలిగినచో త్వరలో పోగొట్టుకొనవలెను. మలబద్ధము త్వరలో పోకుండి శరీరమునందు నిల్చిన కల్మషమువల్ల రక్తముచెడి వ్యాధులుకల్గును. కనుక వైద్యునితో చెప్పి మలబద్ధవిముక్తికి ఔషధము తీసికొనవలెను.

ఏదిపట్టిన నది తినవలెనను తిండియాశకు లోబడరాదు. ఆరోగ్యవంతమైన భోజనము క్రమముగా చేయుచుండిన యీయాశలకు చోటుండదు. కలిగినను తప్పించుకొనగలరు. కొందరికి మన్ను, బొగ్గు, విభూతి, మొదలగు పదార్థములను తినెడు దుర్వాదుకలు కలుగును. అట్టివి వెంటనే మాన్పింపవలెను.

పడకగది తలుపులు గవాక్షములు మూసిగాని మొగమును దుప్పటి కప్పుకొనిపడుకొనిగాని నిద్రించరాదు. ఇందువల్ల శుభ్రమైన గాలిని పీల్చుటకు వీలులేకపోవడమే గాక తాను ఊపిరి విడిచిన చెడ్డగాలినే తిరిగి పీల్చుట తటస్థించును.

కోపము, తాపము, ఈర్ష్య, అసూయ, యట్టివానికి చోటివ్వరాదు. తుదకు ఆటలు అనగా డ్రామాలకు కూడా పోరాదు. ఏలనగా ఇందువలన మనమును కలవరము కలిగి నరములకు తొందరకలిగి ముంగోపము, అసహ్యత మొదలగు దుర్గుణములు అలవడును. ఇవి గర్భములోని శిశువుకు కూడాపట్టుబడును, గనుక వీనికి చోటివ్వకూడదు. భోజనపదార్థములలో ఆవాలు, మిరియాలు, యింకా యితర తీవ్రమైన మసాలాదినుసులను వర్జించవలెను. టీ, కాఫీ, సారాయము మొదలగు కైపు కలుగచేయు వానిని పుచ్చుకొనకూడదు.

బరువు వస్తువుల నెత్తడము, తటాలున వంగడము, వేగిరముగా నడవడము, పరుగెత్తడము, మిద్దెమెట్లపై నుండి దుమకడము, యిటువంటి శరీరమునకు విపరీతమైన శ్రమకలుగ చేయు కార్యములు చేయకూడదు. ఇటువంటి కార్యములు చేసినయెడల శరీరములోని అంగములకు ఇరుకు మొదలగు ఉపద్రవములు కలిగి కడుపులోని పిండమును బాధకలుగును.

రురుఁడు

విద్వాన్ టేకుమళ్ల పాపయ్యశాస్త్రి గారు

భృగువంశసంభూతుండగు ప్రమతియను వానికి ఘృతాచియను నొక కాంతారత్నమునందు గుణరత్నాకరుండగు రురుఁడను సూనుం డుదయించె.

అతఁడు విశ్వావసువను గంధర్వరాజునకు మేనకయందు జన్మించి స్థూలకేశుఁడను తాపసోత్తము నాశ్రమమునందుఁ బెఱిగిన ప్రమద్వరయనెడి కన్యకామణిం జేపట్టె. గుణముల ప్రోవును సౌందర్యఖనియునగు నా ప్రమద్వర పరిణయమైన దాదిగ మగనినే దైవముగా భావించి సర్వకాలసర్వావస్థలయందు వానికి శుశ్రూషలు సేయుచు నాతని స్వాంతము నానందింపఁజేయుచుండెడిది. రురుఁడుగూడ నిజప్రేయసియందు గాఢానురాగముగలిగి మెలంగుచుండెడివాఁడు. ఇబ్బంగి నన్యోన్యానురాగపరిపూర్ణహృదయులగు నా దంపతు లొకరి నొకరెడఁబాసి యెఱుంగరు. ఇట్లుండఁగాఁ బ్రమద్వర యొకదినము చెలిమికత్తెలంగూడి యరణ్యమున కరిగి లతాంతములఁ గోయుతఱి నొక పామామెను గఱచెను. తోడుతనే యామె పుడమిపైఁబడి ప్రాణములఁ బరిత్యజించె. అత్తఱి నామె సఖురాండ్రు అతిత్వరితగతిం జని రురున కా సమాచారము నెఱిఁగించిరి. రురుఁడా వృత్తాంతము నాకర్ణించి కడుశీఘ్రముగఁ బ్రమద్వరవద్దకుఁ బోయెను. అచ్చట నతఁడు సర్పదష్టయై పుడమింగూలియున్న నిజభార్యపైఁబడి యురము మోదుకొనుచు నేడ్వనారంభించె. ఈ సమాచారము నాలకించి యాపరిసరములనున్న ఋషులెల్లరట కరుగుదెంచిరి. వారును బ్రమద్వరను సర్పవిషమును దొలగించుటకై యనేక మంత్రములను వేసియు, నౌషధరాజముల నొసంగియుఁ జూచిరి. కాని యవన్నియు నిష్ప్రయోజనములయ్యె. ప్రేయసీవియోగాసహమానుఁడై రురుఁడు శోకసాగరమున మునిఁగి వనమెల్లెడలఁ బ్రతిధ్వను లిచ్చునట్లు విలపింపఁ దొడంగె. మఱియు "ఓ దేవతలారా! నేను నిజముగ నతిథ్యభ్యాగతుల సాదరభావమునఁ బూజింతునేని గురువుల యెడ భక్తిగల్గి మెలంగువాఁడనేని మహామహిమాంచితులగు మీ మహిమవలన నా ప్రాణప్రియురాలగు నీ ప్రమద్వర సప్రాణయగును గాక! నా ప్రాణేశ్వరి నెవరు బ్రతికింతురో వారికి నా తపస్సంతయు ధారవోయుదును." అని పలికెను. అత్తఱి గగనమునుండి యొక దేవదూత రురునిగాంచి 'తాపసోత్తమా! దైవవశమున సంప్రాప్తమైన దాని నెవరు మాన్పగలరు? అయిన నుపాయ మొండుగలదు. దాని నెఱింగించెద. సావధానుండవుకమ్ము. నీ యాయుస్సులో సగము నీ భార్య కొసంగినచో నామె జీవింపఁగలదు' అని నుడివెను. రురుఁడును దేవదూత వచించిన వాక్కుల కత్యంతమలరి 'యో మహాత్మా! అట్లే సేయుదు'నని ప్రత్యుత్తర మొసంగెను. అనంతరము ప్రమద్వర విషనిర్ముక్తయై ప్రాణములఁ బడసి లేచి కూర్చుండెను. రురుఁడామెంగాంచి సంతోషాక్రాంతస్వాంతుండయ్యె.

అటు పిమ్మట రురుఁడు తన ప్రియపత్నికిఁ బాము హానిగావించుటం జేసి పాములనన్నిటిని మడియింప దలంచి పుట్టలు పొదలు వెదకి కంటఁ బడిన సర్పములనెల్ల దండముతోఁ గొట్టి చంపుచుండెడివాఁడు. ఇట్లుంగ నాతఁడొనర్చుచుండ నొక దినము "డుండుభమ"ను సర్పమును గాంచి చంపనుంకింపనయ్యది భీతిల్లి వానికిట్లనియె. "ఆర్యా! పాములమీఁద నీకెందులకింత కోపముగల్గెను? అగ్రజాతిసంభూతుండవును, యతీంద్రుండవునగు నీకియ్యది ధర్మమగుగాదు కదా?" అని సంభాషించుచున్న యాపన్నగమును దండమునెత్తి రురుఁడు కొట్టం బోవ నయ్యది మునిరూపముం దాల్చి యాతని కట్టెదుట నిల్చెను. అపుడు రురుఁడు వెఱగంది "మహాత్మా! ఇంతదనుక నురగాకృతినున్న నీ వెట్లు మునివైతివి? ఇందులకయ్యది కారణము?" అని ప్రశ్నించెను. అనిన నతఁడు రురునకుఁ దన వృత్తాంతము నిట్లు చెప్పఁదొడంగె. "అయ్యా! నేనొక మునీశ్వరుండ. నా పేరు సహస్రపాదుఁడంద్రు. నేనొకప్పుడు తృణనిర్మితమగు సర్పము నొకదాని నామిత్రుండును ఋషీశ్వరుండునునగు ఖగముఖునిమీఁదఁ బరిహాసమునకై పడవైచితి. అతఁడందుకుఁ గినిసి నీవును దీనివలెనే నిర్వీర్యమగు జన్మ బడయుదువుగాక యని శపించెను. నేనును శాపాంత మొసంగి నన్నుద్ధరింపుమని వేడుకొనఁగా నతఁడు రురునిదర్శనమగు వఱకు నీడుండుభాకృతితో నుండి మఱల నిజరూపమును బొందెదవని చెప్పెను. కాన భవద్దర్శనమువలన నేఁడు నాశాపవిముక్తి యయ్యె'నని నుడివి మఱియు నాతని కిట్లనియె. 'అయ్యా! ద్విజన్ముఁడవగు నీవు భూతదయ యుండవలెను. ఇట్లు ప్రాణిహింస సేయుట యనుచితము. కనుక సర్పములఁ జంపుటనికనైనను బరిత్యజింపుము." ఆమాటలనాలించి రురుఁడు శాంతచిత్తుండయ్యె.

సర్పాపహృతప్రాణయైన నిజవల్లభను మఱల బ్రతికించుకొనుటకై తన యాయుస్సులో సగమంతె కొల గొసంగిన రురుని ప్రేమాధిక్యమనిర్వర్ణనీయముగదా!

చిత్రప్రశ్నలు

మల్లపురెడ్డి సత్యనారాయణగారు

౧

నేనొక గొప్ప స్త్రీని.

నాపేరు మూడుఅక్షరములది మాత్రమే.

నాపేరులోనినడిమిఅక్షరము పోయెనేని నేనొక చతుష్పాదజంతువునగుదును.

నా పేరేమి ?

☞ ఇట్టి వానియందు రుచిగల గృహలక్ష్మి పాఠకులు ఈ ప్రశ్నకు జవాబు ఆలోచించి మాకు లేఖాముఖమున తెలుపుదురు గాక !

పతివ్రత

శ్రీమతి కొంగర అన్నపూర్ణమ్మగారు

నిలయము వాటించి నిర్మలదేహలై శృంగార మేప్రొద్దు జేయవలయు
సత్యప్రియాలాపచతురలై ప్రాణేశు చిత్తంబు ప్రేమ రంజింపవలయు
దాక్షిణ్యసంతోషధర్మమేధాదుల దైవతమని ప్రియు దలపవలయు
నాథుడేపద్ధతి నడచు నాపద్ధతినడచి తద్బంధుల నడపవలయు
మార్దవమున బతికి మజ్జనభోజన
శయనపాన సుఖము జరుపవలయు
విభుడు పాపియైన వెలది బుణ్యునిజేయ
వలయు నిదియే ధర పతివ్రతలనీతి.

—భాగవతము.

కౌశికుండను నొక బ్రాహ్మణుడు వేదవేదాంగాదిసమస్తశాస్త్రము లభ్యసించి శిష్టుల కనువగు నొక గ్రామమున నివసించుచుండెను. ఒకనాటి యుదయమున కాలకృత్యముల నిర్వర్తించి యూరిబయట నొకచెట్టు క్రింద గూర్చుండి వేదములను బఠించుచుండెను. ఆచెట్టుపైనుండెడి యొక కొక్కెర యాతనిపై రెట్టవైవ నతడు కోపారుణితలోచనుండై యాబకమువంక చుఱచుఱజూడ వెంటనే యదివిగతప్రాణమై క్రిందబడుట గాంచి యావిప్రుడు

క. కోపము నుబ్బును గర్వము
నాపోవనియమునికియు దురభిమానము
నిర్వ్యాపారత్వము నను నివి
కాపురుషగుణంబు లండ్రు కౌరవనాథా.

—భారతము.

అయ్యో! కోపముచేత గదా, నేనీయకార్య మొనరించితి. నాజపతపస్స్వాధ్యాయములు కరుణలేమిచే రిత్తవోయె. ఈ పాపగతికి గాకుండు టెట్లు? ఇంక జేయున దేమి?

యని అనేకవిధముల జింతించి మధ్యాహ్నసమయమగుడు భిక్షాటనం బొనరించుచు నొక విప్రగృహంబున నిలిచి "భవతి భిక్షాందేహి" యని యడిగెను. అంత నాగృహిణి వచ్చెద నుండుమనుచు భిక్షయిడుటకు పాత్ర శుభ్రపరుచుచుండు సమయమున తన భర్త అగ్నిహోత్రమువేల్చి మహాతపమొనరించి దేహముడస్సి మిక్కిలిదప్పిగొని ఆకటంబడుచు మందిరము సొచ్చుట నాగేహాళిచూచి భిక్షుకుని మరచి భక్తితో భర్తకు నెదురేగి యాతని దోడితెచ్చి యొక యుచితాసనంబున గూర్చుండజేసి చెమ్మట లార్చి వీచి చన్నీట జలకమార్చి ప్రియోక్తులాడుచు భోజనమిడి వీడెమొసంగి శయనింపజేసి పాదము లొత్తుచుండు సమయమున భిక్షుకుడు తలంపునకు రాగ వేవేగ భిక్షగొని యాభిక్షువుకడ కరుగుదెంచెను. అంత కౌశికుడు కోపారుణితలోచనుండై "ఓయువిద! నేద్విజోత్తముడ. నన్నుగాంచి పోవకుండు భిక్షగొని వచ్చెదనంటివి. పొమ్మనిన బోవకుందునా? ఈ యూరిలో నిండ్లులేవా? భిక్ష మొసంగెడి వారులేరా? నన్నింతసేపు నిల్వబెట్టితివి. ఇదినీకు మరియాదా? ధర్మమా?" యనిన నవ్విప్రోత్తముని క్రోధసంతప్త చిత్తునిగా నెరింగి యామె యిట్లనియె.

"ద్విజోత్తమా! నాయందపరాధము కలదేని మన్నింపుము. కరుణతో సైరింపుము. నాపతి తపమొనరించి యిపుడే తెంచిరి. ఆతనికి భోజనమిడుచుంటి. అందుచే భిక్షయిడుట కాలస్య మొనరించితి." అందుమీద నాయగ్రజన్ము డాగ్రహాయత్తచిత్తుడై యిట్లనియె.

"మహీసురవర్యులమగు మేము తక్కువయు నీభర్త యెక్కువయునా? నీకు ధర్మ సూక్ష్మములు దెలియవు. ఇంద్రునంతటివాడు భూసురోత్తములకు మ్రొక్కుచుండ మనుష్యు లింత తడవుసేయుదురే?" దానికి నప్పతివ్రతాశిరోమణి యిట్లనియె.

"నీవు కోపము మానుము. క్రుద్ధుండవై నన్నేమి సేయుదువు? నీ కోపమునకు గురి యగుటకు నే కొక్కెరనుగాను. నాథునిగొల్చు నన్ను నీ విట్లనుటదగదు. విప్రులయొక్క మహాత్మ్యము దెలియనిదాన గాను. విప్రుడగు అగస్త్యుడు సముద్రోదకమును దోసిలి నింపి త్రాగెను. వాతాపియను రాక్షసుని ఉదరము సంచలికిపోవునట్లుజేసె. గాన నేవిప్రుల దూలనాడను. నిగ్రహానుగ్రహసమర్థులగు నగ్రజన్ముల క్రోధప్రసాదము లెరుంగ నెవరితరము. కాన వారి నెఱింగియే వేల్పుల భజించినట్లు సేవింతును. సతికి పతిం భజిం చుటయె శ్రేష్టమగు ధర్మము. కాన నేను నాపతిని దైవముగ భావించి అన్యకార్య

సంగతుల విడచి గొల్చుచుందును. తత్ఫలితముగ భువనత్రయార్థములు గల్గును. నీవు స్వాధ్యాయసంపన్నుడవైనను మహాక్రోధనుండవనియు నీ క్రోధంబున కొక కొక్కెర మెరయమ్యెననియు నేనెఱుంగుదు. బ్రాహ్మణోత్తమా! క్రోధంబు మనుష్యుని శరీరస్థమైన మహాశత్రువు. క్రోధమోహంబుల వీడి సత్యంబు దప్పక గురుభక్తిగల్గి సద్గుణఖనియై ధర్మపరుడై పరులు హింసించినను మరల హింసింపక జితేంద్రియుడై స్వాధ్యాయసంపన్నుడై భూతదయగల్గి షట్కర్మయుక్తుడై గర్వముడిగి భువన మాత్మసమంబుగా నెంచి పండితోత్తముడగు వాడె బ్రాహ్మణుండు. ధర్మమతి సూక్ష్మమైయుండు. దాని తత్వము నీవెరుంగుదువని నాకు తోచదు. ధర్మతత్వ మెఱుంగ గోరెదవేని ధర్మవ్యాధు డొకండు గలడు. వాని కడకు బొమ్ము. వాడు జితేంద్రియుడు. సత్యవాది. మాతాపితృశుశ్రూషను జేయుచు మిథిలానగరంబుననున్నవాడు. వానిపాలి కరిగితివేని నతండు ధర్మోపదేశంబు జేయును పొమ్ము. స్త్రీ స్వభావంబునం జేసిన నాయధిక ప్రసంగంబునకు అన్యథా భావింపక నన్ను మన్నింపుము."

అప్పుడు అప్పతివ్రతామతల్లికి కౌశికుండిట్లనియె. "జననీ! నీపల్కుల వలన నాకుండు క్రోధమను పెద్దరోగము నిశ్శేషమయ్యెను. మిక్కిలి ప్రియము బొందినవాడనైతిని. పూతచరిత్రవగు నిను బోలుపుణ్యశీల లెందుగలరు? నీతో నే స్త్రీరత్నము బోల్పదగును? నీకు శుభమగు గాక! నే బోయివచ్చెద." ఇట్లుచెప్పి యా బ్రాహ్మణుడు ధర్మవ్యాధుని పాలికరిగెను.

విద్య నేర్పుటం జేసిగదా యీయమ పతివ్రతాశిరోమణియై ధర్మసూక్ష్మముల నెఱింగి కౌశికున కుపదేశమొనర్చెను. ఇంకను అసాధ్యమగు భూతభవిష్యద్వర్తమానములను తెలిసికొనెను. పతివ్రతల కసాధ్యమేది గలదు?

స్త్రీలు విద్య నేర్చిరేని చెడుదురను దురభిప్రాయమును ఖండించుట కీనారీరత్నము యొక్క చరిత్ర ఆదర్శముగ నుండగలదు.

స్త్రీలకు విద్యలేనిచో "షట్కర్మ యుక్తాఖలు ధర్మపత్నీ" యనెడు నార్యోక్తి ననుసరించి నడచుటకెట్లు సాధ్యమగును?

ప్రణయరాధ

శ్రీమతి పాటిబండ వేంకట అలమేలుమంగ తాయిగారు

అవె గోపాలకబాలకుల్ హరియు పశ్వానీకముం స్వాదుఘా
సవిలాసమ్ములఁదన్పినట్టి యలఘుస్థానమ్ము; లాభీరికా
నివహమ్ముల్ హరిగూడి రాసరచనానిర్మగ్నలైనార లీ
భువి, నిచ్చోటనె వంశినూదె హరి గోవుల్ క్రేపు లుప్పొంగగన్.

ఈనికుంజాంతరమ్మున నేకదా వి
భుండు నలపల్కులం దేల్చుచుండువాడు ?
ఈచలువతిన్నెపై నెక్కియే కదా వి
భుండు లోకమోహనముగ మురళినూదె ?

శారదపూర్ణయామినుల శాద్వలభూముల గోపబాలక
స్ఫారవిశాలనేత్రముల బాష్పకణమ్ములు క్రమ్మ క్రమ్మవం
శీరవమాధురిం గురియఁ జేసిన నీదగు ముగ్ధమోహనా
కారము నింక నొక్కపరి గాంచగనీగదవోయి మాధవా !

మురళీరవములకు మోడులు చివురుపూతలనించుకొన్న వీక్షలములందు
వంశమనోహరధ్వని గుబాళించుకొన్న దీయమున యీ తెన్నులందు
మురళీధ్వనులకు గోవులు శరీరమ్ములు పుల్కరించుకొనె నీభూములందు
వేణుగానమ్ములు విని క్రేపు లశ్రువుల్ నించుకొన్నవట యీ నెలవులందు

ఇట కళిందజ తనలోన కృష్ణమూర్తి
నైక్యమొనరించుకొనియె సంధ్యాఘటికల
ధన్య హా! కృష్ణపాదపద్మద్వయప్ర
పాదనపునీతబృందావనీధరిత్రి.

కృష్ణ! తవవంశికామృదుగీతికల ప్ర
తిధ్వనులు యమునాతరంగాధ్వములను
వినబడుచునున్నవోయి యీదినముకూడ
మాయ లేదింక నీవంశిమధురగీతి.

ఈతమాలావనీజపునీతపత్ర
నైగనిగ్యమ్ములందు కృష్ణా! త్వదీయ
ముగ్ధరూపంపుప్రతిఫలమ్ములుకరంగి
చెఱిగిపోవంగ లేదింతవఱకుగూడ.

ఈతమాలమహీజ మేతపమ్మొనరించెనో నిన్ను ప్రతిఫలించుకొనె కృష్ణ!
ఈగ్రైంధవోపల మేతపమ్మొనరించె నీభారముం వహించినది కృష్ణ!
ఈయమునానది యేతపమ్మొనరించె మురళీప్రతిధ్వనుల్ మొరసె కృష్ణ!
ఈకళిందాత్మజ యేతపమ్మొనరించె నినునైక్యమొనరించుకొనియె కృష్ణ!

ఈపశువులే విధానపూజించెనోయి
శీతలాశ్రుల నభిషిక్తుజేసి కృష్ణ!
యేమొనర్చిన నన్నింక నేలుకొందు
వోయి వచియింపుమట్లసేయుదును కృష్ణ!

పశురింఖాపుటధూళిధూసరితభాస్వత్కేశపాశంబుతో
శిశిరాయాతమరుత్ప్రకంపితలసచ్చేలంబుతో లీలమై
పశుసంఘంబు నవీనదేశముల మేపంబోవు నీలైన గో
పశిశూత్తంసము కృష్ణమూర్తి నెదసంభావింతు నశ్రాంతముం.

బాల్యవివాహనిషేధక చట్టము

జోశ్యుల నారాయణమూర్తిగారు

ఇటీవల భారతజాతీయసాంఘిక జీవితమునందు మహాసంచలనమునకు కారణభూతమై, అనవసరమగు వివాదముల కాస్పదమై, ఒకవంక పూర్వాచారపరాయణులమనములను, వేరొకవంక సంఘసంస్కరణాభిలాషులమనములను విశేషముగ కలవరపెట్టిన శ్రీయుత హరిబిలాసశారదాగారి వివాహవయోనిర్ణయపు బిల్లు 23-9-29 తేదీని భారతశాసనసభలో సర్వాధికసంఖ్యాకులచే నామోదింపబడెను. ఈ బిల్లునుండి బ్రాహ్మణులను మినహాయించవలెనని శేషయ్యంగారును, మహమ్మదీయులను మినహాయించవలెనని మౌలానాషాఫీ దావూదుగారును భారతశాసనసభలో నుపపాదించిన సవరణలు సభవారిచే నిరాకరింపబడెను. బాలికల వివాహవయస్సు 12 సంవత్సరములకు నిర్ణయించవలెనని గంగానందసింహాగారును, 13 సంవత్సరములకు నిర్ణయించవలెనని బ్రెల్వీగారును, 16 సంవత్సరములకు నిర్ణయించవలెనని ముక్తేశ్వరసింగుగారును శారదాబిల్లునకు సవరణల నుపపాదించిరి. కాని యీ సవరణలు కూడ నోడిపోయెను. అధికసంఖ్యాకులు వాంఛించిన 14 సంవత్సరముల ప్రాయమే బాలికలకు వివాహార్హప్రాయముగ నిర్ణయింపబడెను. బాలురకు 18 ఏండ్లు వివాహప్రాయమని నిర్ణయింపబడెను. ఇందులకు భారతశాసనసభలో 67 గురు అనుకూలముగను 14 గురు ప్రతికూలముగను సమ్మతుల నొసగిరి. అనుకూలురసంఖ్యకును ప్రతికూలురసంఖ్యకును గల తారతమ్యమును గమనించినచో నేడు ఆసేతుహిమాచలపర్యంతమును గల భారతజాతి యెట్టి గాఢసంస్కరణాభిలాషను వ్యక్తపరుచుచున్నదో యెంతటి మూఢమతులైనను గ్రహింపగలరు. శారదాగారి బిల్లును భారతశాసనసభవారామోదించిన కొలదిదినములలోనే స్టేటుకౌన్సిలువారు దానినామోదించిరి. మరికొన్ని వారములకు రాజప్రతినిధిగారీ బిల్లునకు తమయంగీకార మొసగిరి. అందువలన నీ బిల్లు చట్టరూపమును దాల్చెను. ఈ చట్టము ననుసరించి వివాహకాలమునకు బాలురకు 18 ఏండ్లును బాలికలకు 14 ఏండ్లును వయస్సు ఉండకపోయినచో నట్టి వివాహములను గావించు తలిదండ్రులకును, సంరక్షకులకును, ప్రోత్సాహకులకును శిక్షవిధింపబడును. ఈ చట్టము 1930 సంవత్సరము ఏప్రిలు నెలనుండి అమలులోనికి వచ్చును. శారదాబాల్యవివాహనిషేధక చట్టము బ్రిటీషుఇండియా, బ్రిటీషుబెలూచిస్థానము, సంతాల్ పరగణాలకు మాత్రమే వర్తించును. బాల్యవివాహములనే గావించగోరు పూర్వాచారపరాయణులు పుదుచ్చేరిమున్నగు ఫ్రెంచిప్రభుత్వమువారి యాధీనముననున్న ప్రదేశములకుగాని, బాల్యవివాహము లిదివరకు నిషేధింపబడని స్వదేశసంస్థానములకుగాని సులభముగా నేగి ఆయా ప్రదేశములందు బాల్యవివాహములను జరుపుకొనవచ్చును. బ్రిటీషుఇండియాలో నిట్టి

శాసనముగావింపబడినను దీనికి లోబడక బాల్యవివాహములను గావించుట ఎంత సులభమో ఇందువలన స్పష్టమగుచున్నది. కావున సంఘసంస్కరణప్రియులు శారదాబిల్లు చట్టమైనదని యిటుపైని మిన్నకుండక యీచట్టనిబంధనలను బాల్యవివాహముల చెడుగులను ప్రజలలో ప్రబోధమొనరించుట అత్యంతావశ్యకమని గ్రహింపవలెను.

శారదాబిల్లును గురించి దేశీయులు తమ యభిప్రాయములను దెలుపుటకు పూర్తిగ నవకాశమొసగబడెను. ఈ బిల్లు భారతశాసనసభలో ప్రవేశపెట్టబడి మూడేండ్లకు పైగానుండిన పిమ్మటనే భారతశాసనసభవారు ఆమోదించిరి. పూర్వాచారపరాయణులును, సంఘసంస్కరణప్రియులును గూడ తమతమ యభిప్రాయములను సభలను గావించియు, పత్రికలలో వ్రాసియు ప్రజలకు వెల్లడించిరి. ఈ బిల్లు విషయమున మూడేండ్లకు పైగా తమ యభిప్రాయములను వెలిబుచ్చుటకు ప్రజలకు గడువు కలిగియుండెను. కావున భారతశాసనసభవారీబిల్లును తొందరపడి యామోదించిరని పూర్వాచారపరాయణులుగావించుచున్న నింద నిరాధారమును నిస్సారమును అగుచున్నది. బాల్య వివాహదురాచారమును తొలగించవలెననియే చాలకాలము నుండి దేశీయులలో నధికసంఖ్యాకులు వాంఛించుచున్నారు. ఈ దురాచారమునంతరింపచేసిన కీర్తిప్రతిష్ఠలు హరిబిలాసశారదాగారికి చెందగలవు. ఈ విషయమున శారదాగారు సలిపిన కృషియు, వారు కనుపరచిన ధైర్యస్థైర్యములును మిక్కిలి ప్రశంసనీయము లనుటకు సందియము లేదు. వీరినామము భారతదేశ చరిత్రమున చిరస్మరణీయమై వెలయగలదు.

శారదాబిల్లు చట్టమగుటకు కారణము లనేకములు గలవు. అందు మొట్టమొదటిది ప్రభుత్వమువారి సాహాయ్యమే అనినొక్కివక్కాణింపవచ్చును. ప్రభుత్వమువారిదివరకనేకసార్లు సాంఘికవిషయములందు జోక్యము కలుగజేసికొనక మిన్నకుండిరి. కాని యిపుడు ప్రభుత్వమువారు ప్రజల యభిప్రాయములను సంఘసంస్కరణ విషయమున పూర్తిగ్రహించి శారదా బిల్లును బలపరచుటకు పూనుకొనుటచేతనే యీబిల్లు శాసనమయ్యెను. ప్రభుత్వమువారు ఈ బిల్లు విషయమున వ్యతిరేకముగనున్నను కుదకు తటస్థులుగనున్నను, ఇది చట్టమైయుండుట సందేహాస్పదమగు విషయమేయని యొప్పుకొనక తప్పదు. దేశమంతయును రాజకీయ, సాంఘిక, ఆర్థిక, నైతికాభివృద్ధిని కోరుచున్నది. సాంఘికాభివృద్ధియు, రాజకీయాభివృద్ధియు నొకదానిపై నింకొకటి ఆధారపడియున్నవి. సంఘమభివృద్ధి చెందినగాని రాజకీయాభివృద్ధి కలుగనేరదు. అటులనే రాజకీయాభివృద్ధి కలిగినగాని సాంఘికాభివృద్ధియు కలుగనేరదు. ఈ రెండు విషయములందును అభివృద్ధి యొకేకాలమున జరుగుచున్నగాని ప్రయోజనముండదు. అట్టి తఱిని సాంఘిక విషయములందు మేము జోక్యము కలుగజేసికొనజాలమని ప్రభుత్వమువారనుకొనుట భావ్యముగదోపదు. ఈ సంగతినిగూడ ప్రభుత్వమువారు గ్రహించిరే శారదాబిల్లును బలపరచిరనుట నిస్సంశయము. ప్రభుత్వమువారీబిల్లును బలపరచుటకు గలకారణము లెట్టివైనను వారీవిషయమున మిక్కిలి వివేకముతో మెలగిరనుట నిశ్చయము.

బాల్యవివాహములవలన గలుగుచున్న నష్టకష్టములను దేశీయులు బాగుగ గ్రహించిరి. పురుషుల విద్యాభివృద్ధికి కంటె స్త్రీల విద్యాభివృద్ధికి బాల్యవివాహములు అధికభంగకరములుగ పరిణమించెను. భారత

దేశము సర్వతోముఖాభివృద్ధిని గోరుచున్నది. అట్టి రెండవ పురుషులెంత విజ్ఞానవంతులైనను స్త్రీలు అజ్ఞానాంధకారమున మునిగియుండుటవలన భారతదేశ మేవిషయమునైన నభివృద్ధిగాంచజాలదు. స్త్రీవిద్యకు ముఖ్యముగా బాల్యవివాహములే భంగముకలుగచేయుచున్నవనుట నిర్వివాదాంశము. అట్టి భంగమును శారదాచట్టము తొలగించుచున్నది. కావున భారతదేశమున నిటుపైని స్త్రీవిద్య అతిత్వరితగతిని అభివృద్ధి చెందగలదని విశ్వసింపవచ్చును.

బాల్యవివాహదురాచారమువలన సంఘమునందు బాలవితంతువులసంఖ్య ప్రబలజొచ్చెను. తల్లుల మరణములును, శిశువులమరణములును దినదినాభివృద్ధి గాంచుచుండెను. ఇటుపైని బాలికలను 14 ఏండ్ల లోపున వివాహము లొనర్పరాదు. కావున బాలవితంతువుల సంఖ్య క్షీణించును. 12 లేక 13 సంవత్సరముల ప్రాయముననే బాలికలు గర్భముదాల్చి తమ్మ్యాలమున మరణదేవత నోటబడుట కూడ తొలగిపోవును.

బాల్యవివాహమువలని చెడుగులను బాగుగ గ్రహించిన వారయ్యును కొందరు పూర్వాచారపరాయణులు మతము పేరుచెప్పి బాల్యవివాహములనే సమర్థించుట శోచనీయముగనున్నది. రజస్వలానంతర వివాహములు హిందూమతవిరుద్ధములని వీరివాదము. ఈ విషయమున పూర్వాచారపరాయణుల వాదములను, సంఘసంస్కరణప్రియుల వాదములను గాంచినచో రజస్వలాపూర్వవివాహములును, రజస్వలానంతరవివాహములును గూడ శాస్త్రసమ్మతములుగ దోచును. లేదా రెండును గూడ శాస్త్రనిషేధములనియే దోచును. రెండు విధములగు వివాహములును శాస్త్రసమ్మతములనియే నిర్ధారణచేయు నెడల సంఘమునందనేకమైన చెడుగులకు కారణమైన బాల్యవివాహదురాచారము నేల అంతరింపచేయ గూడదు? సంఘమునకు హానికరములగు దురాచారములను అంతరింపచేయుట ప్రజలయొక్క ప్రధానకర్తవ్యము కాదా? దేశకాలపరిస్థితుల ననుసరించి ఆచారములను అవసరమగునపుడెల్ల మార్చుచుండిన గాని ఏ సంఘమును అభివృద్ధి నొందజాలదు. వేదకాలమునందు మనదేశమున రజస్వలానంతరవివాహములే ఆచారముగ నుండెననుట కించుకయు సందియము లేదు. స్మృతులకాలము నాటికి యువతీవివాహముల ఆచారము కొన్ని సంఘములందు తొలగి బాల్యవివాహముల గావించు నాచారము ప్రారంభమయ్యెను. ఈ ఆచారము ప్రారంభమగుటకు అప్పటి దేశకాలపరిస్థితులే మూలకారణములు. అటులనే యీ ఆచారము నిపుడు తొలగించుటలో గూడ మనము దేశకాలపరిస్థితుల ననుసరించుటయే ముఖ్యము. ఇక రజస్వలాపూర్వవివాహములును, రజస్వలానంతరము వెంటనే గర్భాధానములను గావించు నాచారమును హిందూమతానుసారముగ నున్నవనుటకు పూర్వాచారపరాయణులు ఇపుడు జూపుచున్న ప్రమాణములు ఒక్కొక్క స్మృతిలో నొక్కొక్క విధముగానున్నవి. ఒక్క గ్రంథములోని యొక్క శ్లోకముననే పరిపరివిధముల నర్థము చెప్పుటగూడ సాధ్యమగుచున్నది. మలబారులో నంబూద్రి బ్రాహ్మణులు రజస్వలానంతరవివాహములనే గావించుచున్నారు. వీరు ఇందులకు శంకరస్మృతిని ప్రమాణముగ జూపుచున్నారు. వంగదేశమున కులీనబ్రాహ్మణులుకూడ రజస్వలానంతరవివాహములనే గావించు

చున్నారు. వీరుగాక ఉత్తరదేశమున కాశ్మీరబ్రాహ్మణులును, దేశమునందంతటను గల క్షత్రియులును వాల్గవ జాతివారును రజస్వలానంతరవివాహముల ఆచారమునే గలిగియున్నారు. హిందువులలో పూర్వాచార పరాయణులును సంఘసంస్కరణాభిలాషులును గావించుచున్న వాదములను గాంచినచో ఈ రెండువిధము లగు వివాహములును శాస్త్రసమ్మతములుగ నున్నట్లు గ్రహింపవచ్చునని మీదచెప్పియుంటిని. అట్టియెడ నేవిధమగు వివాహములు సంఘాభివృద్ధికి అధికముగ తోడ్పడగలవో అట్టివివాహములను ఆచారముగ చేసి కొనుట ప్రజలముఖ్య కర్తవ్యము.

హిందువులలోనే గాక మహమ్మదీయులందును పూర్వాచారపరాయణులుగలరు. వారుకూడ శారదా చట్టము నెదిరించుచున్నారు. వీరివాదము భారతశాసనసభలో సుప్రసిద్ధమహమ్మదీయనాయకుడగు జిన్నా గారు తుత్తునియలుగావించి రజస్వలానంతరవివాహములు ఇస్లాముమతమునకు విరుద్ధములు గావని స్పష్టీక రించిరి. ఈవిషయమున జిన్నాగారు గావించిన ఉపన్యాసమును మహమ్మదీయపూర్వాచారపరాయణులు గమనించుట ముఖ్యము. మహమ్మదీయదేశములగు టర్కీ, ఈజిప్టు దేశములందు వివాహవయస్సును, గర్భాధానవయస్సును ఆయాప్రభుత్వములచే నిర్ణయింపబడుచు శాసనములు గావింపబడెను. భారతదేశము నందును బరోడా, ఇందూరు, కథగ్ఘలా మున్నగు సంస్థానములందును ఇదివరకే యిట్టిచట్టములు గావింపబడెను. బాల్యవివాహదురాచారమును నిషేధించుచు శాసనమును గావించుటకు బ్రిటీషుఇండియాప్రభుత్వము మాత్రమే వెనుకపడియుండెను. ఇపుడిదియునుగూడ శారదాచట్టమునుగావించి తన కర్తవ్యమును నెరవేర్చి నందులకు సంతసింపవలసినదే.

శారదాచట్టము భారతదేశీయుల సాంఘికజీవితమునందొక విఖ్యాతమగు చరిత్రాత్మకవిషయముగ వెలయగలదు. ఈ చట్టమువలన సాంఘికవిషయములలో నవసరమని తలంపబడు విషయములను గురించి శాసనములను గావించు టెంతముఖ్యమో స్పష్టపడుచున్నది. బాల్యవివాహదురాచారమును తొలగించుటకు భారతదేశమున నింకను నూరేండ్లు ప్రచారప్రబోధములను గావించినను యీ దురాచారము శాసనములేక తొలగజాలదని యెల్లరును గ్రహింపగలరు. ఈ దురాచారము తొలంగకున్న స్త్రీసంఘమభివృద్ధి చెందనేరదు. స్త్రీసంఘ మభివృద్ధి చెందినగాని భారతజాతి యభివృద్ధి నొందజాలదని చెప్పనక్కరలేదు. జాతియంతయు సర్వతోముఖాభివృద్ధిని సత్వరముగ గాంచవలయుననినచో సాంఘికవిషయములందు ప్రతివిషయమును గూర్చియు గాకపోయినను ముఖ్యములగు అస్పృశ్యతానివారణము, దేవదాసీసంస్కరణము మున్నగు విషయ ములందైనను శాసనముల గావించుట అవసరమని దేశీయులు గ్రహించి ఆయాకార్యములను నెరవేర్చుటకు కాలహరణము గావింపక వెంటనే పూనుకొని భారతజాతిని, భారతదేశమును పునరుద్ధరింతురుగాక!

శ్రీమతి వి. సరస్వతిగారికి

శ్రీ మ తి వి ద్యా సుం ద రి బెం గు ళూ రి నా గ ర త్న ము గా రు

అమ్మా!

తాము గృహలక్ష్మి దసరాసంచికలో 'స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము' అను శీర్షికతో వ్రాసిన వ్యాసమును తిలకించితిని. ప్రస్తుతకాలమున మనస్త్రీలు అభివృద్ధి నందుచున్నారను నాయూహ యీవ్యాసమును గాంచినతోడనే యంతరించినది. ఇట్లు వ్రాయుచున్నందులకు కినియక ఇటు వినుడు.

'భారత పురుషుడు స్వార్థపరుడు' అని వ్రాసితిరి. భారతపురుషుడు తనకాంతను అర్థాంగిగా మన్నించినాడు; మన్నించుచున్నాడు: మన్నింపగలడు. వేనివాక్యములను తులసీదళములవలె నాతడు తలదాల్చునో అట్టి పురాణములు ఆతనికి ఇట్లే నడువవలయు నని శాసించుచున్నవి. కుటుంబపోషణమునకు ఆశ్రయింపరానివారి నాశ్రయించి; కొలువ రాని వారిని కొలిచి ధనమార్జించి యింటిని వస్తుసముదాయముతో పురుషుడు నిండించు చుండ స్త్రీ ఆయింట రాణివలె పరిపాలించుచున్నది కదా! ఇక భారతపురుషుడు స్త్రీకి చేసిన లోటేమి? ఏదియో యొక దుర్మార్గుని మనమునందిడుకొని భారతపురుషుల నంద జిని స్వార్థపరులుగా జమకట్టుట సాహసమేయగును. మగని ప్రయాసము నెఱుంగక నూతనవస్త్రాలంకరణముల కొఱకు కాంతనిని పీడించి అవి ఆతడు కొనిరానినాడు మొగము గంటు వెట్టుకొని పుట్టింటికిపోవు స్త్రీలు కొందఱున్నారు. అట్టివారిని ఉదాహరణముగ తీసి కొని భారతస్త్రీలెల్ల నిట్టివారేయనుట లెస్సకాదు. మంచివారు, చెడ్డవారు ఇరుజాతుల యందునుగలరు. అట్టిచో ఒక్కరినే దూషించి ఒక్కరినే పొగడుట ఉచితమైన పద్ధతి కాదు. ఆలోచింపకోరెదను. అన్యథా భావింపవలదు. జబాబు నపేక్షింతును.

మాతృప్రేమ

కందుకూరి రామభద్రరావుగారు

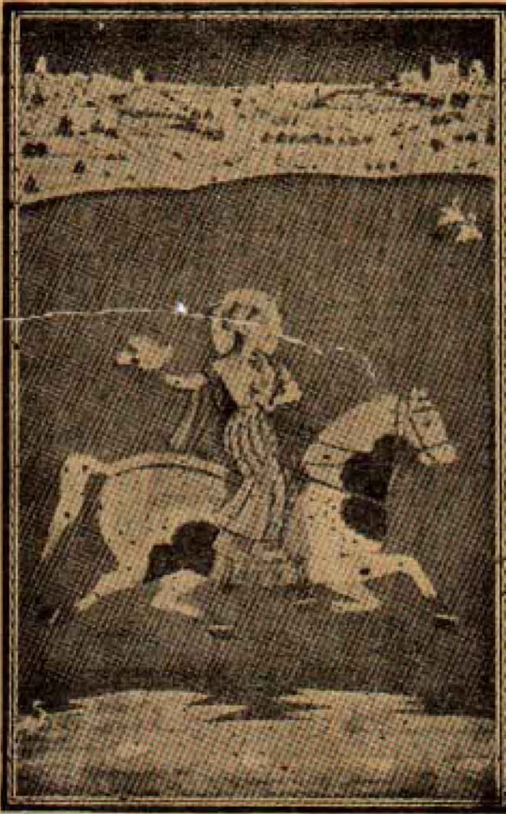
పడతి! మృదులాంకసీమను బాపనుంచి
నీలములఁబోలు కనుపాపనిగ్గులందుఁ
జూడ్కులనునిల్పి యేమియో చూచుచుండి
తొగరుమోవిని లేనవ్వుదొడగినావు
మాతృప్రేమన్న నదియేమొ మాకు చెపుమ.

గ్రోలస్తన్యమునిడి కొనగోళ్లఁగురులు
చిక్కువిడలించి, తరుగనిముక్కువోలుక
మూర్ధమునుముద్దాడిమురియువెంట
చెక్కిలినిగొట్ట చిరునవ్వుఁజిలికినావు
మాతృప్రేమన్న నదియేమొ మాకు చెపుమ.

జలకమాడించి ముఖమునఁదిలకముంచి
మేనసద్గంధమద్ది మేల్ పానుపునను
బవ్వళించిన పాపాయివదనమందు
భావపాఠముఁజదివి నీవుసిలుతు
మాతృప్రేమన్న నదియేమొ మాకు చెపుమ.

చాందుబీబి

అప్పుడు అక్బరుచక్రవర్తి మొగలుసామ్రాజ్యనియంత. లోకైకవీరుడగు నాతనికి పరరాజ్యజయకాంక్ష అగ్గలమయ్యెను. దక్షిణాపథమున ఆతనికి దోసిలియొగ్గని స్వతంత్రరాజ్యములు పెక్కులు గలవు. ఆపెక్కురాజ్యములలో అహమ్మదు నగరరాజ్య మొకటి. అక్బరు అజ్ఞప్తి నందికొని ఆతని తనయులలో నొకడు బహుళసేనాసమేతుడై దక్షిణాభిముఖుఁడై వచ్చి అహమ్మదునగరమునకు ముత్తెగ వేసెను. దుర్గము సులభముగ పట్టుపడునని ఆతని నమ్మకము. దుర్గరక్షకులైన ప్రభువు లొకరితో నొకరు కలహించుచుండిరని ఆతడెఱుగును. అంతఃకలహములచే కందళితమగుచున్న ఆదుర్గమును పాలించుచున్నది లోకజ్ఞానము చాలని బాలుడు. ఇట్లుండ ఆదుర్గము సులభముగ పట్టువడునని అక్బరుతనయుడు నమ్మకెట్లుండును? నమ్ముటయేగాదు అతడాసంగతి తనమంత్రివర్గముతో గూడ చెప్పెను.

అశ్వారూఢయగు చాందుబీబి.

"తమ నమ్మకము అంత నిరాధారమైనది కాదనుమాట సత్యమే. దుర్గపాలకుడు సాముగరిడీలు ఎఱుంగని బాలుడగుటయు నిజమే. కాని దుర్గము బలపరాక్రమములు గల నొకమహావ్యక్తి సంరక్షణ క్రింద నున్నదని వింటిని" అని ఆతని మంత్రులలో నొకడనెను.

"అవును. అవును. నీవు ప్రస్తావించెడు మహావ్యక్తి చాందుబీబి యను నామముచే వ్యవహరింపబడు ఒకస్త్రీవ్యక్తి మాత్రమే అని నేను గ్రహింపకపోలేదు" అని ఆతడు నిర్లక్ష్యముగ బలికెను.

"తమరు అనుకొన్నది నిజమే. దుర్గపాలకుడగు బాలున కామె దగ్గఱచుట్టము. ఒండొరులతో కలహించు కొనుచున్న నచ్చటివారి నందఱికి సఖ్యముకుదిర్చి ఆమె తన ప్రజ్ఞాచమత్కారముచే రాజ్యమును రక్షింపుచున్నది. అహమ్మదునగర రాజ్య వినాశనమునకు విశ్వప్రయత్నము లొనర్చుచుండిన బీజపుర సూల్తానును మంచిమాటలచే వనుసయించి ఆతనిని తనకు మిత్రునిగా నొనర్చు కొన్నది" అని మంత్రి వచించెను.

"ఎన్ని పనులైన నొనర్చుగాక! ఆమె అబలయే కదా! అక్బరు సేనావాహిని ముందర ఆమె ఎంత? అక్బరుతనయుడనగు నాకు ఈ ఆడుదానిని ఓడించుట ఎంత?" అని ఆతడు సదర్పముగ వాకొనెను.

సదర్పముగ వాకొనెను. కాని జయముకొనుట చెప్పినంత సులభము కాలేదు. బహువారములు యుద్ధమునడచెను. అహమ్మదునగర సైనికులు లొంగుబాటునకు రాలేదు. కాని వారి సేనాసమూహము అంతకంతకు తగ్గ నారంభించెను. తగ్గిన కొలదిని మొగలుసేనలు క్రొత్తవి వచ్చుచుండెను. పోరు మొదలిడినది మొదలు ఇంతవఱకు మడమత్రిప్పి ఎఱుగని అహమ్మదునగర సైనికులు వెనుకకు తగ్గ దొడంగిరి. ఆసైనికులలో పెక్కుఱు మరణించిరి. చచ్చిన వారిస్థాన మాక్రమించుటకు క్రొత్తవారు దొరకుట దుర్ఘటముగా నుండెను.

దుర్గమును ముట్టడించుచున్న సేనాసమూహమున కోలాహల ముదయించెను. అహమ్మదునగర సైనికుల గుండెలలో రాయిపడెను. కోటగోడలో నొకచోట క్రంత యేర్పడెను. అది అపరిరక్షితముగా నుండెను. ఈవార్త జలతైలబిందువై రెప్పపాటులో నగరము నందంతటను వ్యాపించెను.

మఱునిముసమున మఱియొక వార్త వినవచ్చెను. "క్రంత అంత పెద్దదికాదు. అది అపరిరక్షితమును గాదు. ప్రదీప్తమగు నొక కవచమును ధరించిన యోధుడెవ్వరో మొగలుసేనాసముద్రమునకు చెలియలికట్టయై నిలచియున్నాడు." ఆవార్తవిని అక్కడకు పెక్కుమంది వచ్చిరి. ఇతడెవరో దివ్యపురుషుడు కావలయునని కొందఱనిరి. దుర్గరక్షణము కొఱకు కత్తిపట్టిన తపోధనుడు కావలయునని కొందఱనిరి. వీరాలోకదుర్లోకుడగు మన యిచ్చటి ప్రభువులలో నొకడు కావలయునని శ్లాఘాభిమానులు కొందఱనిరి. "ఈతని సంగతి ఊహాతీతమైయున్నది. రజతకాంతులు గ్రక్కుచున్న ఆకవచ మేమి? రెప్పపాటులో వేనకువేలుగా శత్రుశిరములను ఖండించియు మొద్దువోవని ఆకత్తి యేమి? వ్రేలుచున్న ఆచ్ఛాదనము శూలమున కాని కోపారుణితమై యుండు ఆతని ముఖమును చూచి మొగలాయి సైనికులు ఈపాటికే బేజారై వీక్కబలము చూపి యుందురు" అని బుద్ధిమంతు డొకడనెను.

దినమంతయు తీవ్రయుద్ధము జరుగుచునే యుండెను. పడిన క్రంత మార్గమున దుర్గమునందు ప్రవేశింప మొగలుసైనికులు పెక్కుఱు ప్రయత్నించిరి. ప్రయత్నించిన వారెల్ల ఆనూతనయోధుని కరవాలమున కెరయగుచుండిరి. ఇందులో అక్బరుసైనికులకు గుండెబెదురు పుట్టెను. తమ సైనికులలో నెందఱి ప్రాణములనో గైకొన్న ఆనూతన యోధుని కరవాలమును తలచికొని వారు గడగడలాడుచుండిరి. ఇంతలో సూర్యాస్తమయమయ్యెను. నాటికి యుద్ధము చాలించి మొగలుసైనికులు తమతమ శిబిరములకు చేరికొనిరి. రాత్రిపూట దొంగచాటుగా ఆక్రంతమార్గమున దుర్గములో ప్రవేశించుటకు గూడ వారు ప్రయత్నింపనేలేదు. ఆనూతనయోధుడు తలపునకు వచ్చినపుడెల్ల కలవరపాటునొందుచు కనుమూసిన వచ్చిపడుచున్న పలవరింతలతో మొగలుసైనికులు ఆరాత్రి నెట్లో వేగించుచుండిరి.

అచ్చట దుర్గమునందు సైనికులు నిద్రింపనే లేదు. కొందఱు ఇటుక, సున్నము తెచ్చిరి. కొందఱు వానిని పేర్చి కోటగోడ క్రంతను గప్పిరి. కోడికిని వారికిని ఒక్కసారియే తెల్లవారెను. తెల్లవారుసరికి కోటగోడ ఎప్పటి తీరుననుండెను. ఎప్పటి తీరున అచ్చట నూతనయోధుడు గూడ నుండెను. కరమున కత్తి, మొగమున ఆచ్ఛాదనము కలిగి ఆతడచ్చట ఒక స్తంభమువలె నిలచియుండెను. శత్రునిరాక నిరీక్షించుచుండెను.

నిరీక్షింపబడు చుండిన శత్రువు మఱిరాలేదు. శాంతి దూతవచ్చెను. అహమ్మదు నగరమును అలవోకగా జయింతునని సదర్పముగ పలికిన అక్బరుతనయున కిప్పుడు జయాశ నశించి అపజయశంక పొడమెను. చేయునది లేక ఆతడు బీరమును పొత్తము కట్టి శాంతి కొఱకు రాయబారములు నడపెను.

అహమ్మదునగరపౌరులు దరిలేని ఆనందసాగరమున తేలుచుండిరి. కాని వారినొక సంశయము పీడించుచుండెను. అపజయమను పిశాచము యొక్క బిట్టుకౌగిలినుండి తెమ్ము తప్పించి అక్బరుకొడుకంతవానిచే తమ కడకు శాంతిరాయబారము రప్పించిన ఆనూతనయోధు డెవ్వరు? ఆతడెచ్చటినుండి వచ్చెను? ఎచ్చటికి పోయెను? ఈ సంశయమును బాపువారెవరు? "ఆనూతనయోధుడు రాజాంతఃపురమునుండి వచ్చెను. రాజాంతఃపురములోనికే తిరిగిపోయెను" అని కొందఱనిరి. నిజమగునా?

అహమ్మదునగరమున ఎచ్చోట చూచినను ఆ నూతనయోధుని గూర్చిన ముచ్చటలే. ఒకచోట పదిమందిగూడి ఈ విషయమునుగూర్చి ముచ్చటించుకొనుచుండగా నచ్చటికి ఏదియోపనిమీద పోవుచు నగరసేవలో వయస్సు ముదిరిన జమ్నాదాసు వచ్చెను. ఆతనినిచూచి వారు 'జమ్నాదాసూ! నీ కీవిషయమున నేమి తెలియునో కాస్త చెవిని వేయుము' అని అడిగిరి.

జమ్నాదాసు మందహాసము చేసెను. సహజసరళవచనములతో నిట్లనియెను. "విషమపరిస్థితులలో మన దుర్గమును రక్షించిన ఆ వీరవ్యక్తి పురుషుడుకాడు. ఒకస్త్రీ."

"స్త్రీయా? నిజమే?"

"ఆమె తన్నెవరు చూడకుండుటకై తన వదనమును ఆచ్ఛాదిత మొనర్చుకొని యుండెను" అని జమ్నదాసు చల్లగ పలికెను.

"అవును. ఆసంగతిమాకును తెలియును. కాని ఆమె నిజముగా స్త్రీయేనా? ఏమి ఆధైర్యము? ఏమి ఆయుద్ధనైపుణ్యము? అట్టి దిదివఱ కెన్నడును విన్నది కన్నది లేదే?" అని అచ్చటివారిలో నొకడనెను.

"మన సూల్తానా చాందుబీబి ఆ వీరాంగనకు వెలలేని యొకగొప్పబహుమాన మిచ్చి తీరును" అని మఱియొకడనెను.

"మన సూల్తానా చాందుబీబి ఆమె కెట్టి బహుమానమును చేయదు. ఆమె—" అని జమ్నాదాసు చెప్ప నారంభించెను.

"ఆమె ఏల బహూకరింపబడవలెనో సూల్తానా అరయలేకున్నది. ఏమం దురా?—" అని జమ్నాదాసు తిరిగి చెప్పనారంభించెను.

"పౌరులమగు మేము మఱియొక విధమున తలంచుచుంటిమి. ఆమెను బహూకరింప కుండుట పాపమని మా తలంపు" అని ఒకడనెను.

దానికి జమ్నాదాసు ఇట్లుచెప్పెను. "నన్ను పూర్తిగ చెప్పనీయరు. మొగలుసే నాసముద్రమునకు చెలియలికట్టయై నిలిచి మన దుర్గనాశనమును పోకార్చిన ఆయోధాను యోధుడు పురుషవేషము దాల్చిన మన సూల్తానా చాందుబీబీ మాత్రమే. ఆమె తనకు తానే ఎట్లు బహూకరించుకొనగలదు?"

ఆమాటలు విని వారందఱును అప్రతిభులై ఆశ్చర్యచకితులై కొంతసేపట్లే కొయ్యపెరుమాళ్లవలె నిలచియుండిరి.

కొంతకాలము గడచెను. అక్బరుసేనలు మఱియొకసారివచ్చి అహమ్మదునగర మునకు ముత్తెగవేసెను. ఈసారి ఆ దుర్గపరిరక్షణమునకు రజతకాంతుల వెల్గుక్కు కవచమును ధరించిన ఆ యోధుడు లేకపోయెను. చేదోడు వాదోడు కావలసిన అతని యోధులే అతనికి ద్రోహ చింతనులై రాజభక్తిశూన్యులై అతనిని తుదముట్టించిరి. రక్షకుని తుదముట్టించి ఆర్జించిన పాపమునకు ఫలము వారు వెంటనే అనుభవించిరి. దుర్గము అక్బరుని కైవసమయ్యెను. తనకు శత్రురాలైనను ఆమె మంచిగుణముల మెలెంచ గల యుదారుడు గావున అక్బరు చాందుబీబీ నింతచేసిన ద్రోహులను పట్టి తెప్పించి ముక్కముక్కలుచేసి కాకులకు గ్రద్దలకు వైచెను.

లోభివాడు—హరికథ

శ్రీమతి బులుసు లక్ష్మీనరసమ్మగారు

(ఒక వినోదకథ)

అనగా అనగా వో వూళ్లో ఒక బ్రాహ్మడు వుండేవాడు. వానికి దిట్టంగా డబ్బుంది. కాని పరమలోభి. దమ్మిడీ మోహర్లాగు చూస్తూండేవాడు. పిత్రార్జితధనం కొంచెం హెచ్చినను దాన్ని వొడ్డీవ్యాపారం చేత వొక లకారానికిచేసేడు. వొక భోషాణంపెట్టె వాడింట్లో చిరకాలమునుండి వుండేది. తనసొత్తుయావత్తు ఆ భోషాణంలోపెట్టి బీగము వేసి దానిమీద వోకచ్చాణీకొంతపరచి రాత్రిపగలుదాన్ని విడవకుండ పడుకునేవాడు. పాపం యింతడబ్బున్నా మంచితిండెరుగడు. శుభ్రమైన బట్టఎరుగడు. అతనియిల్లాలు గుణవంతురాలు, పతివ్రత. ఆమెకు పతిసేవ, దైవభక్తి మెండు. అలాంటి భర్తదగ్గర ఆ యిల్లాలుకనక పురాణాది కాలక్షేపాలుచేస్తూ కాపరంచేస్తుండేది. వాడిదగ్గర మరోఇలాంటూలాంటిది కాలక్షేపముచేయడం చాలా కష్టము.

ఇలాఉంటూండగా నవరాత్రులువచ్చేయి. ఆ వూళ్లోని ఆ నవరాత్రుళ్లు ప్రతిసంవత్సరం చందాలువేసి చేస్తూండేవారు. అలాగు చేయడమే కాకుండా వొక హరికథా కాలక్షేపముకూడా మామ్మూలు. మామ్మూలుప్రకారం హరిదాసులువచ్చేరు. వూళ్లోచందాలకు బయలుదేరి డబ్బు వసూలుచేసేరు. మన కథానాయకుడగు లోభాగ్రేసరుణ్ణి అడగడం మామ్మూలులేదు. వాడివ్వడం మామ్మూలులేదు. ఎవరుచందా లడిగినా మహాత్ముడు లాకేత్వంచెప్పటమే మామ్మూలు. ఎవ్వరికి ఎఱ్ఱనిరెయిగా నేనాఇచ్చిన పాపాన్నిపోలేదు.

రాత్రి 9 గంటలవేళయినది. హరికథామందిరమంతా అలంకరించేరు, దాసుగారు గజ్జకట్టుకొని, తాళమేళాలికి శృతిచూసుకుంటూన్నారు. హరికథామందిరం ఇసుక వేస్తే రాలనంతమందితో నిండిపోయింది. తాళమేళాలుచప్పుడువిని మనగృహస్తుని భార్యయగు మహాభక్తురాలిహృదయం భక్తిపరవశమై భర్తనుచూసి యిట్లు చెప్పడానికి ప్రారంభించినది. "ఏమండీ! రామా లేదు; కృష్ణా లేదు; హరికథ లేదు; గిరికథ లేదు; ఇంట్లోన్నమట్టును ఉంటూండడం; భోషాణమీద పడుకుంటూండడం; దీనివలన ఇహమా? పరమా? డబ్బుశాశ్వతమనుకొన్నారా? ఈతుచ్ఛశరీరము రేపోనేడో పోవలసినదే. అంచేత హరికథకువెళ్లి, రెండుముక్కలువిని నాకుచెప్పండి. దానివల్లఇహం, పరంవుంది. మీరుచెప్తే వినేనా సంతోషిస్తాను" ఈలాగ అనేకమార్లు చెప్పగా, చెప్పగావిధిలేక హరికథకివెళ్ల నిశ్చయించికొన్నాడు. కాని వెళ్లడానికిమాత్ర మిష్టంలేదు. ఇరుగుపొరుగులవాళ్లకి, ఊళ్లోవాళ్లకి వీడినిచూస్తే మహాకోపం. వీడెప్పుడిల్లుకదులుతాడు వీడిధనం ఎప్పుడు వూడాయించేద్దాం అని ఎదురుచూస్తుండేవారు. బాబుగారు హరికథకివెళుతూండగాచూసేరు. ఇంట్లోవున్నలొడ్డులొసుగు యావత్తు ఎగేసేద్దామని కాచికూర్చున్నారు.

హరికథలోకొచ్చేడు. వీడినిచూసి భాగ్యవంతుడని అంతా తోవతొలిగేరు. మెల్లిగా దాసుగారి సమీపం లోకివెళ్లినాడు. దాసుగారు వీడినిచూసి పొంగకేసి డబ్బులాగుదామని, ఆయనమీద కన్నువేసినాడు. చూసి "అయ్యా! వచ్చేరా?" అని అన్నాడు. అప్పుడు బ్రాహ్మడికి గొంతులోకుదుపుట్టి, అన్నా! నేరకొచ్చేనురా హరికథకిఅని అనుకొని కూర్చున్నాడు. హరిదాసుగారుచూసి "కూర్చున్నారా?" అనిఅడిగేడు. అంత బ్రాహ్మడుమనస్సులో "వీడిదుంపతెగ పిశాచంలాగుపట్టుకొన్నాడు. ఎలాగేనాబూటకాలేసి డబ్బులాగేదామని వాడిఉద్దేశము" అని అనుకొని గబగబ పుంజాలుతెంచుకొని యింటికిపరుగెత్తడం మొదలెట్టేడు. లోభికి డబ్బే పావనం గదా? యింట్లోలాడ్డులోనుగు యావత్తు ఎవరేనా వుడాయించేస్తారని మనస్సులో భయంచేత అన్నారు. పరుగెత్తుతున్నాడు. అప్పుడుహరిదాసుగారు "ఏమండోయి! వెళ్లిపోతున్నారా?" అనిఅన్నాడు. వాడికి హరిదాసుగారిమాట లక్ష్యమా? మెల్లిగా యింటికిచేరి తలుపుబాదినాడు. అంతభార్య తలుపుతీసి అప్పుడే హరికథఅయిపోయినదండీ? అనిఅడిగింది. ఆ!!! అయింది. వాడిమొంగంకథ, నీమొంగంకథాను. హరిదాసు సంసారంగాదు. వొచ్చిందిమొదలు వొకటే పాట. ఎలాగేనాడబ్బులాగేద్దామని ముఖస్తుతులు ప్రారంభించేడు. అప్పుడు భార్య భర్తనచూచి ఏమిటి జరిగిందోచెప్పండురు సంతోషిస్తాను అని అడిగింది.

అంత బ్రాహ్మడు హరికథలో జరిగినభోగట్టా ఇట్లుచెప్పడానికి ఆరంభించేడు. నేను హరికథామందిరం లోకి వెళ్లేసరికి "వచ్చేరా?" అన్నాడు. హరిదాసు అన్న 'వచ్చేరా? శబ్దము ఇతడు గట్టిగా చేప్పేడు. అంతలో వీడికొంపంతా దోచేద్దామని పెరటిద్వారంతవ్వుతూన్న ఇరుగుపొరుగుదొంగలు, బ్రాహ్మడుచెప్పిన "వచ్చేరా?" అన్నశబ్దంవిన్నారు. విని "వీడి దుంపతెగా మనంరావడం ఎలాతెలుసుకున్నాడ్రా?" అని వాడి పెరట్లోవున్న నిమ్మచెట్టుక్రిందకు పారిపోయి కూర్చున్నారు. అప్పుడు బ్రాహ్మడుభార్య తరువాతేమిటిజరిగిందండీ? అన్నాది. మరేమి వాడిమొంగం నేనుకూర్చుండడంచూచి "కూర్చున్నారా?" అని ప్రారంభించేడు అని వొత్తిపలికేడు. పెరట్లోదొంగలు అదికూడావిని "వీడినెత్తికొట్టా కూర్చోడంకూడా చూచేడ్రా" అని సన్నసన్నగా కాళ్లకు బుద్ధిచెప్పే ప్రయత్నంలోకి దిగేరు. తరవాతేం జరిగిందని భార్యఅడగింది. మరేమిటంటా వేమిటి బ్రతకనిచ్చేడుకాడు. నేనుబయలుదేరడంచూచేడు. "వెళ్లిపోతున్నారా?" అనిప్రారంభించేడు అనిచెప్పుతూ హరిదాసు పలుకులు ఒత్తిపలికేడు. నాకసహ్యంవేసింది. పారిపోచ్చేను. అనిన్నీచెప్పినాడు. అప్పుడుదొంగలు "పిశాచంముండాకొడుకు మనంపరిగెత్తిపోవడంకూడాచూచేడ్రా! ఇకమన అటోలుదక్కదు. వాడు పోలీసు కచేరీకిపోయి మనమీద నోటికొచ్చినట్లుకూస్తాడు, మనకొంపముంచేస్తాడు. కనుక మనదగ్గిర ప్రస్తుతంవున్న మూడువందలరూపాయలు వాడిమొంగంమీదజల్లి బ్రతిమ్మాలుకుందాంరారా?" అని ఇరుగుపొరుగుదొంగలు వాడికొంపమీదపడి వాణ్ణిపిలిచి ఆడబ్బఇచ్చుకు కాళ్లమీదబడ్డారు. బ్రాహ్మడికి యీగోల తెలియదు. ఆ మూడువందలు అందుకొని తలుపులు బిడాయించేసేడు.

అప్పుడు భార్య, "చూచేరా? హరిదాసునోటంట వచ్చిన మూడుమాటలు వింటేనే మూడువందలు లాభంకలిగింది. అతడుచెప్పిన కథంతావింటే ఎంతలాభము వచ్చునోకదా?" అనిచెప్పెను. అదిమొదలు ఆ బ్రాహ్మడు తరుచుగా హరికథలకు వెళుతూ ఔదార్యముకలవాడై అంత్యమున విష్ణుసాయుజ్యము నొందేడు.

గృహకృత్యవిజ్ఞానము

శ్రీమతి కొడాలి సీతారామదేవిగారు

కృత్యవిభాగమున చాలకాలమునుండి బయటకార్యములను చేసి వలయు వస్తు సామగ్రిని సమకూర్పవలసిన భారము పురుషులమీదను; ఇంటికివచ్చిన సామగ్రిని సర్వ భద్రముచేసి పచనకార్యము లొనర్పవలసినభారము స్త్రీలమీదను పడియున్నది. కావున స్త్రీ పురుషులకు వారివారికి ఏర్పడిన కార్యములను నిర్వహించుటకు వలయు జ్ఞానసముపార్జనము అత్యావసరమగు చున్నది. స్త్రీలు చేయవలసిన కృత్యములను అయిదు భాగములుగా విభజింప వచ్చును. 1 గృహనిర్వహణము 2 వంట చేయుట 3 కుటుంబసంబంధము 4 వస్తువులసంరక్షణ 5 దాసదాసీజన సంబంధము.

కొడాలి సీతారామదేవిగారు

గృహనిర్వహణము

రోగరహితముగను ఆరోగ్యముగను జీవించుటకు నివసించుచోటు శుభ్రముగ నుంచు టత్యవసరము. కనుక గృహమును శుభ్రపరచుటలో జాగ్రత్తగ నుండవలయును. ఏ యింటిలో తెలివితక్కువ స్త్రీలుందురో ఆ యింటిలో గదులు కిటికీలు నుండవు. ఇంటిలో సామానులను యిటునటు పారవైచుచుందురు. ఆ వస్తువులను శుభ్రపఱచరు. వస్తువులనిండ దుమ్ముకొట్టుకొనియుండును. ఇంటిలో దుర్వాసనవలన ననేకరోగములు వచ్చును. ఆ యింటిలో నున్నవారికి ఆరోగ్యము సరిగనుండదు. గృహము బాగుగ నుంచుటకు వెలుతురును, మంచిగాలియు కావలెను. అన్నిగదులయందును వెలుతురున్నదా మంచిగాలి వచ్చుచున్నదా లేదాయని స్త్రీలు చూచుచుండవలయును. గదులకు కిటికీలుండవలయును. ఇంటిలో ముఱికివస్తువుల నుంచకూడదు. ఇంటిలో కిరసనాయిలు దీపముల నుపయోగించువారు జాగ్రత్తగ నుండవలయును. ఏలనన వానినుండివచ్చు పొగ

గాలిని చెఱచగా, ఆ విషవాయువు లోపల ప్రవేశించి శ్వాసనాళములను చెడగొట్టును. దీపపుమసిదగ్గఱకు పురుగులు చేరుచుండును. అది యుండకుండ స్త్రీలు జాగ్రత తీసికొనుచుండవలయును. దానిలో చేరియుండు పురుగులు భోజనము చేయునపుడు వ్రాలి మనలో ప్రవేశించి అనేకరోగములను కలుగజేయును. ఇంటి నన్నివిధముల శుభ్రపఱచి అలంకరింపవలెను. అలంకారము చేయుటవలన నింటికి అందము మనస్సున కుల్లాసమును కలుగును.

వంటచేయుట

వంటచేయుట స్త్రీలకు ముఖ్యమగుపని. శుభ్రముగను బలమిచ్చునట్టిదిగను ఆరోగ్యమును గలిగించునట్టిదిగను ఉండునట్టి పదార్థముకు గుర్తెఱుంగవలయును. అన్ని ఋతువులలోను యొకే విధమగు పదార్థము పనికిరాదు. స్త్రీలు పాకశాస్త్రము తెలిసికొనియుండవలయును. ఋతువులయందు భోజనమును మార్చుటకూడ తెలిసికొని యుండవలయును. పరిశుభ్రమగు భోజనమునే తేలికగ భుజించుచుండిన ఆరోగ్యముగ నుండును. పక్వముగానట్టియు గట్టివస్తువులను యెక్కువగా తినుటవలన ఆరోగ్యము చెడిపోవును. వంటచేయుటకు ముందు స్త్రీలు వంటపాత్రలను యితరమగు సామగ్రిని శుభ్రపఱచవలయును. శుభ్రముగాని పాత్రల నుపయోగించుట హానికరము. ఏపాత్ర నుపయోగించుచుందురో ఆపాత్రను మట్టితో తోమి వేడినీళ్లతో కడిగి పొడివస్త్రముతో తుడువవలెను. వంటపాత్రల కెప్పుడును మూత యుంచవలయును. అట్లుచేయని యెడల యీగలు దోమలు పడి వానియందలి పదార్థములను అశుభ్రముగ నొనర్చును. వంట చేయువారు దేహమును వస్త్రమును శుభ్రముగ నుంచుకొనవలయును. వంటయింటికి ముఖ్యముగ వెలుతురుండవలయును. పొగపోవుటకు ధారాళమైన మార్గముండవలయును.

కుటుంబసంబంధము

బయటిపనుల వలన పురుషులు అలసి యింటికి వచ్చునరికి గృహమున కలహములు నిండియుండెనేని విసుగుకొందురు. పురుషులకు సంతోషము సుఖము కలిగించుటకు స్త్రీలు తలంచుచుండవలెను. కుటుంబములో నొక్కరికికూడ నేవిధమగు కష్టమును కలిగించకూడదు. అట్లుకష్టములు కలిగించినయెడల క్రోధములు పెరుగును. కుటుంబమంతయు చెదరిపోవును. ఇంటిలో భార్యాభర్తలకు ప్రధానకర్తవ్యము యెల్లప్పుడును నేదియొ యొకపని చేయుచుండుట. సోమరితనముగ కూర్చున్నయెడల జగడములు పెరు

గును. కుటుంబములో సంతోషముండుటకు యింటిలో అందఱును సత్యమును పలుకుచు నిశ్చలమైన మనస్సుతో నుండవలెను.

శిశుసంరక్షణ

శిశుపోషణ స్త్రీలకు ముఖ్యమగుపని. బిడ్డలపోషణ సదా తల్లియే చేయుచుండవలయును. తల్లులు పిల్లలయొక్క ఆరోగ్యమును మనస్సును సరిగా నుంచుటకు ప్రయత్నించవలెను. గర్భములో నెప్పు డుత్పత్తియగునో అప్పటినుండి పిండముయొక్క ఆరోగ్యమును, మనస్సును తల్లిపై ఆధారపడియుండును. గర్భము నిలిచినప్పటినుండియు మిక్కిలి జాగ్రత్తగ నుండవలయును. తల్లులు మనస్సునకును శరీరమునకును యెక్కుడు కష్టమును గలిగించు పనులను చేయుగూడదు. ఇట్లు చేసినయెడల బిడ్డల జీవిత మంతయు చెడిపోవును. ప్రసవించిన స్త్రీకి బాగుగ సేవ చేయుచుండవలయును. అట్టిస్త్రీవద్ద అశుభ్రమగు మంత్రసానిని ఉంచకూడదు. ఆమెకు సేవ సరిగ చేయనియెడల ప్రమాదము కలుగుచుండును. ఆమెను శుభ్రముగా నుంచుట శుభ్రమగు వస్త్రమును ధరింపచేయుట తేలికయగు భోజనమును పెట్టుట శుభ్రమగు గదియందుంచుట శుచిగల మంత్రసానిని యేర్పరచుట—వీనియందు జాగ్రత దీసికొనవలయును. పుట్టినప్పటినుండి శిశువును జాగ్రత్తగ పోషించుచుండవలయును. పుట్టినపుడు శిశువు బలహీనముగ నుండినప్పటికి బాగుగ పోషించినయెడల బలముకలుగును. తల్లి దండ్రులు పిల్లలయొక్క ఆరోగ్యమునందు మనస్సు నుంచవలెను. పిల్లలకు పుష్టినిచ్చు ఆహారపదార్థములను పెట్టుచుండవలయును. ఆరోగ్యము కొఱకు వ్యాయామ మవసరము. దానిని చిన్ననాటనుండియు తల్లిదండ్రులు నియమితకాలమునకు చేయించుచుండవలయును. కొందఱు బిడ్డలను పోషించుటకు నౌకరులను నియమింతురు. వారు సరిగా పెంచరు. పిల్లలను సంరక్షణ చేయుట తల్లిదండ్రుల మీద ఆధారపడియున్నది. పరమేశ్వరుని నమ్మి ధర్మప్రకారము పోషించుకొనుచుండవలెను.

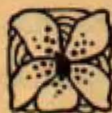
వస్తుసంరక్షణ

చాలయిండ్లలో వస్తువులు యిటుఅటు పడవేసియుండును. వీనిని బాగుచేయుటకు వారికి మనస్సుండదు. అవి అట్లుండుట చూచి పురుషులు కోపపడుచుందురు. స్త్రీలకు సరియైన శిక్షలేక పోవుటచే తెలివి తక్కువచే వస్తువుల నందముగ నుంచరు.

బాల్యమున శిక్షలేక పోవుటచే నామె పత్నియైనప్పుడు ఆమె యింటి వస్తువులను సంరక్షణ చేయజాలదు. ఒకచోట పప్పు గుట్టుగా పోసియుండును. మఱియొక చోట బియ్యపు రాసి యుండును. ఇంకొకచోట అప్పడము లుండును. ఒకచోట కాకులు తిరుగుచుండును! పళ్లెములు గిన్నెలు చెంబులు నొకచోట పారవేయబడి యుండును. ఒకచోట రామాయణ గ్రంథము యొక్క పేజీలు ఎగిరి పోవుచుండును. గృహములోని వి త్తనములను ఆహార వస్తువులను ఎలుకలు నష్టపఱచుచుండును. స్త్రీలకు గృహవిజ్ఞానమున్న యీ నష్టము లన్నియు తొలగును. ఏవస్తు వేస్థానము నందుంచవలయునో తెలిసికొని యుండ వలయును.

దాసదాసీజనులు

బీదలు తప్ప భాగ్యవంతులు గృహకృత్యములను దాసీలచేతనే చేయించుకొనెదరు. ప్రస్తుతము భాగ్యవంతులు వంటచేయుట, శిశుపోషణమును కూడ నౌకరుల మీదనే వదలుచున్నారు. ఇందువలన భాగ్యవంతుల స్త్రీలకు పరిశ్రమ లేక ఆహారము జీర్ణము కాక రోగము లెక్కువగు చున్నవి. జ్ఞానముగల నౌకరులు దొరుకు టరుదు. అందువలన వంటచేయుట శిశుపోషణములను నౌకరుల మీద వదలకూడదు. ఈ రెండు విషయ ములయందు యజమానురాలు జాగ్రత్తగ నుండకూడదు. దాసదాసీజనులకు కపటమును స్వలాభాపేక్షయును మెండు. మంచివారు దొరుకుట దుర్లభము. దాసీల చేతులలో బిడ్డల జీవితమును నష్టము చేసినట్లే యగును. నౌకరుల స్వభావమును రోగములును పిల్ల లకు చేరును. కావున స్త్రీ లీవిషయములన్నియు శ్రద్ధతో గమనించి గృహకృత్యవిజ్ఞాన మును సంపాదించుకొందురు గాక యని కోరెదను.

వింత శిశువుల జననము:—

నైజాము ఇలాకా విసునూరు గ్రామమునకు సమీపమునందు కొడకండ్లయను గ్రామమునందొక వడ్డి స్త్రీకి భాద్రపదశు ౧౦ రోజున గడ్డముతోడను, రెండుభాగముల శిరస్సులతోను ఒకమగశిశువు జన్మించి ఒకగంటకాలము జీవించి మరణించెను. తిరిగి ఆగ్రామమునందే భాద్రపద బ ౧౪ రోజున కోరదంతములు గలిగిన యొక మొగశిశువు యొకవడ్డెరస్త్రీకి జన్మించెను. సజీవుడైయున్నాడు. ప్రజలు ఆ వింతశిశువును తలచియు ఈ వింత శిశువునుచూచియు అచ్చెరువందుచున్నారు. (గోలకొండపత్రిక).

అచ్ఛముగ బాలికయే:—

మైన్‌హెడ్ పట్టణమున నున్న బాలికలలో మిగుల సౌందర్యముగల బాలికను రాణీగా చేసెదమని అచట కౌన్సిలువారు ప్రచురించిరి. వెంటనే పట్టణములోనున్న అందముగల బాలికలు రమ్యముగ అలంకరించుకొని ఫోటోలు తీయించుకొని కౌన్సిలువారికి పంపిరి. ఆపట్టణమునమున్న ఒకబాలుడు బాలికవేషము ధరించి ఫోటోతీయించుకొని తన ఫోటోగూడ వారలకు అందజేసెను. కౌన్సిలు వారు తగుమధ్యవర్తుల నియమించి అందముగల బాలికలకు ఓట్లనొసగవలసినదని ననుజ్ఞనిచ్చిరి. బాలుడు స్త్రీవేషముతో పంపిన ఫోటోకు అందరికన్న యెక్కువ ఓట్లు వచ్చెను. కనుక ఆఫోటో బాలికలు పంపిన ఫోటోలుకన్న చాల అందముగ నున్నది. ఆ ఫోటోచూచిన యెడల అతనిని ఎవరు బాలుడని గుర్తించుటకు అలవికాకుండ నుండెను.

ఒకగొప్ప ముత్యము:—

పర్షియను గల్ఫు ముత్యపు ఫిషరీలందు 50 ధాన్యపుగింజల భారముండు ఒక విలువగల ముత్యము దొరికెను. ఈముత్యము రంగునందును పరిమాణమునందును చాలా శ్రేష్టమైనది. 100 ఏండ్ల కాలమునుండి ఎప్పుడును ఈలాటి ముత్యము దొరకలేదు. ఈముత్యముయొక్క ధర 50,000 పౌనులని నిర్ణయింపబడుచున్నది.

ఇంగ్లండులో వింతవివాహములు :—

1928 సంవత్సరములలో ఇంగ్లాండున చాల వింతవివాహములు జరిగినవి. 20 సంవత్సరములు ప్రాయముగల యువకులు తమకంటె రెట్టింపువయస్సుగల స్త్రీలను వివాహమాడినవారు పెక్కుమంది గలరు.

టిన్ రేకుల విమానము:—

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములందు ఒకపెద్ద విమానమును టిన్ రేకులతో తయారుచేసియున్నారు. ఇది చాల తేలికగాను బలముగాను ఉండును. ఇదిజపెలిన్ విమానముకన్న చాల గొప్పదట. 200,000 అడుగుల పరిమాణముగలది.

ధనికురాలగు సినీమానటకురాలు:—

ప్రస్తుతమున్న సినీమానటకురాండ్రలో అమితధనమును సంపాదించినది మిస్ జి. లారెన్సు. ఈయమ వారము రోజులు సినీమాలో ఆక్టు చేసినయెడల 1000 పౌనులు పుచ్చుకొనును; ప్రస్తుతము ఆటపాటలతో మాట్లాడెడు ఫిలిములో ఆక్టుచేయుచున్నది. 5 నిమిషములు యెంచటనైన ఆక్టుచేసినయెడల 500 పౌనులు పుచ్చుకొనును. ఈమె తనపాటను గ్రాంఫోను రికార్డులకుకూడ నిచ్చి చాల డబ్బును సంపాదించుచున్నదట.

లంబికాయోగము:—

పూర్వము మనమహర్షులాచరించు యోగములలో లంబికాయోగ మొకటియై యున్నది. జిహ్వను కపాళరంధ్రమువరకు పోనిచ్చి యోగమునందు కూర్చుండుటచేత కపాళమునుండివాల్కపైకి బిందువులుగా స్రవించు అమృతమును త్రాగిమనుష్యుడు భూస్థాపనమయినను సరే పెక్కు వందలయేండ్లు బ్రతకగలడనియును, ఈ యోగమునకు గూర్చుండు నప్పు డాతడు యేస్థితిలో మనస్సునుంచిన ఆస్థితియందే యుండుననియును, మహర్షులు భగవంతునియందు మనస్సు లయింపజేసి లంబికాయోగసిద్ధిచే మోక్షమును గాంతురనియు ప్రసిద్ధియై యున్నది. నేపాళదేశములోని శిలానదితీరమున ఒక కంట్రాక్టరు నేలను త్రవించుచుండగా భూమిలో సజీవియైయున్న ఒకమనుష్యుని తలపైగునపపు దెబ్బతగులగా ఆభూమిలోని మనుష్యుడు స్పృహలేక పడిపోయెను. ఈవింతచూచి వానిని జాగ్రత్తగా త్రవ్వి శరీరమును బయటికి తీసిరి. వెంటనే కంట్రాక్టరు సమీపమందలి వైద్యమునేర్చిన పాదిరీదగ్గరకు వానిని తీసికొనిపోయి గాయమునకు చికిత్స చేయింపగా 3 దినములకు తెలివివచ్చెను. ఆమనుష్యుడు మనలో బాగాపొడగరికన్నను పొడవుగానున్నాడు. అతడు ఏదోభాష మాటలాడుచున్నాడు. కాని ఎవరికిని అర్థముకాలేదు. పదిదినములు రొట్టె పాలు పండ్లు దిని బ్రతికెను. పిదప అడవిజాతులలో ఒకతెగవారికి ఆభాష కొంత అర్థమయ్యెను. అది 'చినారీ' అను భాషయని గ్రహించిరి. అతడు చెప్పు మాటలవలన ఇప్పటికి 200 సంవత్సరములకు పూర్వము లంబికాయోగసిద్ధివలన భూమిలో స్థాపింపబడి సజీవియై యున్నట్లు తెలిసెను. అతడు తరువాత 2, 3 దినములు మాత్రమే బ్రతికెను. అస్తిపంజరము ఆగ్రావస్తు ప్రదర్శనశాలకు పంపబడెనని తెలియుచున్నది." (ఐరావతి)

వనితాలోకము

మృణాలిని దాసుగుప్త కన్య :—

కీర్తిశేషులైన రాయికమలానాథ దాసుగుప్తగారి తనయ. డక్కా విశ్వవిద్యాలయమువారి యాజమాన్యమున నిర్వహింపబడు ఎం. ఏ పరీక్షలో ఈ సంవత్సరము ఫస్టుక్లాసున నెగ్గినవారిలో నీమె ప్రథమురాలు. వంగసంస్కృతము లీమె అభిమాన విద్యలు. ఈమెతండ్రి గొప్ప స్త్రీ విద్యాభిమాని. తదుద్ధారకుడు. ఈమె ఉన్నతవిద్యబడసి తండ్రి ఆశయములను నెఱవేర్చినది. తనకు విద్యాప్రదాయియగు డక్కా విశ్వవిద్యాలయముననే ఆమె భాషాపరిశోధనము చేయ సంకల్పించియున్నది.

జి. యన్. శారదాకన్య

జి. యన్. శారదా కన్య :—

చిత్తూరుజిల్లా విద్యా సంఘసభ్యురాలుగా ప్రభుత్వమువారిచే నియమింపబడినది.

శాంతా వాసుదేవ సూక్తంకరు కన్య :—

ఇందూరు సంస్థానమున విద్యాశాఖాధికారిగానున్న డాక్టరు వి. ఎ. సూక్తంకరు (ఎం. ఏ. పి. హెచ్. డి) గారి తనయ. ఇప్పటి ఈమెవయస్సు పందొమ్మిదిసంవత్సరములు మాత్రమే. ఈమె చిన్నతనమున ఇందూరునందలి చంద్రావతీమహిళా విద్యాలయమున చదివి తన పదునైదవయేట అలహాబాదు యూనివర్సిటివారి మెట్రిక్యులేషను పరీక్షలో జయముగాంచెను.

సంస్కృతమున గొప్పమార్కులను సంపాదించెను. అనంతరము ఆమె లక్నోనగర మందలి ఇజబెల్లాథోబరన్ కళాశాలలో జేరి తన పదునేడవ సంవత్సరమున ఇంటరుమీడియటు పరీక్షలో శాస్త్రము అభిమానపాఠము గైకొని జయముగాంచెను. ఈ సంవత్సరము ఈమె ఆగ్రా విశ్వ విద్యాయలమువారి బి.యే పరీక్షలో అత్యుత్తమమైన తరగతిలో నెగ్గెను. బియ్యే పరీక్షయందు ఆంగ్లభాషలో గరిష్ఠసంఖ్యగల మార్కులు సంపాదించి ఈమె జోన్సు మునిసిపల్ మెడలుపొందినది.

బాలాంత్రపు శేషమ్మ గారు

శ్రీమతి బాలాంత్రపు శేషమ్మగారు :—

సుప్రసిద్ధాంధ్ర విదుషి. కాకినాడయందలి విద్యార్థినీ సమాజమునకు కార్యదర్శిని. మహిళా జాతీయ విద్యాలయ నిర్మాత్రి; హిందూసుందరి పత్రికాసంపాదకురాలు. ఈమె ప్రస్తుతము కాకినాడ మునిసిపలుసంఘసభ్యురాలుగా నియమింపబడినది.

రాజనాయకము సతి :—

యల్. యమ్. పి. పరీక్ష ప్యాసు చేసినది. ఈరోడునగరమున మొదటితరగతి బెంచి మేజిస్ట్రేటుగా నియమింపబడినది.

సునీతిదేవి మిత్రసతి :—

సంయుక్త పరగణాలయందు మునిసిపలు కమీషనరుగా నియమింపబడిన స్త్రీలలో ప్రథమురాలు. లక్నోనగరమందలి యువజనసమితికి ఉపాధ్యక్షురాలుగా ఎన్నుకొనబడినది.

డాక్టరు ఆచార్య ఓమెన్ కన్య :—

బరంపురమందలి బాప్టిస్టు మిషను హాస్పిటలులో డాక్టరుగా నున్నది. మద్రాసు ప్రభుత్వము వారీమెను బరంపురమున గౌరవన్యాయాధికారిణిగా నియమించిరి.

ఫిల్లిసు మేరీ ఎమిలీ ఛాన్సు కన్య :—

మదరాసుపోర్టుట్రస్టుకు చెందిన జేమ్సు ఛాన్సుగారి కొమార్తె. లండను నగరము లోని సంగీతపరిషత్తున పట్టా పొందినది. బెడ్ఫోర్డునందలి సంగీతవిద్యాశాలయందు కూడ గొప్ప యోగ్యతాపత్రములను బడసినది.

ధాయమనిమాన్యయలుసతి—

యల్. భవానిఅమ్మ కన్య :—

కేరళ వనితలలో మహోపాధ్యాయ పరీక్షయందు నెగ్గినవారిలో ప్రథమురాలు. తిరువాన్కూరు తియ్యా స్త్రీల బహిరంగసభలో బంగారుపతకము కొలదికాలము క్రితము బడసియున్నది. ఈమెవయస్సు ఇప్పుడు పందొ మ్మిది సంవత్సరములు మాత్రమే.

ధాయమని మాన్యాలు సతిగారు :—

టూటికొరను మహిళా సంఘమునకు కార్యదర్శి నిగా ఎన్నుకొనబడినది.

పద్మావతి కనకరత్నముఅమ్మాళ్:—

బి. యె. యల్. టి పట్టము నొందినది. లండను విశ్వవిద్యాలయమువారి బి. యస్. సి పరీక్షలో జయము గాంచినది. ఈమె ప్రస్తుతము వారణాసియందలి స్త్రీ కళాశాలలో చారిత్రకార్థ శాస్త్రోపాధ్యాయినిగా నియమింపబడినది.

అలమేలుమంగ తాయారమ్మాళ్ :—

మదరాసు మండల విద్యాసంఘసభ్యురాలుగా నియమింపబడినది.

లీనాఎడ్విన్ కన్య :—

తిన్నవెల్లిలో నూతనముగా స్థాపింపబడిన హైందవస్త్రీ ఉపాధ్యాయినుల బోధనాభ్య సన కళాశాల ప్రధానోపాధ్యాయినిగా నియమింపబడినది.

మెడగాస్కరు స్త్రీలు

హిందూమహాసముద్రమున ఆఫ్రికాఖండము సమీపమునందున్న ద్వీపములలో మెడగాస్కరు ఎన్నదగినది. 1,000 మైళ్లు పొడవు; 300 మైళ్లు వెడల్పు గలిగి సుమారు 250,000 చదరపు మైళ్లు విస్తీర్ణమున నొప్పుచున్నది. ఇంగ్లాండు స్కాట్లాండు ఐర్లాండు దేశముల కంటె రెట్టింపు పెద్దది. 1895-వ సంవత్సరమున ఫ్రెంచివారిచే జయింపబడి నాటినుండియు వారి పాలనము క్రిందనున్నది.

కేశసంస్కారము

ఉంగరములుగ మెలిపెట్టుట; చిక్కుదీయుట, జడయల్లుట—ఇట్టి విధములగు కేశసంస్కారమున అచ్చటి స్త్రీలు దిట్టలు.

మెడగాస్కరు ద్వీపము పైరు పంటలతో నలరారుచున్నది. ఇందిప్పుడు చీనావారును, హిందువులును వర్తకము చేయుచున్నారు. ఈ ద్వీపవాసులు విగ్రహారాధకులు, మంత్రతంత్ర వాదులునై మూఢవిశ్వాసవంతులుగా హిందువుల యాచారములను కొంతవఱ కనుష్ఠించు వారుగా నున్నారు. ఇప్పు డిప్పుడు కొంతమంది క్రైస్తవ మతప్రవిష్టులగుచున్నారు. మతము పుచ్చుకొన్న వారు శుభ్రవస్త్రములను క్రొత్త మాదిరి వస్త్రములను ధరింతురు. క్రైస్తవులు కాని వారు తెల్లటిలంగాలను పెద్ద చొక్కాలను ధరింతురు. ఈ ద్వీపవాసుల దుస్తులలో గమనింప వలసిన విషయమేమన స్త్రీ పురుషు లిరువురును ఒకే మోస్తరు దుస్తులను ధరించుట.

ఈ ద్వీప మందలి స్త్రీలు ఒడలు వంచి పనిచేయు మంచి గుణముకలవారు. వివేకము కలిగి దయాస్వభావులై మిక్కిలి మంచి హృదయము కలిగి యుందురు. ఇచ్చటి

స్త్రీలకు మన దేశమునందలి కొన్ని యున్నతకుటుంబములందువలె ఘోషా ఎంత మాత్రమును లేదు. వారు యథేచ్ఛావిహార మొనర్చుచు తమ పనులను చేసికొందురు.

ఆ ద్వీపము నందలి వాహనములలో విచిత్రమైనదియు ముఖ్యముగా పేర్కొనదగినదియు ఒక విధమైన పల్లకీ. ఆ దేశమునందలి స్త్రీలు ఒక చోటినుండి మఱియొక చోటికి పోవలసి వచ్చినచో తఱుచు దానిమీఁదనే పోవుచుందురు. ఆ పల్లకీ స్త్రీలే మోయుదురు. దాని నిర్మాణము అతివిచిత్రముగా నుండును. అది అడ్డముగా సరవబడిన రెండు బొంగుల మధ్య మధ్య కఱ్ఱలచే బిగింపబడి నడిమి ప్రదేశము నందు క్రింది భాగమున కాళ్లు పెట్టుకొనుటకు వీలుగా కుర్చీవంటి నొక పీట అమర్చబడి యుండును. గొత్తెతోలు ముక్కలు అందు మెత్తదనమునకై బిగింపబడును. దీనిని నలుగురు మోయుదురు. దీనిని 'ఫిలంజనా' అందురు.

జలపాత్ర.

జలపూర్ణమగు కుంభమును భారమనక తాల్చి వైధవ్యచిహ్నముగ జుట్టు విరియబోసికొనియున్న మెడగాస్కరు పరిచారిక.

ఇచ్చటి స్త్రీలు నాగరికత గలవారే. శిశుపోషణమునందు వీరికి ఆదరణయు అధికారమును హెచ్చు. అచ్చట పాడిపంటలకు కొఱతలేదు. దేశమున నూతనముగా నేల బొగ్గు గనులు కనుగొనబడినవి. ఈ ద్వీపమున బంగారపు ఇసుక విశేషముగ లభ్యమగుచున్నది. ఆ ఇసుకనుండి జనులు బంగారమును తయారుచేయుదురు.

మెడగాస్కరునందు చెలామణీ యగునవి ఫ్రెంచినాణెములు. చిల్లర పలయుచో వారు మనకువలె చిన్ననాణెములుగా మార్చరు. అసలు నాణెమునే ముక్కలుముక్కలుగా చేసి వాడుదురు.

నిలువు పొడువున నెదుగు నచ్చటి కలువపూవులలో బుట్టు గింజలను అచ్చటి జనులు ఆహారపదార్థములుగా నుపయోగింతురు. మామిడి, జామి, అనాస, నారింజ, మిరియాలు, అల్లము, నీలిమందు, చెఱకు, వరి, మొక్కజొన్న, బంగాళాదుంపలు, ప్రత్తి, కాఫీ, కోకో, పొగాకు, గోగునార మున్నగునవి పైరగుచుండును. వ్యవసాయపు పనులందు పురుషులకు తోడుపడుటలో నిచ్చటి స్త్రీలు మంచి అభిరుచిని అభిలాషను గనబఱచుచు ఈ విషయమున ఇతర దేశ స్త్రీలకు మార్గదర్శినులుగా నున్నారు.

వస్త్రాలంకరణము.
విమర్శకదృష్టితో పరికించితిమేని ఈ మెడగాస్కరు స్త్రీ వస్త్రాలంకరణమునందు హైందవ ముద్ర ఒక్కింత పొడగానగును.

ఇచ్చటి స్త్రీలు తేనెటీగలను పెంచి తేనె జేయుటయందును; పట్టుపురుగులను పెంచి పట్టు దీయుటయందును మిగుల నేర్పరులు. మెడగాస్కరుస్త్రీలు పిచ్చినమ్మకములు గలవారు. ఎట్టి శుభకార్యము చేయవలసి వచ్చినను వారు ముందు మంత్రవేత్తలతో సంప్రదింతురు.

ఆ ద్వీపమున నాగళ్లు మిక్కిలి చిత్రముగా నుండును. చివర పారలవలె రేకు తేలి యుండి పొడుగుపాటి కాడతో కూడియుండును. చేతి ఊతచేతనే అది నేలయందు గ్రుచ్చబడి మంటిని పెల్లగించును. పొలమంతయు ఇట్లే దున్నబడును. పొలములు దున్నుట మన దేశమునందు వలెనే అచ్చట పురుషులే చేయుదురు. వరియాకును ఊడ్చుట ఇక్కడివలెనే అక్కడకూడ స్త్రీలే చేయుదురు. మెడగాస్కరుస్త్రీలు వడ్లను స్వయముగ దంచి బియ్యము చేయుదురు. అందుల కుపయోగించు పరికరములగు రోలు, రోకలి, చేట, జల్లెడ మొదలగువానిని తప్పక గలిగియుండుట వారు గొప్పగా భావింతురు.

మెడగాస్కరు స్త్రీలు నూతనాచారములను గ్రహించుటయందు ఉల్లాసమును, ఇతరులను ఆదరించుటయందు ఉత్సాహమును, కుటుంబమునందలి వ్యక్తులను ప్రేమించుట

యందు అత్యభిరుచిని కనుపఱచెదరు. వారి మాతృత్వము ఆదర్శప్రాయమైనది. శిశువులను పోషించుట కతిశ్రద్ధ చూపుదురు. బిడ్డలను మూపునగట్టి ఎట్టి భారమసియు నెంచక పనులొనర్చు మెడగాస్కరుస్త్రీని చూచితిమేని అబ్బురపడక మానము.

వివిధవిధముల కేశసంస్కార మొనర్చుకొనుటకు ఆ దేశపుస్త్రీలు ప్రియము పడుదురు. ఉంగరములు చుట్టునట్లుజుట్టును పెంచుకొనుట ఆదేశమున సౌందర్యమునకు ముఖ్యలక్షణము. మెడగాస్కరు స్త్రీలలో మగనిని గోల్పోయిన వారు తమ వైధవ్యమునకు చిహ్నముగా జుట్టు విరియబోసి కొందురు.

మెడగాస్కరు బాలికలు.

ఆనందహృదయలగు మెడగాస్కరు బాలికలు వికసితవదనములతో కరతాళధ్వనులతో ప్రకృతిసహచర్యమున ఆడియుపాడియు ప్రొద్దుపుచ్చుచుందురు.

చాపల పరిశ్రమ ఆ దేశమున విరివిగ సాగుచున్నది. అందు హెచ్చుగ పనియగువారు స్త్రీలే. రకరకముల బుట్ట లల్లుటలోను; వివిధపరిమాణముగల చాప లల్లుటలోను అచ్చటి స్త్రీలు కనుపఱచు ఉత్సాహము కొలది యిడరానిది.

ఆరోగ్యభోజనము

"కుమారబోధిని"

౧. భోజనము పరిశుభ్రవాయువుగల చోటఁ జేయువలయును.

౨. భోజనము మధ్య నీరుత్రాగ కూడదు. గంటముందుగాని పిమ్మటగాని త్రాగవలెను.

3. తినుఆహారము ఏదయినను, బాగుగా నమలి మ్రింగవలెను. ద్రవపదార్థమయినను కొంతసేపు నోటిలోనుంచి మ్రింగవలెను.

మేరీరాణి వాచకపుస్తకములు

అంద్ర శేషగిరి రావుగారు బి. ఎ (సారస్వత సమాజము)

ప్రస్తుతము ఆంధ్రదేశమున మునిసిపాల్టీలు, తాలూకాబోర్డులు మొదలగు సంస్థలవారు బాలికల కొఱకు ప్రత్యేకపాఠశాలలను స్థాపించుచున్నారు. బాల బాలికలకు ఒకే మోస్తరు విద్య కూడదు. బాలురును బాలికలును పెద్దలై నిర్వహింప వలసిన పనులు వేఱువేఱై యున్నవి. అగుట చిన్నతనము నుండియు వారివారి కృత్యములకు ఉచితమైన జ్ఞానము ప్రసాదించుట లెస్సయగు మతము. ఈ కారణమున బాలికలకు ప్రత్యేకించి వాఙ్మయముండుట ముఖ్యావసర మగుచున్నది.

అట్టి ముఖ్యావసరమును గమనించి ఆంధ్రమున బాలికల కొఱకు ప్రత్యేకముగ రచింపబడిన వాచకపుస్తకములలో నాయెఱిగినంతవఱకు మేరీరాణి వాచకములు తొలుతటివి. ఇవి ప్రాథమికవిద్యార్థినుల కొఱ కుద్దిష్టమైనవి కావున ౧, ౨, ౩, ౪ వాచకములే ప్రచురితములైనవి. పదిసంవత్సరములకు పూర్వమే ఇవి శ్రీయుతులు హరి సుబ్బారావుగారిచే రచియింపబడి మద్రాసునందలి సి. కుమారస్వామినాయుడు అండు సన్సు వారిచే ప్రచురితమైనవి. కాని ఆంధ్రదేశమందలి బాలికాపాఠశాలాధికారు లీవాచకములను వలయునంత ప్రచారములోనికి తెచ్చినట్లు కానరాదు. ఇదియెంతయు శోచనీయము.

ఈ వాచకములలో మొదటిది బాలశిక్ష. అది అక్షరములు, పదములు బోధించునది గావున దానికి ప్రత్యేకత అవసరములేదు. అగుట నది బాలురపుస్తకమువలెనే ఒప్పుచున్నది. ఇక రెండవ వాచకమును గూర్చి. ఇందు బాలికల కొఱకైన ప్రత్యేకపాఠములు ప్రారంభమైనవి. మంచిబాలిక ; జపానుపడుచు ; విక్టోరియా మహారాణి మొదలగునిందలి పాఠములు బాలికలకు మంచిగుణములను నేర్పజాలినవియై యున్నవి. సూది, ధాన్యములు, ఆవుమొదలగు పాఠములు వారిగృహవిజ్ఞానమును—శుభ్రత, నీరు, ఈగ మున్నగు పాఠములువారి ఆరోగ్యజ్ఞానమును పెంపొందింప జాలినవియై యున్నవి. జోల, వ్రేళ్లపాట ఇత్యాదిపాటలు వారికి ప్రియమును గూర్ప జాలియున్నవి.

మూడవవాచకము ఇంతకంటె విశేషవిషయములతో నొప్పుచున్నది. వడ్డించుట, సంభారవస్తువులు, బిడ్డను ఆడించుట, జంతువులను పెంచుట, జాబువ్రాయుట మొదలగు నిందలి పాఠములు బాలికల విజ్ఞానాభివృద్ధికి మిగుల తోడ్పడగలవు. బాలికలు ఆప్యాయముతో చదువు నీతిగర్భితములగు పౌరాణికకథలుకూడ కొన్నిగలవు.

నాలగవవాచకపుస్తకమున అద్దెకు ఇల్లుచూచుట, కుట్టుయంత్రము, భోజన పదార్థములు, బట్టలు, ఆయము మించినవ్యయము మొదలగు పాఠములు బాలికలకు మంచి జ్ఞానమును ప్రసాదింప జాలియున్నవి. దోమ, చలిజ్వరము, తాంబూలము, అంటు రోగములు, నీటిని వడియగట్టుట, మున్నగు పాఠములు వారికి ఆరోగ్యకరమైన అలవాటుల నేర్ప జాలియున్నవి.

బాలికల చిత్తములను ఆకర్షింపగల పటములతో ఈ వాచకములు నిండారి యున్నవి. పొడుపుకథల పద్యములు; కుమారీసుమతీ శతకములోని నీతిపద్యములు ఇందు చేర్పబడి వాచకముల విలువను రెట్టించుచున్నవి. బాలికా పాఠశాలాధికారులు వీనియం దలి మేలెఱింగి తగుప్రచారములోనికి తేవలసియున్నది. బాలురకొఱకు వాచకములు అనేకములు వ్రాయబడినవి; వ్రాయబడుచున్నవి. కాని బాలికలకొఱకు ప్రత్యేకముగ వ్రాయబడిన ఆంధ్రవాచకములు మిక్కిలి తక్కువ. వానిలో ఈ మేరీరాణీ వాచకములు తొలుత పేర్కొనదగినవి. చిరకాలముగా దేశమునందు ప్రచారముననుండి వినువారి వీనులకు విందుగూర్చు ఈ క్రిందిపాటలు ఈ వాచకములలో ఉద్ధృతములగుట ముదావహముగనున్నది.

చందమామ

చందమామరావె! జాబిల్లిరావె!
బండెక్కిరావె! బంతిపూలుతేవె!
కొండెక్కిరావె! కోటివేలుతేవె!
పఱుగెత్తిరావె! పంచదారతేవె!
పల్లకీలోరావె! పనసపండుతేవె!
తేరుమీఁదరావె! తేనెపెట్టతేవె!
అన్నిటినితేవె! అమ్మాయికీవె!

—2వ వాచకమునుండి.

జోలపాట

నిద్రించు శ్రీరామ! నిద్రించురామ!
కమనీయగుణధామ! కమలాక్షరామ!
విమలచారిత్ర! శ్రీవిశ్వేశరామ!
మునులరక్షించిన ముద్దులరామ!
వనములకేఁగిన వనజాక్షరామ!
పూతచారిత్రమై పొలుపొందునట్టి
సీతనుగైకొన్న శ్రీరామచంద్ర!

—4వ వాచకమునుండి.

వంగదేశమున స్త్రీ విద్యాధికారిణి:—

పై విషయమునుగూర్చి అక్టోబరుమాసపు 'మోడరను రివ్యూ' పత్రిక ఇట్లువ్రాయుచున్నది:—

"వంగదేశమున పెక్కు బాలికాపాఠశాలలలో విద్య మాతృభాషలోనే గఱపబడుచున్నది. ఆ కారణమున వంగభాష బాగుగ నెఱింగి పట్టపరీక్షనందిన దేశియస్త్రీలే పాఠశాలలు తనిఖీ చేయుటలెస్స. ఇట్టి దేశియస్త్రీలకు ఆంగ్లభాషానుపరిచయముగలదు. అందు కొందఱు విదేశములకుగూడపోయి వచ్చియుండిరి; వారి వైదుష్యము అనేకవిషయములచే ప్రకటితమగుచున్నది. అట్టివారిలో నొకరిని స్త్రీ విద్యాధికారిణిగా నియమించుట పాడి. అయినను నొక ఆంగ్లస్త్రీని ఈ పదవికొరకు దిగుమతిచేయ ప్రయత్నములు సాగుచున్నవట. ఇదిఎంత అవమానకరమైనది? ఈ సందర్భమున మఱియొకవిషయము. ఒకేవిధమైనకష్టము, బాధ్యతగలపనికి స్త్రీకి తక్కువగాను పురుషునకు ఎక్కువగాను ఇచ్చుచున్నట్లు వినుచున్నాము. ఇది ఎంత అన్యాయమైన విషయము?"

అవమానకరమును, అన్యాయముననగు నిట్టివిషయములు మన చెన్నపురిరాజధానియందును జరుగుచున్నవి. అయితే వీనిని తొలగించుటకు గాని నిర్మూలించుటకు గాని ఇక్కడ ఎట్టిప్రయత్నమును జరుగుటలేదు. వంగదేశీయులను చూచియైన మనవారు అట్టి ప్రయత్నముచేయ దొరకొనిన మేలగును.

ఇంకేంగ ర్తవ్యమేమి?—

ఈ శీర్షికక్రింద శారదాచట్టమునుగూర్చి అక్టోబరు 6—వ తేదీనాటి 'యుగంధర' పత్రిక ఇట్లువ్రాయుచున్నది:—

"శారదాబిల్లు పరాస్తము కావలయునని సనాతనాచారపరాయణులు తీవ్రముగ నాందోళనమును సాగించిరి. వారి యాందోళనమునకై వారు పడనిపాట్లు లేవు. ప్రయోగింపని యెత్తులేదు. కాని దేశమున గరిష్ఠసంఖ్య బిల్లున కనుకూలముగుటచే సనాతనుల బలము చాలినదికాదు. బిల్లు శాసనము కావలయుననిపట్టు పట్టిన పక్షమునకంటె ప్రతికూలపక్షముననే బలమునకు మించిన హాతము గనిపించినది. తీర్మానములు చేసిరి. ప్రచారములు సాగించిరి. మహజరులు పంపిరి. అభిగమనములు నడపిరి. కాని వారి ప్రయత్నము లన్నియు భగ్నములైనవి. బిల్లున కనుకూలురుగ నున్నవారును తమ ప్రచారమున ప్రసక్తులై యుండలేదు. వీరును భీరులని మేమనము. భీరుత్వము వీరినాశ్రయించుట చేతనే క్రియాపూర్వకముగ రజస్వలావివాహములను జరిపి సంఘమును వశపఱచుకొనుటకు బదులు ప్రభుత్వము నాశ్రయించి శాసనము చేయించుకొనుటకుఁ బాల్పడిరి. సంఘముల మీఁదఁ బ్రభుత్వము సాగించుట కుద్దిష్టములైన నీతములు తమ ధర్మమును మఱచి దుర్బలతమములై నామమాత్రావశిష్టములైనవి. ఇఁక ప్రభుశాసనమే శరణ్యమయినదని అధునాతను లనిరి. సంఘ ప్రభుత్వము కోల్పడి పదభ్రష్టత కలిగినదని గ్రహించియు సంఘము ఈ వివాహశాసనమువలన చ్యుతమగునని సనాతనులనిరి. ఉభయులు భీరువులే. ఉభయవాదములును నిస్సారములే. ఈ వివాహసంస్కరణము మాత్రమావశ్యకమే యగును. కాని ప్రభుత్వశాసనము వాంఛనీయము కాదని నాటివలెనే నేఁడును మేమందుము. కాని ఈ శాసనమును గూర్చి మేము నిందింపము. అభినందింపము. కానిసనాతనుల చిత్తవృత్తులను నిశ్చలనిష్ఠను, నిర్వ్యాజసేవాపరాయణతను పరీక్షించుట కీ శాసనము రూపుదాల్చినదని నమ్మి ఒక విధముగా అభినందనమే తెలుపవలసినవారమైతిమి. ఇఁకఁ గర్తవ్యమేమి? అనునది మాత్రము మిగిలియున్నది. ఈ వివాహశాసనము సంఘవిప్లవమునకుఁ గారకమగునని నమ్మినవారు ఎందఱున్నారు? వారి విశ్వాసము స్వచ్ఛమైనదా? అని పరిశీలింపవలయును. శాసనమును మార్కొనవలయును. దండనలకు గుఱిగావలయును. ఫిరంగివాతికెదురుగా నిలువవలయును. ఇట్టి త్యాగము చూపఁగల ధీరులెందఱు సనాతనులనుండి వెల్వడగలరు? ఈయుద్యమము నిజమైన నిష్ఠతో సాగించి శాసనమును రద్దుచేయఁగలిగిరా సనాతనార్యపరాక్రమము వీరిలో నింకను శేషించినదని దేశమేకాదు. ప్రభుత్వముగూడ శ్లాఘించును. లేనిచో వీరును పౌరుషహీనులని వట్టియాందోళకులని అప్రతిష్ఠాభాజనులు గాక తప్పదు. సనాతను లెంతవఱకు ఈ సన్నివేశమును మోహాటించి నిలువఁగలరో చూడఁదగును."

కీ. శే. యఱ్ఱమిల్లి శకుంతలా దేవి:—

అక్టోబరు 7—వ తేదీనాటి 'సత్యాగ్రహి' పత్రిక యిట్లు ప్రచురించుచున్నది:—

"ఈమె నర్సాపురములో సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులును, మహోదారగుణోపేతులునగు శ్రీయఱ్ఱమిల్లి నారాయణమూర్తిగారి భార్య. ఆంధ్రదేశమున సుప్రసిద్ధనియోగికుటుంబమగు దాసువారి యింటి యాడపడుచు. దాసు గోవిందరావు పంతులుగారి కుమార్తె. చనిపోవునప్పటి కీమెకు 30 సంవత్సరములు లోపు వయస్సు. ఈమె కుమారశోకసంవత్సరమునుండి వ్యాధి పీడితురాలయి తుదకు హృద్రోగమువలన 20-9-29 తేదీని గం 3-30 నిమిషములకు భౌతికజీవితమును చాలించెను. శకుంతలాదేవి విద్యావతి, మహైశ్వర్యవంతురాలు అయ్యు నిగర్వచూడామణి. సంఘసంస్కరణాభిలాషులగు దాసువారి యింటియాడపడుచైనను సనాతనధర్మా

భిలాషిణి. బీదసాదలను భేదములేకుండ పిలచిన ప్రతివారి యింటికి పెండ్లిపేరంటములకు వెడలి వారి మనస్సుల రంజింపజేయు స్వభావముగలది. తన నౌకరులకు తలలోని నాల్క. నౌకరులు ఆమె మరణమునకు యింటిలోనివారికంటె హెచ్చుడుగ దుఃఖించిరి.”

పాముకాటుచే ఆరోగ్యము:—

ఈ విషయము ‘గ్రామోద్ధరణ’ పత్రికనుండి ఎత్తి వ్రాయబడినది :—

ప్రపంచమునందలి వస్తువులు రెండు విధములు. మంచివని చెడ్డవని.—అయితే ఉపయోగముకాని వేవిన్ని వుండవు. ఏ వస్తువు అయిననుదాని వుపయోగము నరునికి తెలియకుండవచ్చు గాని, కొన్ని కాలములలో జ్ఞానాభివృద్ధిచే దాని సుగుణము తెలియుట నిశ్చయమని మా నమ్మిక.—పామువిషము చెడ్డది. దాని “నేల భగవంతుడు పుట్టించవలె ?” నని అనేకులు ప్రశ్నించియున్నారు, ప్రశ్నించుచున్నారు. కొందరు ఆయుర్వేదశాస్త్రజ్ఞులు ఆ విషము మందులలో నుపయోగింప బడుచున్నదని చెప్పినా నాస్తికవాదము ననుసరించు వారికి నమ్మికపుట్టుట కష్టముగానుండెను. వారికి ఈ కాలపు పాశ్చాత్యులు పరికించు ప్రజ్ఞానపరీక్షలచే రూపింపబడు టవశ్యము. పాముకాటుచే ఆరోగ్యము గలుగుచున్నదని పాశ్చాత్య వైద్య శిఖామణులు క్రొత్తగాకనిపెట్టినారని నొక్కి చెప్ప సంతసించుచున్నాము. కాకావళి, హిస్టీరియా (గాలి చేష్టలు) మున్నగు వ్యాధులకుతగినమందు పాముకాటని యేర్పడినది. ఈ కనుగొనుటను రూఢిపరచుటే గాక పైనచెప్పిన రోగములు తప్పక దానివల్ల నివారణయగును యని దక్షిణ ఆఫ్రికాపోర్టు యలిజబెత్, మారియనహాను, డిపార్టుమెంటువారు గ్యారంటి (హామీ) నిచ్చుచున్నారు.

తొట్లపాట

నిద్రించు శ్రీరామ ! నిద్రించురామ !
నిద్రించురఘురామ ! రాజసుత్రామ !
కమలాప్తకులచంద్ర ! కౌశల్యరామ !
మునివెంటనేగిన ముద్దులరామ !
తాటకాంతకరామ ! దశరథారామ !
ఘోరమారీచునిఁ బొరిఁగొన్నరామ !
శివునివిల్లువిఱిచిన శ్రీరామ ! రామ !
సీతాకళత్ర ! మోహశృంగారరామ !

చిట్టిచిట్టీచిట్టి చీమల్లమట్టి
మట్టికిందవాఁడు తొట్టినాగన్న
తొట్టినాగన్నకు తోడెవరమ్మ ?
గొత్తెలగాచెడి గురవఁడేతోడు.
నిద్రపోఅబ్బాయి నీరేజనయన !
ముద్దుకృష్ణుడువచ్చి ముద్దిచ్చిపోవు
ఊరకోఅబ్బాయి ఊళ్లన్నిమనవి
ఊరకున్నను నిన్ను ఊచెదతంద్రి !

—3-వ మేరీరాణివాచకమునుండి.—

గ్రంథవిమర్శనము

అడ్డాదపుర శ్రీ వేణుగోపాలకళామాలిక:—

చిన్నిపొత్తము. అడ్డాదపురమున వెలసిన శ్రీవేణుగోపాలస్వామిపై వ్రాయబడిన పదునాలు (సంస్కృతి) వృత్తశ్లోకము లిందుగలవు. శ్లోకములు భక్తిపూరితములై మంచిశైలితో నొప్పుచున్నవి. భక్తులు ముఖ్యముగా చదువదగినది. గ్రంథము క్రౌను సైజున నాలుగుపుటలు. గ్రంథకర్త గో. కృష్ణమాచార్యులు. ప్రకటనకర్తలు అడ్డాదపురవాస్తవ్యులగు బులుసు లక్ష్మణస్వామిగారు. బెజవాడ; వాణీముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితము. వెల తెలియదు.

—ఉభయభాషాప్రవీణ బులుసు నరసింహశాస్త్రి.

మోహిని:—

ఐదంకములనాటకము. శ్రీసూర్యనారాయణ గ్రంథమాల ద్వితీయకుసుమము. డెమ్మీ సైజు 96 పుటలు. కాకులపాటి గురుమూర్తిగారు వ్రాసినది. ఇందలి కథావస్తువు పౌరాణికము. నాటకమున కల పాత్రలు మానవులు, మానవాతీతులు. కథామూలము పౌరాణికమూట మరామరులు ధారాళముగ మాటాడుకొనుటకు అవకాశము కలిగినది. పద్యములు నవ్యత బొత్తుగా లేక ప్రాచీనవాసనాదూషితములై యున్నవి. ఉదాహరణము చిత్తగింపుడు.

> తే. గీ. అతివ నినుగన్నదాదిగ నదయుడగుచు
> మదనుఁడేయుచునుండె నా హృదయసీమ
> తాళ తలిరాకు సెరిబాస తాకులింక
> రామ! వినవేమి? కనవేమి? రావదేమి?

నాటకమునందలి సంధ్యావళీ ధర్మాంగదుల ఘట్టముమాత్రము చదువరుల హృదయముల నించుక చూరగొనజాలియున్నది. సంధ్యావళీదేవి పాతివ్రత్యగుణపోషణము బాగుగనే యున్నదనవలయునుగాని మోహిని ప్రాధాన్యముమాత్రము కొంచమేని పరిస్ఫుటము చేయబడలేదు. ఇదియొక గొప్పలోపము. నాటకమునందలి ముత్యాలహారగాథ యమునిఅశిధారావ్రతమును కొంతపలుచఁచుటయే కాక కథాభాగమును అనవసరముగా పెంచినది. అపేక్షితమైన భక్తిభావముకంటె శృంగారమే నాటకమునందు పైచేయిగానుండుట శ్లాఘనీయమైన విషయముకాదు. గ్రంథము వెల రు 1- దొరుకుచోటు కాకులపాటి కృష్ణమూర్తిగారు, సెక్రటరీ శ్రీ బుద్ధిరాజు సుబ్బమాంబస్మారకనిధి; విజయనగరము సిటీ (విశాఖపట్టణముజిల్లా).

—అలమూరు రాజగోపాలరావు బి. యె.

అచ్చతెలుఁగు ఋతుసంహారము:—

ఈ గ్రంథము కాళిదాసకృత సంస్కృతఋతుసంహారకావ్యమునకు శుద్ధాంధ్రీకరణము. గ్రంథప్రణేత చింతలపల్లి రామకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు. డెమ్మీ అక్టోవో సైజున 25 పుటలు; 144 పద్యములు. గ్రంథాదిని గ్రంథకర్తలగు చింతలపల్లి రామకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారియు గ్రంథము నుచితముగ నచ్చువేయించిన దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుపంతులుగారియు చిత్రపటములు ముద్రింపబడియున్నవి. కాళిదాసకృత సంస్కృతఋతుసంహారకావ్యము సర్వజనసులభమగు శైలితోనున్నది. ఈ ఆంధ్రానువాదమ మాత్రము కొన్నికొన్నిపట్టుల పండితప్రకాండులనుగూడఁ గోశాదిసాహాయ్యము నపేక్షింపఁజేయుచున్నది. నిరంకుశములగు కొత్తక్రొత్త తద్భవముల బ్రయోగించినట్లు మూర్తిశాస్త్రిగారే గ్రంథపీఠికలో వ్రాసికొనియున్నారు. కవిత్వము మంచిదనియే చెప్పవచ్చును. ధారయున్నది. మూలకావ్యములందలి భావములు బాగుగ ననువాదమునొందలేదని వ్రాయుటకు ఎడమంతగాలేదు. ఇట్టి గ్రంథములు సులలితములగు మిశ్రపదములతో నాంధ్రీకరించినచో రక్తికట్టునని చెప్పవచ్చును. భర్తృహరి నీతిశతకమును ఏనుగు లక్ష్మణకవి మొదలగువారు మిశ్రపదములతో నెంతో మనోహరముగ రచియించియున్నారుగదా! అచ్చతెనుగున రచియింపబడిన పొన్నగంటి తెలగనార్యుని యయాతిచరిత్ర మనోజ్ఞముగ లేదా యని యడుగవచ్చును. అది మనోజ్ఞముగ నేయున్నది. కాని తరువాతి అచ్చతెనుగు కావ్యములట్టి మనోజ్ఞత సంపాదించలేదు. ప్రస్తుతము మన విమర్శనమునకుపాల్పడిన అచ్చతెలుఁగు ఋతుసంహారము రెండవతరగతియందే చేర్పవలసినదిగా నున్నదని సత్యమునుపలక్షించి వ్రాయవలసి వచ్చినందులకు మిక్కిలి విచారమగుచున్నది. గ్రంథము వెల రు. 0–8–0 అణాలు. వలయువారు గ్రంథకర్తపేర ఈమనికి (గుంటూరు జల్లా) వ్రాసినఁబడయఁగలరు.

—ఉభయభాషాప్రవీణ బులుసు నరసింహశాస్త్రి.

ఆంధ్రస్తోత్రమణిత్రయము:—

శ్రీ జగద్గురు శంకరాచార్యుల వారిచేతను, వారి శిష్యులచేతను రచియింపబడిన లక్ష్మీనృసింహస్తోత్రము-గోవిందద్వాదశమంజరికాస్తోత్రము-వీనికి ఆంధ్రానువాద మొనర్చి ఆంధ్రస్తోత్రమణిత్రయ మను పేర శ్రీయుత చింతపల్లి రామకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు ప్రచురించియున్నారు. దేశభాషా ప్రాధాన్యమంగీకరింపబడుచున్న ఈ దినములలోకూడ ఇట్టిస్తోత్రముల భాషాంతరీకరణము ప్రోత్సహింపదగినది కాదని నానమ్మకము. ఏమందుగా? సంస్కృతమునందలి వానియందము తెనుగునకు గొనివచ్చుట దుస్తరమగుట. భజగోవిందశ్లోకములను శ్రీయుతవడ్డాది సుబ్బారాయుడుకవిగారు కూడ తెనిగించియున్నారు. వానికిగూడ మూలమునందలి రక్తికలుగలేదు. ఆంధ్రస్తోత్రమణిత్రయము విషయమునగూడ నేమంతకంటె ఎక్కువఉత్సాహకరముగ పలుకజాలకున్నాము. గ్రంథము క్రౌను సైజున ౧౨ పుటలు. వెల రూ. ౦-౨-౦. వలయువారు గ్రంథకర్తలగు చింతపల్లి రామకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారిపేర గుంటూరుజిల్లా ఈమనికి వ్రాయునది.

—దివాకర్ల సోమసుందరరావు.

చాకిరేవు:—

పూజాపుష్పములు ౧. గ్రంథకర్త శ్రీయుత కొల్లూరు ధర్మరాయకవిగారు. (బి. ఏ) ఆంధ్రగీర్వాణ సాహిత్య సమ్మేళనము. ప్రకాశకులు: వేంకటకాళిదాసకవులు, విజయనగరము. ఇదియొక హేళనకావ్యము. శ్రీ కవిగారు ఆధునిక భాషా ప్రపంచమునందలి మంచిచెడ్డలను కొంతవఱకు చక్కగా ముచ్చటించిరి. Romantic Poetry అను పేరుతో 'ప్రణయం' తిలకముగా ధరించి పడికట్టురాళ్లవంటి పదిపదిహేను పదములను బజానవైచుకొని పేడుదిగుచున్న ఒకవిధమైన భావగీతికల గతిని వీరుచక్కగా ప్రకటించిరి. మఱియు "గ్రామ్యం రాసినా అరసున్న లేకపోతే తెలుగుభాష లేదని" కవిగారు సహేతుకముగా వ్రాసినారు. ఉదాహరణము."ప్రదానవైఁన-ఆఁ-ఏమిఁటంటే" మొదలయినవి. (అరవ-పేజీయందలి చంద్రుఁడులో అరసున్న తప్పు) "హాస్య రసోద్దీపకంగా ఉండే కావ్యాల్లో గ్రామ్యం రాయవలసిందంటే Serious Subjectsలో కూడ ఆదేఉపయోగిస్తూండటం" తప్పని వీరిసిద్ధాంతము. అయినను గ్రామ్యభూయిష్టమైన హాస్యరసోద్దీపక గ్రంథములలో కూడ "glamour" కొన్నాళ్లకు పోవునని వీరియూహ. తమ గ్రంథమున వాడుకభాష నుపయోగించుటే కాక దిట్టమగు ఆంగ్లపదముల దట్టించుట; బరన్సు, షేక్స్పియర్ మొదలగు గ్రామ్యవాదుల పేర్కొనుట చూడ తాము 'భాషాకాంగ్రెస్' నందు వ్రాసినటుల "కొంతకాలం ఆంధ్రలోకంలో మాత్రం గ్రామ్యశారదు"ండుననుహాంశము వీరినిశ్చితాభిప్రాయము కాదని తోచుచున్నది. అటుల వ్రాసినది బహుశః చదువరుల యభిప్రాయముల వీరుగ్రహించుటకు కాబోలు. అదియునుకాని యెడల, వారన్నయూరసే కొన్నివత్సరములకు పూర్వము జననమొంది, ఆంధ్రభూములదాటి పరభాషలవేషముదాల్చి శ్రీకవిగారికి కృతపరిచితయైన కన్యాశుల్కమే వారి యభిప్రాయయలను మార్పగలదని మాయభిలాష. హాస్యము వీరిగ్రంథమున పెక్కుపట్ల గాన్పించుచున్నను విషయబాహుళ్యము లేమిని కొంత "glamour" తగ్గుచున్నది. వీరి చాకిరేవునందలి "గిరీశము" గురజాడ అప్పారావు గిరీశమునకును సారూప్యసామాన్యము లేకొంచమునుకాన్పింపదు. గ్రంథము వెల రూ.౧

—ఆలమూరు రాజగోపాలరావు బి. ఏ.

ఇప్పుడు ; బొమ్మబిందువు ; నందకుమారవధ—చైతుసింగు ; పశుపరీక్ష ; మారెమోపాయమారణము; భారతీయప్రబోధము ; అడ్డాడ హరిహరస్తుతి— ఈ గ్రంథములపై విమర్శనము పైమాసమున ప్రచురింతుము.

సంపాదకుడు.

పత్రికా పరిచయము

ఆదిఆంధ్రపత్రిక:—

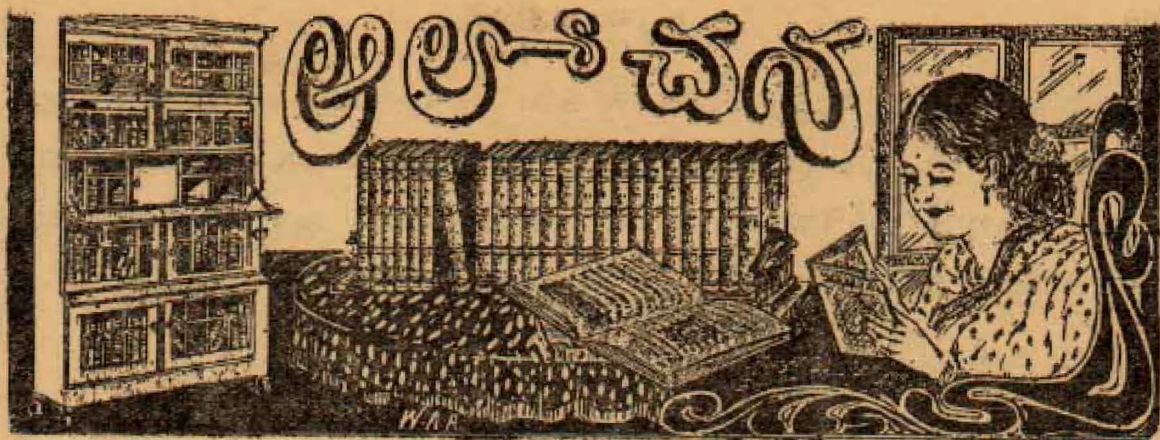
ఆదిఆంధ్రజాత్యుద్ధరణకై రాజమహేంద్రవరమునుండి వెలువడు పక్షపత్రిక. సంపాదకుడు దిడ్ల పుల్లయ్య. ౧-౧౦-౩౪ తేదీని వెలువడిన మొదటి సంపుటము ఆఱవసంచిక మా కార్యస్థానము నలంకరించినది. ఈ సంచికయందు గీతాంజలికి అనువాదముగు 'నివేదనము' అనుపద్యవ్యాసము గలదు. మిగిలిన గద్యవ్యాసములు, యథోచితములై యున్నవి. పత్రిక సంవత్సర చందా రు 2. చందాదారులుగ చేరగోరువారు సంపాదకుడు, ఆదిఆంధ్రపత్రిక, లక్ష్మీవారపుపేట, రాజమండ్రి అను చిరునామాకు వ్రాయునది. మిక్కిలి వెనుకబడియున్న సంఘము నుద్ధరింప మేల్కొలుప బుట్టిన ఈ పత్రికాకిశోరము చిరకాలము వర్ధిల్లుగాకయని కోరెదము.

కుమారబోధిని:—

నాలుగవసంపుటము రెండవసంచిక వందనములతో నందుకొంటిమి. ఇది ప్రాథమికవిద్యార్థుల ఉపయోగార్థము సి. కుమారస్వామినాయుడు అండుసన్సువారిచే ప్రచురింపబడుచు శ్రీయుతులు మాతె సుబ్బారావుగారిచే సంపాదింపబడుచున్నది. బాలబాలికలకు ఉపయోగించు పెక్కువ్యాసములతో నొప్పుచున్నది. కుమారనీతి, మోహావిర్భవము, వర్షాగమము తెలిసికొను హైందవపద్ధతులు, పుత్రవతీహితోపదేశగీతములు, ఆరోగ్యసాధనములు, జీవముగలభారమితులు, అదృష్టము, ఒకయుక్తి, రైతు-పశువులకు సేవ, రాహుకాలము, స్త్రీల గృహకృత్యములు అను ఈ సంచికయందలివ్యాసములనొకపరి గమనించితిమేని బాలబాలికల విజ్ఞానాభివృద్ధికి పనికివచ్చు వివిధ విషయములనుగూర్చిన వ్యాసములుగలవను సంగతి విస్పష్టమగును. విద్యాభిమానులెల్ల ఆదరింపదగిన పత్రిక. సాలు చందా రు 2– మాత్రమే. వలయువారు సి. కుమారస్వామినాయుడు అండ్ సన్సు, 35, చిన్నతంబివీథి, జార్జిటవును, చెన్నపురి అను చిరునామాకు వ్రాసిపడయగలరు.

గ్రంథ స్వీకారము

1. దాసబోధ—కొణకంచి చక్రధరరావు; 2. ఆత్మసంయమము—అమితవిషయాసక్తి—కూచి నరసింహము; 3. కొండపల్లి ముట్టడి—శేషాద్రిరమణకవులు; 4. చంపకమాలిని—శ్రీమతి అ. రాజమ్మ; 5. ధన్యమణిహారము—తుళా విశ్వనాథశాస్త్రి; 6. లతాంతమంజరి (ప్రథమ భాగము)—కె. వి. రాధాకృష్ణశాస్త్రి; 7 ఆంధ్ర బాల రామాయణము—చింతపల్లి రామకృష్ణమూర్తిశాస్త్రి; 8. దేశిరాజు పెదబాపయ్యగారి జీవనస్మృతి—కామరాజు హనుమంతరావు; 9. చంద్రమౌళి—శ్రీమతి అ. రాజమ్మ 10. ఝాన్సీ లక్ష్మీబాయి—ముదిగంటి జగ్గన్నశాస్త్రి. 11. జీవధనరక్షణి—జి. రంగయ్యనాయుడు. అను గ్రంథములను వందనములతో నందుకొంటిమి. వానిని కాలక్రమమున విమర్శింపగలమని మనవి.

శ్రీమతి డాక్టరు కొ. లక్ష్మమ్మగారి ప్రశస్తి:—

ఆంధ్రమండలము లన్నిటిలో విద్యావిషయమున మిక్కిలి వెనుకపడియున్న బళ్లారి మండలమున జన్మించిననేమి నిరుపమానమైన విద్యాప్రియత్వము గలిగి ఉన్నతవిద్య బడసినది. ఆమె విద్యాతృష్ణ అంతతో సంతమొందలేదు. సాంకేతికవిద్యాసముపార్జనము కొఱకు ఆమె జన్మమండలమును వదలి, తనరాజధానిని వదలి ఢిల్లీనగరమునకు పోయినది. లేడీహార్డింజి మెడికలుకాలేజీలో వైద్యవిద్య కొన్నాళ్లు అభ్యసించి తదనంతరము బొంబాయి సేఠనలు మెడికలుకాలేజీలో వైద్యవిద్యాపరిపూర్తి గావించినది. గావించుటలో ప్రథము రాలుగా నుత్తీర్ణయై అనంతగౌరవమునందినది. అనంతర మామె బొంబాయిలో కామా అండ్ ఆల్బెస్ ఘోషాఆస్పత్రియందు ఉద్యోగినిగా కుదిరినది. వైద్యవిద్య నభ్యసించి ఉద్యోగినిలుగా పనిచేయుచున్న స్త్రీలసంఖ్య అంతబొత్తిగా తక్కువగా లేదే. అట్టిచో ఈమెను ప్రత్యేకముగ ప్రశంసింపవలసిన అవసరమేమి యని కొందఱడుగవచ్చును. ఆమె చేసినపని ఉద్యోగినిగా కుదురుటమాత్రమే యైయుండెనేని అది వ్యక్తిగతముగ కొంత వఱకు మహావిషయమే కావచ్చును. కాని దేశజులదృష్టిలో మాత్రమది యట్టిదికాదు. స్వార్థహితమునకు తోడు శ్రీమతి కె. లక్ష్మమ్మగారియొద్ద మెుక్కవోని పరార్థహిత చింతనముకూడనున్నది. ఆంధ్రవనితయగుట అసదృశమైన ఆంధ్రాభిమానమును; విద్యావతియగుట నిరుపమానమైన సంఘసేవాభిలాషయు గలిగి ఆయుమ ప్రజాహితజీవితము నందు పాల్గొనుచున్నది. బొంబాయిరాష్ట్రీ యాంధ్రమహాసభకు ఆమె సంయుక్తకార్య

దర్శినిగా ఏకగ్రీవముగా నెన్నుకొనబడుటయే ఆమె ప్రజాహితబుద్ధిని బొంబాయిఆంధ్రులు గుర్తించిరన్నమాట. విద్యావతియు, జాతీయాభిమానపూరితయునగు నీయమకార్యదర్శిత్వమున బొంబాయిరాష్ట్రీయాంధ్రమహాసభ భవిష్యజ్జీవనము ప్రకాశమానముగ పెంపొందుగాకయని కోరెదము.

భారతదేశమున స్త్రీవిద్య :—

హార్టాగు కమిటీవారి రిపోర్టుచూచితిమి. పట్టరాని దుఃఖమువచ్చినది, స్త్రీ విద్య అనుచితముగా వెనుకబడియుండుటచేత. ఇరువది ఇరువదియైదు బాలికలలో నొక్క బాలికకూడ పాఠశాలముఖమైనను చూడకుండనుండు పరిస్థితులు అత్యుత్తమనాగరికులని పేర్కొనబడుచున్న బ్రిటీషువారి పరిపాలనమునందియు మనదేశమున నింకను పొడగాననగుట మిక్కిలి విచారింపవలసినవిషయము. విచారింపవలసిన విషయమే. కాని ప్రభుత్వమువారు మాత్రము తగువిచారమును చూపుటలేదు. 1917–22 వ సంవత్సరముల మధ్య బాలికాపాఠశాలలు మనదేశమున నూటికి ఇరువదిరెండువంతున అభివృద్ధి గాంచెను. కాని 1922–27 వ సంవత్సరముల మధ్య ఇంతకంటెహెచ్చు అభివృద్ధికలుగుటకు మారు నూటికి పదునేడువంతున మాత్రమే వృద్ధికలిగినది. 'స్త్రీ విద్య' 'స్త్రీ విద్య' అను మాట బహుపర్యాయములు ఆమ్రేడితమగుచున్న ఈ దినములలో నయితము పాఠశాలకు పోవు బాలురసంఖ్యతో బాలికలసంఖ్యపోల్చి చూచితిమేని 'స్త్రీవిద్య' ఇంకను నాదబ్రహ్మముగా మాత్రమే యున్నదను సంగతి తేటతెల్లముగాగలదు. ప్రాథమికపాఠశాలలలో విద్యగఱచు బాలికలు బాలురసంఖ్యలో నాలుగవవంతు మాత్రమే యున్నారు. లోవరు సెకండరీ పాఠశాలలలో బాలికలకంటె బాలురసంఖ్య పదునెనిమిది రెట్లును, సెకండరీ పాఠశాలలలో ముప్పదినాలుగు రెట్లును ; కళాశాలలలో ముప్పదిమూడు రెట్లును కలదు. దేశమున విద్యనేర్చుచున్న బాలురసంఖ్యయే తృప్తియిచ్చునదిగాలేదు. ఆసంతృప్తికరమగు బాలురసంఖ్యకుగూడ మిక్కిలి తీసికట్టుగానున్న బాలికలసంఖ్య స్త్రీవిద్యాభిమానియగు ఏభారతీయుని విచారపరీతమానసుని చేయదు? ఇంతకును తేలిన పర్యవసానమేమి? స్త్రీవిద్య అభివృద్ధి నందుటలేదని. అభివృద్ధినందుటకు మార్గములేమి? హార్టాగుకమిటీవారు

ఆమార్గములనరసినారు. బాలికలవిద్య సత్వరాభివృద్ధి గాంచవలయునన్నచో ప్రతిరాష్ట్రము నందును విద్యాశాఖాధికారికి స్త్రీ విద్యావిషయమున ఆలోచనపాలోచన చెప్పుటకు నొక విద్యాధికారిణి యుండవలయును. విద్యనునిర్వహించుచున్న స్థానికసంస్థలయందు స్త్రీలకు హెచ్చుప్రాతినిధ్య ముండునట్లు ప్రభుత్వమువారు ప్రయత్నించుట అత్యవసరమని హార్టాగు కమిటీవారుసూచించుచున్నారు. ఈసూచనలు రెండును మద్రాసు రాజధానియందు కార్య రూపమును దాల్చియేయున్నవి. విద్యాశాఖాధికారికి స్త్రీవిద్యావిషయమున ఆలోచనపాలో చన చెప్పుటకు విద్యాధికారిణి ఉన్నది. మునిసిపలు సంఘములు, తాలుకాబోర్డులు, జిల్లాబోర్డులు, మండలవిద్యాసంఘములు మొదలగు సంస్థలయందు స్త్రీ సభ్యురాండ్రు గలరు. అయినను మనరాజధానియందు స్త్రీవిద్య ఇతరరాజధానుల యందుకంటె విశేష ముగా నభివృద్ధినందియుండలేదు. అగుట హార్టాగుకమిటీవారి సూచనలు కీలెఱిగిచెప్పి నవి కావనుటకు ఇంచుకంతయు సందేహింపవలసిన పనిలేదు. కమిటీవారు మఱికొన్ని సూచనలుకూడ చేసిరి. వీలైనతావులనెల్ల స్త్రీవిద్య నిర్బంధమొనర్ప వలయుననియు; చిత్రలేఖనము, సంగీతము, సూదికుట్టు, గృహవిజ్ఞానము మొదలగు స్త్రీజనోచితములగు విషయములను పాఠములుగా నేర్పబడవలయుననియు, విద్యార్థినుల నైతికశారీరకాభి వృద్ధికి దోహదమొనర్చుటకు సర్వవిధములైన అవకాశము లీయబడవలయుననియు వారు సూచించిరి. ఈసూచనలు అవలంబించుట దేశక్షేమంకరమనుట అత్యుక్తికాదు. శ్రీమతి డాక్టరు ముత్తులక్ష్మిరెడ్డి ఈసూచనలకు ఉపరి కొన్నింటిని గావించినది. మతమును గూర్చిన విజ్ఞానము స్త్రీలకు హెచ్చుగా నుండవలయుననియు, అదిలేనివిద్య విద్యయేకాదనియు, విద్యార్థిని ఆత్మప్రాక్కులాచారములను ఆమెకు విప్పిచెప్పనినాడు అది జ్ఞానబోధ యని పించుకొననేరదనియు ఆమెఎలుగెత్తి చాటుచున్నది. ఇదినూటికి ముమ్మాటికి నిజము. పెద్ద లీవిషయమునుగూర్చి దీర్ఘముగ నాలోచించి యథోచితజ్ఞానమును దేశస్త్రీలకు ప్రసాదింప పాటుబడుదురు గాకయని వాంఛించెదము.